

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Διπλωματική εργασία

**«Ο πολιτισμικά άλλος όπως προβάλλεται σε νανουρίσματα του βιβλίου:
Τα πιο όμορφα νανουρίσματα του κόσμου. Ταυτότητα και ετερότητα.
Αξιοποίηση του υλικού σε ένα Πολιτιστικό Πρόγραμμα της Πρωτοβάθμιας
Εκπαίδευσης. Πολυγραμματισμός και πολυτροπικότητα.»**

της **Μπιρμπίλη Μαρίας**

Επιβλέπων Καθηγητής: Αργύρης Κυρίδης (Καθηγητής Τ.Ε.Π.Α.Ε./Α.Π.Θ)

Εξεταστές:

Ευαγγελία Καλεράντε (Επ. Καθηγήτρια ΠΤΝ/ΠΔΜ) & Νίκος Φωτόπουλος (Επ. Καθηγητής ΠΤΝ/ΠΔΜ)

Φλώρινα, Δεκέμβριος 2017

*Ευχαριστώ θερμά
τον καθηγητή μου κ. Αργύρη Κυρίδη για την υποστήριξη,
την κα Καλεράντε και τον κ. Φωτόπουλο για τις σημαντικές επισημάνσεις
και τους Αλέξη, Λαέρτη & Φίλιππο για την υπομονή!*

Copyright ©

Μπιρμπίλη Μαρία, 2017.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved. Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Μπιρμπίλη Μαρία

A.E.M.: 576

Ηλεκτρονική διεύθυνση: mpirmpili.maria@gmail.com

Έτος εισαγωγής: 2015

Κατεύθυνση: Σημειωτική & επικοινωνία

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «**Ο πολιτιστικά άλλος όπως προβάλλεται σε νανουρίσματα του βιβλίου: Τα πιο όμορφα νανουρίσματα του κόσμου. Ταυτότητα και ετερότητα.**

Αξιοποίηση του υλικού σε ένα Πολιτιστικό Πρόγραμμα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Πολυγραμματισμός και πολυτροπικότητα.»

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Περιεχόμενα

Περίληψη	6
Abstract	7
Εισαγωγή	8
Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας	10
1. Πολιτισμικές ταυτότητες και ετερότητες	10
2. Τα Νανουρίσματα ως πολιτιστικό στοιχείο των λαών	12
3. Πολυγραμματισμός και Πολυτροπικότητα στη σύγχρονη εκπαιδευτική πράξη και τα Προγράμματα Πολιτιστικών Θεμάτων.	13
Το υλικό	17
Επιλογή μεθοδολογίας	19
Ερευνητικά Ερωτήματα	23
Ανάλυση	25
Αφρική	37
Κρεόλ	49
Σλάβικες Χώρες	58
Στον κήπο της Εδέμ	69
Βραζιλία – Πορτογαλία	82
Ασία	90
Συμπεράσματα - Συζήτηση	100
Πηγές - Βιβλιογραφία	107

Περίληψη

Οι πληθυσμιακές μετακινήσεις στο πλαίσιο των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων αλλά και του φαινομένου της ευρωπαϊκής ενοποίησης και της διεθνούς επικοινωνίας, δημιούργησαν συνθήκες αλληλεξάρτησης, πολιτισμικής επαφής και επικοινωνίας μεταξύ των λαών. Παράλληλα, το νέο πολιτισμικό τοπίο που προέκυψε τις τελευταίες δεκαετίες στις δυτικού τύπου κοινωνίες ανάγκασε τους επιστήμονες να εισαγάγουν στο λεξιλόγιό τους τον όρο πολυτροπικότητα. Η εκπαίδευση, ως οργανωμένη δομή της κοινωνίας, κλήθηκε να διαχειριστεί αφενός την διαπολιτισμική σύνθεση των σύγχρονων κοινωνιών, όσο και τις νέες προκλήσεις της πολυτροπικότητας ως μέρους του σύγχρονου σημειολογικού περιβάλλοντος. Στην παρούσα εργασία γίνεται προσπάθεια να προσδιοριστεί ο τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται ο πολιτισμικά «άλλος» στο πολυτροπικό κείμενο, *«Τα πιο όμορφα νανουρίσματα του κόσμου»*, ως μια μελέτη περίπτωσης. Αποπειρόμαστε να εντοπίσουμε τον σκόπιμο και δομημένο τρόπο με τον οποίο εκφράζονται οι δηλώσεις, μέσα από σχολιαστές, συγγραφείς, εικονογράφους, μουσικούς και τα κοινωνικά νοήματα που μεταφέρονται στα είκοσι τρία νανουρίσματα των έξι σταθμών του βιβλίου μέσα από τις γλωσσικές, τις οπτικές δομές και τα τραγούδια. Ακολουθώντας τη συλλογιστική και τη μεθοδολογικό εργαλείο των Gunther Kress & Theo van Leeuwen διερευνούμε τους σημειωτικούς τρόπους με τους οποίους μεταφέρονται νοήματα σχετικά με την ιστορία, τον τρόπο ζωής, τις αυτοαναφορές και την κουλτούρα άλλων λαών. Οι επιλογές, οι παραλήψεις και τα δυνητικά νοήματα του κειμένου απαιτούν μεταλειτουργικές λειτουργίες και κριτική ανάγνωση, ενώ παράλληλα αποτελούν εμπειρία κοινωνικής και διαπολιτισμικής διάδρασης για τους/τις αναγνώστες/στριες. Συνεπώς, δεχόμαστε την υπόθεση ότι στο πλαίσιο ενός πολιτισμικού εγγραμματισμού το εν λόγω πολυτροπικό κείμενο προσφέρεται για διερεύνηση και αξιοποίηση στη σχολική τάξη.

Λέξεις κλειδιά

Πολυγραμματισμός, πολυτροπικότητα, πολιτισμικά άλλος, ταυτότητα, εκπαίδευση

Abstract

The population movements within the framework of social, political and economic developments along with the phenomenon of European integration and international communication have created interdependence conditions, cultural contact and communication among people. At the same time, the new cultural landscape that has emerged over the last decades in the western societies has compelled scientists to introduce the term multimodality into their vocabulary. Education, as an organized civil society structure, was called upon to manage the intercultural structure of contemporary societies, on the one hand, and the new challenges of multimodality as part of the contemporary semantic environment on the other. The present study attempts to define the way in which the cultural “Other” is presented in the multimodal text, “*The most beautiful lullabies in the world*”, as a case study. We are attempting to identify the appropriate and structured mode in which the statements are reflected by commentators, authors, illustrators, musicians along with the social meanings delivered in the twenty-three lullabies of the six stations in the book through linguistic, visual structures and songs. Following the reasoning and the methodological tool of Gunther Kress & Theo van Leeuwen, we explore the social semiotic modes in which the meanings are transmitted in relation to their history, their way of living, their self-references and the cultures of other peoples. The choices, the omissions and the potential meanings of the text call for metafunctional functions and critical reading, while at the same time they engage the readers in a social and intercultural interaction. Therefore, we assume that within the framework of cultural literacy the above mentioned multimodal text is appropriate for further analysis and use in the school classroom.

Keywords

Multiliteracies, multimodality, Cultural Other, identity, education

Εισαγωγή

Είναι γεγονός ότι οι επιρροές που έχουμε δεχτεί στο πλαίσιο των μετακινήσεων των πληθυσμών για οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους, αλλά και της διεθνούς επικοινωνίας, έχει ανοίξει ένα διάλογο για την πολιτισμική ταυτότητα των λαών, ο οποίος δεν ήταν δυνατόν να αφήσει ανεπηρέαστη και την εκπαιδευτική κοινότητα. Στο πλαίσιο μάλιστα της επαφής με νέα πολυτροπικά κείμενα οι μαθητές και οι μαθήτριες λαμβάνουν ποικίλα μηνύματα κι εκφράσεις πολιτισμικών εννοιών που τους δίνουν τη δυνατότητα να συμπεριλάβουν τον πολιτισμικά «άλλο» στη δομή του κόσμου τους.

Η πολυτροπική αλληλεπίδραση με άλλους πολιτισμούς αφενός επιτρέπει την καλύτερη κατανόηση της πολιτισμικής ταυτότητας, ως μια διαδικασία διαρκούς ανανέωσης και αλληλεπίδρασης των λαών, αφετέρου διευκολύνει την κατανόηση και την αποδοχή του διαφορετικού. Κι αυτό γιατί δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην ανάγνωση του ίδιου κειμένου από διαφορετικά ακροατήρια και την πιθανή ελευθερία στην ερμηνεία. Παράλληλα, το συναίσθημα και η νόηση δεν αντιμετωπίζονται ως διακριτές διαδικασίες καθώς η συναισθηματική κατάσταση είναι ενεργοποιημένη κατά τη διάρκεια της γνωστικής δραστηριότητας και συνεπώς και οι δύο είναι παρούσες στην επικοινωνιακή διαδικασία.

Μέσω της παρούσας εργασίας γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν οι τρόποι με τους οποίους παρουσιάζεται ο «πολιτισμικά άλλος» στα πολυτροπικά κείμενα ενός βιβλίου με είκοσι τρία νανουρίσματα από διάφορες χώρες και πολιτισμούς. Συλλέγονται και καταγράφονται οι σημειωτικοί τρόποι οι οποίοι χρησιμοποιούνται στο συγκεκριμένο πολιτισμικό, ιστορικό και θεσμικό πλαίσιο και γίνεται μια προσπάθεια να διερευνηθεί ο σημειωτικός τρόπος με τον οποίο παρουσιάζεται ο πολιτισμικά άλλος μέσα από την εικόνα, το γλωσσικό κείμενο και τα τραγούδια.

Θεωρήσαμε σημαντική την ενασχόληση με το συγκεκριμένο πολυτροπικό κείμενο καθώς αποτελεί μια ενδιαφέρουσα μελέτη περίπτωσης. Μουσικές, λεκτικές και οπτικές δομές με διάχυτα πολιτισμικά στοιχεία ταυτότητας αλλά και σχόλια συνθέτουν μια νέα κειμενική μορφή της οποίας η κριτική προσέγγιση απαιτεί ενεργοποίηση μετασημειωτικών λειτουργιών. Κρίναμε σημαντικό να εμβαθύνουμε ξεχωριστά στα σημεία τα οποία συνθέτουν τα κείμενα, διαδικασία απαραίτητη για τη

δημιουργία νοημάτων. Η πιθανή χρήση του κειμένου αλλά και αντίστοιχων του είδους, στη σχολική τάξη με βάση τη θεωρία της κοινωνικής σημειωτικής (Kress & Van Leeven, 2010) προϋποθέτει τον ενεργό ρόλο των μαθητών και μαθητριών, ως διεπιδραστικών συμμετεχόντων στην οικοδόμηση της γνώσης. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι οι μαθητές/μαθήτριες να μπορούν να κατανοούν τα οπτικά και γλωσσικά συστήματα δόμησης αλλά και του τρόπου αλληλεπίδρασής τους στη μετάδοση των επικοινωνιακών μηνυμάτων.

Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται σημαντική η παρούσα μελέτη, καθώς επιχειρεί να καταγράψει αλλά και να εμβαθύνει στους σημειωτικούς τρόπους που χρησιμοποιούνται αλλά και των τρόπων με τους οποίους πραγματεύεται το κείμενο τη διαφορετικότητα. Θεωρούμε ότι η πολυτροπικότητα επαναπροσδιορίζει την έννοια του εγγράμματος πολίτη καθώς προάγει την πολυσημία και τις πολλαπλές αναγνώσεις. Άλλωστε, η σύγχρονη πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία. Συνεπώς η μελέτη πολυτροπικών κειμένων του είδους που μελετάμε προσφέρουν διαφοροποιημένες γλωσσικές και πολιτισμικές εμπειρίες θέτοντας υπό αμφισβήτηση τη γλωσσική κυριαρχία και την πολιτισμική ανωτερότητα.

Το νέο, δυναμικό επικοινωνιακό τοπίο μας οδηγεί, σε μια άλλου τύπου παιδαγωγική προσέγγιση στην οποία οι διάφοροι σημειωτικοί τρόποι αποτελούν δυναμικές αναπαραστατικές πηγές αναδιαμορφούμενες από τους χρήστες τους καθώς τις χρησιμοποιούν για να πετύχουν τους πολιτισμικούς τους στόχους (Cope & Kalantzis, 2000)

Τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν αφορούν στο εντοπισμό των στοιχείων "ταυτότητας" τα οποία προβάλλονται μέσω του πολυτροπικού κειμένου, την ύπαρξη κοινών και μη «σημείων αναφοράς» στην κουλτούρα των νανουρισμάτων των λαών και την πιθανή αξιοποίηση τους σε ένα Πολιτιστικό Πρόγραμμα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Ανασκόπηση Βιβλιογραφίας

1. Πολιτισμικές ταυτότητες και ετερότητες

Για τον καθορισμό της έννοιας της πολιτισμικής ταυτότητας είναι σημαντικό να αναφερθούμε αρχικά στις έννοιες του πολιτισμού και της κουλτούρας «*οι οποίοι αποκτούν σε κάθε εποχή και σε κάθε γλώσσα διαφορετικό περιεχόμενο*» (Νόβα-Καλτσούνη, 1998: 26). «*Ο πολιτισμός είναι μια πλατιά έννοια που συμπεριλαμβάνει πολλές όψεις της ζωής μιας ομάδας*» (Seelye, 1991: 13).

Ο γερμανός κοινωνιολόγος Άλφρεντ Βέμπερ θεωρεί ότι «*ο όρος πολιτισμός δηλώνει τα στοιχεία της κοινωνικής κληρονομιάς που αναφέρονται στις επιστημονικές γνώσεις και στα επιστημονικά επιτεύγματα, ενώ ο όρος κουλτούρα δηλώνει τα ηθικά και πνευματικά επιτεύγματα*» (Τσαούσης, 1984: 221).

Ο Cuche καταθέτοντας την άποψή του για την έννοια της κουλτούρας αναφέρει ότι η φύση στον άνθρωπο ερμηνεύεται εξ ολοκλήρου μέσω της κουλτούρας και υποστηρίζει ότι η κουλτούρα είναι αποτέλεσμα κοινωνικών και εθνικών χαρακτηριστικών και περιχαράκωνει τον τρόπο ζωής και σκέψης (Cuche, 2001).

Σε μια προσπάθεια ορισμού της έννοιας της πολιτισμικής ταυτότητας, παρατηρείται ο καθορισμός κριτηρίων τα οποία τα οποία τείνουν να θεωρούνται «αντικειμενικά», όπως η κοινή καταγωγή, η γενεαλογία, η γλώσσα, η κουλτούρα, η θρησκεία, οι δεσμοί με έναν τόπο. Το άτομο μέσω της βιολογικής του κληρονομιάς γεννιέται, μεγαλώνει και αφομοιώνει τα πολιτισμικά στοιχεία, την «νοοτροπία» και την «ιδιοφυΐα» του λαού στον οποίο ανήκει (Cuche, 2001:148-149).

«Η ανθρώπινη ιστορία είναι μία συνεχής πορεία μετακινήσεων, μετεγκαταστάσεων, επεκτάσεων. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες, ανέκαθεν, δημιουργούσαν κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές ανακατατάξεις συνθέτοντας κοινωνίες πολυπολιτισμικές. Η ανθρωπότητα δεν εξελίσσεται μονότονα, ομοιόμορφα, αλλά με μια αφάνταστα μεγάλη ποικιλία κοινωνικών και πολιτιστικών μορφών» (Levi-Strauss, 1987: 8).

«Παράλληλα, αναπτύχθηκε και η διαδικασία της διαφοροποίησης (ετερογενοποίησης), μέσα από τον έλεγχο και το διαχωρισμό του «ταυτόσημου» από το «μη ταυτόσημο», που οδήγησε στην κατασκευή μειονοτήτων και κοινωνικών ανισοτήτων μέσα στο πλαίσιο ενός εθνικού κράτους» (Γκόβαρης, 2001: 29). Και αυτό που τελικά συνιστά πολιτισμική ετερότητα και κατά προέκταση ιδιαίτερη πολιτισμική ταυτότητα είναι οι

διαφοροποιήσεις του σε εθνικό, εθνοτικό, θρησκευτικό και γλωσσικό επίπεδο (Γκότοβος, 2002).

Ο φιλόσοφος και σινολόγος Jullien (2016) θεωρεί ότι πολιτισμική ταυτότητα δεν υπάρχει. Αναφερόμενος στην πολιτισμική ταυτότητα της Γαλλίας θέτει ερωτήματα σχετικά με τους κοινοτισμούς και την ισορροπία μεταξύ ανοχής και αφομοίωσης, αποδοχής των διαφορών και ταυτοτικής διεκδίκησης. Τα ερωτήματα αυτά κατά τη γνώμη του, διαπερνούν ολόκληρη την Ευρώπη και είναι επίκαιρα λόγω της σχέσης των πολιτισμών υπό το πρίσμα ενός καθεστώτος παγκοσμιοποίησης.

Εμβαθύνοντας στον προβληματισμό του, ο Jullien θεωρεί ότι δεν μπορεί να γίνεται λόγος για «ταυτότητα» εφόσον ίδιον της κουλτούρας είναι να μεταλλάσσεται, να συγχέεται και να μετασχηματίζεται μέσα από τη διαδικασία της επαφής με άλλες κουλτούρες. Ανάλογη άλλωστε, διαδικασία παρατηρείται και στη δημιουργία και εξέλιξη των γλωσσών. Οι πολιτισμικοί πόροι οι οποίοι γεννιούνται μέσα σε μια γλώσσα ή σε μια παράδοση, κατόπιν γίνονται διαθέσιμοι σε όλους και δεν είναι πλέον αποκλειστικοί. Άλλωστε, οι Kress & Leeven (2010) επισημαίνουν ότι οι άνθρωποι συχνά συνδυάζουν στοιχεία από τις γλώσσες που γνωρίζουν προκειμένου να γίνουν κατανοητοί. Μάλιστα, φέρουν ως παράδειγμα τις ανάμεικτες γλώσσες, που τελικά επικρατούν και αποτελούν τις γλώσσες των νέων γενιών (κρεολικές γλώσσες).

Ο Jullien (ό.π) θεωρεί ότι η υιοθέτηση της διαφοράς στην προσέγγιση και κατανόηση της πολιτισμικής ταυτότητας και της πολυμορφίας των πολιτισμών οδηγεί σε αδιέξοδο. Επίσης, επισημαίνει ότι με το να εστιάζουμε στις ετερότητες που υπάρχουν σε κάθε κουλτούρα, δηλαδή την εσωτερική «ετεροτοπία» της, διευκολύνουμε μια διαδικασία κατάταξης αλλά συγχρόνως εγκλωβιζόμαστε και αναπαράγουμε στερεότυπες αντιλήψεις για τους πολιτισμικά «άλλους». Προβάλλοντας και κάποιους φορές καλλιεργώντας «τη διαφορετικότητα», η πολιτισμική σχετικότητα καταλήγει στον αναίρεση της απαραίτητης αλληλεπίδρασης» (Chauveau, Rogovas-Chauveau, 1995).

Από την έρευνα της Anne Campbell (2000) άλλωστε, εξάγεται το συμπέρασμα ότι το άτομο ανήκει σε περισσότερες από μια πολιτισμικές ομάδες και κινείται ανάμεσα σε αυτές. Αυτές οι πολιτισμικές ταυτότητες δεν αποκλείουν η μία την άλλη, αλλά είναι

«σφρευτικά στρώματα», όπου το άμεσο πολιτιστικό περιβάλλον καθορίζει ποιο επίπεδο είναι σχετικό σε κάθε περίπτωση.

Δίνοντας έμφαση στην πολυδιάστατη έννοια της πολιτισμικής ταυτότητας αλλά και την αλληλεπίδραση των πολιτισμών ο Cuche την παραλληλίζει εύστοχα «με τις ρωσικές κούκλες οι οποίες τοποθετούνται η μία μέσα στην άλλη» (Cuche 2001, 161).

2. Τα Νανουρίσματα ως πολιτιστικό στοιχείο των λαών

Το τραγούδι, όπως άλλωστε και η γλώσσα, είναι μια καθολική μορφή ανθρώπινης επικοινωνίας και ένα σημαντικό μέσο συναισθηματικής έκφρασης και μετάδοσης πολιτιστικών στοιχείων (Trehub, Trainor, & Unyk, 1993). Το τραγούδι ως στοιχείο της ενδοοικογενειακής κουλτούρας εντοπίζεται σε διάφορους πολιτισμούς διαχρονικά. Πολλά τραγούδια τα οποία τραγουδούσαν οι ενήλικες στα παιδιά τους ως αυτοσχεδιασμούς σε προσωπικές στιγμές εκφράζοντας συναισθήματα, με την πάροδο του χρόνου και αλλάζοντας μορφή και λειτουργία έγιναν τραγούδια κοινωνικών ομάδων (Trehub & Trainor, 1998). Τα τραγούδια που τραγουδούν οι γονείς στα παιδιά συνδέονται συχνά με τις προφορικές παραδόσεις και τον ανεπίσημο τρόπο μετάδοσής τους (Lomax, 1968).

Μέσω των ελεύθερων αυτοσχεδιασμών ο ενήλικας ενισχύει το στοιχείο της επικοινωνίας με τα βρέφη ενώ κάποια τραγούδια λειτουργούν ως κάθαρση, μειώνοντας τον αντίκτυπο των αρνητικών συναισθημάτων σχετικά με το παιδί ή άλλες πτυχές της ζωής του φροντιστή. Το τραγούδι των ενηλίκων προς τα παιδιά μπορεί να αποτελέσει ένα μέσο μετάβασης από το προστατευμένο οικογενειακό πλαίσιο στο ευρύτερο κοινωνικό καθώς μυεί τα παιδιά σε συγκεκριμένες τελετουργίες της κουλτούρας της κοινωνικής κοινότητας. Ως εκ τούτου, τα νανουρίσματα είναι πιθανό να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην πολιτισμική κοινωνικοποίηση (Doja, «*Socializing Enchantment: a socio-anthropological approach to infant-directed singing, music education and cultural socialization. International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*», JSTOR, 2014, 115-147. Πρόσβαση στις 11 Νοεμβρίου, 2017 από <http://www.jstor.org/stable/23758170>).

Με τον όρο νανούρισμα εννοούμε το ρυθμικό τραγούδι το οποίο απευθύνουν ενήλικες συνήθως σε βρέφη ή σε μικρά παιδιά για να αποκοιμηθούν. Οι μητέρες σε

διαφορετικούς πολιτισμούς συνήθως τραγουδούν στα βρέφη κατά τη διάρκεια της φροντίδας (Trehub & Schellenberg, 1995, Trehub & Trainor, 1998). Ανεξαρτήτως πολιτισμού ή γλώσσας το νανούρισμα διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά: κινείται σε υψηλότερους τόνους, είναι αργό, μονότονο, με καθοδικές μουσικές φράσεις (Ράπτης, 2008).

Μέσω του μουσικού όσο και του γλωσσικού κώδικα τα νανουρίσματα βοηθούν στην γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού και ενδυναμώνουν τη σχέση με τους γονείς. Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί ότι ακόμα και η ομιλία των ενηλίκων όταν απευθύνονται στα παιδιά παρουσιάζει ομοιότητες είτε πρόκειται για τονικές είτε για μη τονικές γλώσσες. Οι σύντομες φράσεις, οι επαναλήψεις, οι υψηλές τονικότητες και οι παύσεις προσδίδουν στη γλώσσα μια μουσική ποιότητα. (Unyk, et al, 1992).

Έχει παρατηρηθεί ότι στα νανουρίσματα δίνεται έμφαση στην ακουστική διάσταση της γλώσσας προκειμένου να δημιουργηθεί το κατάλληλο μελωδικό πλαίσιο που θα φέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα, την ηρεμία του παιδιού. Για τον λόγο αυτό στα νανουρίσματα παρατηρείται επανάληψη λέξεων που εμπεριέχουν τα φωνήεντα «α» και «ι» (νάνι), αλλά και με την δημιουργία παρατεταμένων ήχων φωνηέντων (Ράπτης, 2008).

Το νανούρισμα συνήθως συνοδεύεται από ρυθμικές κινήσεις ή λικνίσματα στην αγκαλιά της μητέρας ή στην κούνια του βρέφους. Κατά τη διάρκεια του νανουρίσματος η μητέρα πλάθει με τους στίχους έναν κόσμο δικό της πιο επιθυμητό και καθώς ηρεμεί εκείνη το βρέφος αντιλαμβάνεται την τρυφερότητα, την ασφάλεια, τη γαλήνη και αποκοιμείται (Οικονομόπουλος, 1999). Παραδοσιακά, το νανούρισμα συνδέεται με τον μητρικό ρόλο υπάρχουν όμως, πρόσφατες έρευνες που εστιάζουν στον πατρικό ρόλο (Colleen, O'Neill, Laurel J. Trainor, Trehub: «*Infants' Responsiveness to Fathers' Singing*», 409-25. Ανακτήθηκε 11 Νοεμβρίου, 2017 από <http://mp.ucpress.edu/content/18/4/49>).

3. Πολυγραμματισμός και Πολυτροπικότητα στη σύγχρονη εκπαιδευτική πράξη και τα Προγράμματα Πολιτιστικών Θεμάτων.

Η έννοια της πολυτροπικότητας άρχισε να κάνει την εμφάνισή της την τελευταία δεκαετία παράλληλα με την ανάπτυξη των πολιτισμικών σπουδών καθώς ο κλασικός τρόπος επικοινωνίας και δημιουργίας μηνυμάτων μέσω της γραπτής ή

προφορικής γλώσσας δεν είναι πλέον ο μόνος, και στην επικοινωνία υπεισέρχονται και άλλοι τρόποι όπως η εικόνα. *«Το κείμενο για τη γλωσσολογία και τις σημειωτικές επιστήμες είναι μια σύνθετη ποικιλία κοινωνικών καταστάσεων ή συμβάντων: γραπτά κείμενα, αφίσες, σχολικά μαθήματα, πολιτικοί λόγοι, κινηματογραφικές ταινίες, θεατρικά δρώμενα»* (Χοντολίδου, 1999: 115-116).

Ο όρος «πολυτροπικότητα» (multimodality) εισήχθη από τους Kress & Van Leeuwen. Σε ένα κείμενο είναι δυνατόν να συνδυάζονται περισσότεροι από ένας σημειωτικοί τρόποι (modes), ο γραπτός λόγος, η εικόνα, ο ήχος, η μουσική κ.ά.. Σημειώνουμε ότι ο όρος γλωσσικός γραμματισμός αφορά στις *«χρήσεις της ανάγνωσης και της γραφής για την επίτευξη των κοινωνικών στόχων σε συγκεκριμένα συμφραζόμενα χρήσης»* (Baynham, 2002: 12) Οι Kress και Leeuwen (2010) επισημαίνουν ότι η γλώσσα τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο ήταν πάντα ένας μόνο τρόπος στο σύνολο των τρόπων που εμπλέκονταν στην παραγωγή κειμένων, γραπτών ή προφορικών. *Υποστηρίζουν, λοιπόν, ότι ένα προφορικό κείμενο δεν είναι ποτέ απλώς λεκτικό, είναι και οπτικό αν λάβουμε υπόψη ότι συνδυάζεται με τρόπους όπως η έκφραση του προσώπου, οι χειρονομίες, η στάση του σώματος. Αντίστοιχα, ένα γραπτό κείμενο εμπεριέχει πολλά περισσότερα από τη γλώσσα δεδομένου ότι έχουν γίνει συγκεκριμένες επιλογές σε άλλους σημειωτικούς πόρους οι οποίες συνδέονται με αισθητικές, ψυχολογικές και πολιτιστικές παραμέτρους* (Kress & Van Leeuwen, 2010: 97).

Η διαλεκτικότητα, την οποία ούτως ή άλλως ενέχουν τα σημειωτικά συστήματα, επηρεάζει και τις κοινωνικές και τις ψυχολογικές δομές τόσο σε επίπεδο ομαδικό όσο και σε επίπεδο ατομικό, αφού αυτά τα ίδια *«αποτελούν μέρος της ιδεολογικής υπερδομής μιας κοινωνίας»* (Boklund-Λαγοπούλου & Λαγόπουλος 1980: 24). Ως επιλογή ενταγμένη στο πλαίσιο μιας επικοινωνιακής λειτουργίας, η πολυτροπικότητα είναι μια σημειωτική πράξη, η οποία παράγει και αναπαράγει νοήματα. Συνεπώς προϋποθέτει συγκεκριμένες δυνατότητες για την κατανόηση των νοημάτων που παράγονται από αυτήν και των διαδικασιών μέσω των οποίων παράγονται.

Μολονότι η πολυτροπικότητα έχει ενταχθεί στην πραγματικότητα πολλών αναλυτικών προγραμμάτων ανά τον κόσμο –πρόσφατα και στην Ελλάδα– όπως αναφέρει η Έφη Παπαδημητρίου στην εισαγωγή του βιβλίου των Kress & Van

Leeven (2010: 23), δεν διαθέτουμε ακόμα επαρκή δεδομένα για την εφαρμογή τέτοιων αναλύσεων στην τάξη που να υποστηρίζουν την ανάπτυξη ικανοτήτων κριτικών πολυγραμματισμών στους μαθητές. Παρόλα αυτά οι Kress και Van Leeuwen υποστηρίζουν ότι τα παιδιά από πολύ νωρίς και με πολύ λίγη βοήθεια, αναπτύσσουν εντυπωσιακές ικανότητες στη χρήση της οπτικής γραμματικής.

Ο όρος οπτική γραμματική είναι πολιτισμικά ορισμένος και κυρίως συνδεδεμένος με τη δυτική κουλτούρα. Οι Kress και Van Leeuwen (2010) υποστηρίζουν ότι τα νοήματα που εκφράζονται από συγγραφείς, εικονογράφους, τυπογράφους, γλύπτες είναι πρώτα και κύρια κοινωνικά νοήματα, ενώ δεν παραβλέπουν την επίδραση των ατομικών διαφορών στο πλαίσιο της κοινωνικής ανομοιογένειας. Προβαίνουν εξάλλου, σε κάποιες σημαντικές υποθέσεις σχετικά με τη σχέση των συναισθημάτων και της γνωστικής δραστηριότητας στο πλαίσιο της επικοινωνίας αλλά και της διαδικασίας εξέλιξης κάθε τρόπου αναπαράστασης στο πλαίσιο της κοινωνικής χρήσης.

Για να υπογραμμίσουν την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης των παιδιών στην οπτική γραμματική, οι Kress & Van Leeuwen (2010: 60) επιχειρηματολογούν ως εξής: *«Η παγκοσμιοποίηση απαιτεί –ίσως σχεδόν κατά παράδοξο τρόπο- οι πολιτιστικές ιδιαιτερότητες των σημειωτικών, κοινωνικών, επιστημολογικών, και ρητορικών αποτελεσμάτων της οπτικής επικοινωνίας να γίνονται παντού κατανοητές, αφού οι σημειωτικές οντότητες εμφανίζονται από οπουδήποτε και «καταναλώνονται» οπουδήποτε»*. Άλλωστε, η ένταξη της συστηματική μελέτη πολυτροπικών κειμένων στην εκπαιδευτική πραγματικότητα θα καθιστούσε μαθητές/τριες και εκπαιδευτικούς συνειδητότερους στην επικοινωνία μεταξύ τους αλλά και με τους άλλους και θα βοηθούσε στην αποκωδικοποίηση της πραγματικότητας που βιώνουν (Χοντολίδου, 1999).

Στο Διαθεματικό Ενιαίο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (Φ.Ε.Κ. 1376: 595) γίνεται αναφορά στην έννοια της πολυτροπικότητας, αφού τονίζεται *«να παίρνουν [οι μαθητές] πληροφορίες από διάφορες πηγές όπως αφίσες, ταινίες, σχήματα, έργα τέχνης, στις οποίες συνυπάρχουν γραπτός λόγος και εικόνα»*. Στο ίδιο Αναλυτικό Πρόγραμμα (Φ.Ε.Κ. 1376: 1628) γίνεται αναφορά στα διάφορα κειμενικά είδη, τις διαφορετικές εκδοχές του γραπτού λόγου, με τα οποία καλούνται

να έρθουν σε επαφή οι μαθητές/τριες προκειμένου να αντιληφθούν τους διαφορετικούς τρόπους αλλά και σκοπούς της επικοινωνίας.

Όσον αφορά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση είναι γεγονός ότι στην ελληνική πραγματικότητα παρατηρείται η ύπαρξη ενός και μόνο σχολικού εγχειριδίου κοινού σε ολόκληρη την επικράτεια. Η αναφορά μάλιστα στο επίσημο θεσμικό πλαίσιο στην έννοια του πολυγραμματισμού είναι, κατά την άποψη του Σ. Χατζησαββίδη (2007), έμμεση. Οι επιλογές αυτές, σύμφωνα με τον Χατζησαββίδη, ακυρώνουν μέρος των αρχών του γραμματισμού. (Σ. Χατζησαββίδη (2007): *Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού: θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη*. Ανακτήθηκε 11 Νοεμβρίου, 2017 από https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjTn52148fXAhWQbZoKHal5DBkQFggmMAA&url=http%3A%2F%2Fnipia-larisa.gr%2Fwp-content%2Fuploads%2F2012%2F09%2Fpraktika.pdf&usg=AOvVaw1wVvhg_c38ca2jFLtmS3Rs.)

Σε μια σύντομη βιβλιογραφική ανασκόπηση εντοπίσαμε έρευνες σχετικά με τα σχολικά εγχειρίδια, κάποιες μάλιστα προσανατολισμένες στην κοινωνική σημειωτική και την πολυτροπικότητα (Μπονίδης, 2004). Δεν εντοπίστηκαν, έρευνες σχετικά με τα κείμενα που επιλέγουν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί στα πλαίσια των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων τα οποία σχεδιάζουν και εκπονούν στο πλαίσιο της πολιτισμικής ταυτότητας και ετερότητας. Οι έρευνες σχετικά με τα Εκπαιδευτικά Προγράμματα εξάλλου, αφορούν κυρίως στη λειτουργική διεισδυτικότητα και τη βιωσιμότητα (Σπυροπούλου, Αναστασάκη, Δεληγιάννη, Κούτρα και Μπούρας, 2008) και όχι στο περιεχόμενο των προγραμμάτων και τον αντίκτυπό τους στην διαμόρφωση στάσεων.

Το Υπουργείο Παιδείας Έρευνας και Θρησκευμάτων στην Εγκύκλιο Υλοποίησης Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων του Σχολικού Έτους 2017-18 (*Δραστηριότητες Έκπαιδευτικά Προγράμματα 2017-18* πρόσβαση 11 Νοέμβριου, 2017 από <https://edu.klimaka.gr>) ορίζει ως στόχο των πολιτιστικών προγραμμάτων την προώθηση του πολιτισμού και την καλλιέργεια της αισθητικής μέσα από την έρευνα, την μελέτη και τη δημιουργία. Ανάμεσα στους στόχους εντοπίσαμε την αναφορά στην αποκωδικοποίηση, την κωδικοποίηση και δημιουργία μηνυμάτων λόγου και

εικόνας. Ως προς το περιεχόμενο και τη θεματολογία των Προγραμμάτων γίνεται αναφορά στον πολιτισμικά «άλλο» ως εξής: «Ο ξένος μέσα από το παιδικό βιβλίο/το παραμύθι /το τραγούδι.» Παράλληλα γίνεται αναφορά στον διαπολιτισμικό διάλογο, την Πολιτισμική πολυμορφία και την ετερότητα. Οι μύθοι και οι παραδόσεις των λαών, οι ιστορικές περίοδοι αλλά και η διαπολιτισμική προσέγγιση μέσω της μουσικής εντάσσονται στην προτεινόμενη θεματολογία.

Το υλικό

Το υλικό που χρησιμοποιήθηκε ως δείγμα για την παρούσα εργασία αποτελείται αποκλειστικά από νανουρίσματα που εμπεριέχονται στο βιβλίο «*Τα πιο όμορφα νανουρίσματα του κόσμου. 23 νανουρίσματα από το Μάλι... μέχρι την Ιαπωνία*» των Εκδόσεων Κόκκινο για την ελληνική γλώσσα (2010), Δεύτερη έκδοση, Νοέμβριος 2011. Η μετάφραση και η διασκευή από τη γαλλική πρωτότυπη έκδοση ανήκει στην Εύη Γεροκόστα.

Το βιβλίο χωρίζεται στους εξής έξι σταθμούς:

Αφρική

Χώρες και Γλώσσες:

Μακούν, Μάλι, μπαμπάρα,

Νιγουαρεζέ, Ρουάντα, κινιουράντα

Ουά, ουά, ουά, ουά, Κονγκό, κικόγκο

Άγιο νένε, Σενεγάλη, γουόλο

Κρεόλ

Λε τιμούν ον-μουάν & Μανμάν ντουντού, Γουαδελούπη

Μανμάν μουέ, Μαρτινίκα & Γουαδελούπη

Ντοντό λα μινέτ, Ρεϋνιόν

Ντοντό φιγιέτ, Γουαδελούπη

Σλάβικες Χώρες

Χώρες και Γλώσσες:

Όι ου άγιου, Ουκρανία

Μπάγιουσκι μπαγιού, Ρωσία

Στη μλαντιένιετς μόι πρικόσνι, Ρωσία
Λούλαιζε, Γιέζουνιου, Πολωνία

Στον κήπο της Εδέμ

Χώρες και Γλώσσες:
Έρεβ σελ σοσανίμ, εβραϊκά
Ντόνα, ντόνα, γίντις
Ντούρμε, ντούρμε, ισπανοεβραϊκά
Γιάνκελε. Γίντις

Βραζιλία – Πορτογαλία

Χώρες και Γλώσσες:
Ντι αμπόμπορα φας μελάο, Βραζιλία
Τερεζίνια τζι Ζέζους, Βραζιλία – Πορτογαλία
Ντόρμε, ντόρμε μέου μενίνο, Πορτογαλία

Ασία

Χώρες και Γλώσσες:
Τζο τζονγκ τζο τζονγκ, Κορέα, Κορεάτικα
Σι σανγκ τζε γιο μάμα χάο, Κίνα, μανδαρινικά
Μπαμπέ κοον, Καμπότζη, Χμερ
Έντο νο κομοριούτα, Ιαπωνία, ιαπωνικά

Σε κάθε σταθμό εντοπίζουμε ένα εισαγωγικό δισέλιδο με αναλυτικά στοιχεία των συντελεστών (μουσικών, εικονογράφων, σχολιαστών) και χάρτη ο οποίος οπτικοποιεί τη διαδρομή στις χώρες προέλευσης των νανουρισμάτων. Το βιβλίο συνοδεύεται από cd με το ηχητικό υλικό των είκοσι τριών νανουρισμάτων.

Η επιλογή του συγκεκριμένου βιβλίου έγινε γιατί αποτελεί ένα ενδιαφέρον πολυτροπικό κείμενο το οποίο συνδέεται με ποικίλα γνωστικά αντικείμενα της προσχολικής και πρωτοβάθμιας εκπαίδευση, τη γλώσσα, τη μουσική, τη γεωγραφία, την ιστορία και τα εικαστικά. Η γλώσσα, οι εικόνες, οι χάρτες και η μουσική συνθέτουν ένα κείμενο για τη δημιουργία του οποίου συνεργάστηκαν μεταφραστές, σύμβουλοι, καλλιτέχνες. Οι ερμηνευτές μάλιστα, κατάγονται από τις χώρες προέλευσης των νανουρισμάτων και οι στίχοι των τραγουδιών αναγράφονται στη

γλώσσα προέλευσής τους, η δε προφορά τους έχει μεταγραφεί με ελληνικούς χαρακτήρες και τα κείμενα έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά. Επιπλέον οι αναγνώστες έχουν στη διάθεσή τους σχόλια για την προέλευση και την ιστορία κάθε νανουρίσματος.

Επιλογή μεθοδολογίας

Η ερευνητική μέθοδος που εφαρμόστηκε είναι η σημειολογική ανάλυση μέσω της Γραμματικής του Οπτικού Σχεδιασμού όπως προτείνεται από τους ερευνητές Kress & Van Leeuwen (2010). Αξιοποιώντας το μεθοδολογικό εργαλείο το οποίο προτείνουν, έχουμε τη δυνατότητα για ποιοτική ανάλυση σε θέματα που σχετίζονται με κοινωνικά χαρακτηριστικά και την διαπολιτισμική κουλτούρα σε μια μελέτη περίπτωσης ενός βιβλίου με είκοσι τρία νανουρίσματα από όλο τον κόσμο. Βασικά στάδια της μεθόδου είναι τα ακόλουθα: επιλογή θέματος και ορισμός ερευνητικού αντικειμένου, επιλογή πηγής άντλησης υλικού, ανάλυση περιεχομένου μέσω των τριών αξόνων που προτείνουν οι Kress & Van Leeuwen και οι οποίοι θα αναλυθούν στη συνέχεια, εντοπισμός της συχνότητας εμφάνισης κοινών και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών.

Το έργο των Kress και Van Leeuwen εντάσσεται στην Κοινωνική Σημειωτική. Ο όρος κοινωνική σημειωτική για τον Ferdinand de Saussure αποδίδεται στην επιστήμη η οποία μελετά την ύπαρξη των σημείων στην κοινωνία. Ο Theo Van Leeuwen (2010) θεωρεί ότι βασική έννοια της κοινωνικής σημειωτικής αποτελεί ο όρος σημειωτικός πόρος. Βασιζόμενοι λοιπόν, στις θεωρητικές παραδοχές του γλωσσολόγου Michael Halliday, οι Kress & van Leeuwen (2010). υποστηρίζουν ότι με τον ίδιο τρόπο που η γραμματική της γλώσσας περιγράφει τον τρόπο που συνδυάζονται οι λέξεις σε φράσεις, έτσι και η γραμματική του οπτικού κειμένου περιγράφει τον συνδυασμό απεικονιζόμενων ατόμων, μερών και πραγμάτων σε οπτικές προτάσεις .

Οι Kress και van Leeuwen (2010:7-24), σύμφωνα με την άποψη της Έφη Παπαδημητρίου όπως αυτή αναφέρεται στην εισαγωγή του βιβλίου, επιχείρησαν να ορίσουν μια μεταγλώσσα για την ανάλυση των δομικών και των διασημειωτικών σχέσεων μεταξύ του λεκτικού και οπτικού τρόπου με τον οποίο διαπλέκονται προκειμένου να οικοδομήσουν νοήματα σε συγκεκριμένα κοινωνικά και πολιτιστικά πλαίσια. Προβαίνουν μάλιστα, σε διάφορες υποθέσεις σχετικά με την πολυτροπικότητα.

Η πρώτη υπόθεση έχει να κάνει με τους διάφορους τρόπους αναπαράστασης τους οποίους χρησιμοποιούν οι κοινωνίες. Εν συνεχεία, εικάζουν ότι κάθε τρόπος έχει εγγενώς διαφορετικές δυνατότητες για την κατασκευή νοήματος αλλά και συγκεκριμένη αποτίμηση σε συγκεκριμένο κοινωνικό πλαίσιο. Οι διαφορετικές μάλιστα, δυνατότητες πιθανόν να οδηγούν σε διαφορετικές δυνατότητες για τον σχηματισμό υποκειμενικότητας που φυσικά επηρεάζουν τα άτομα. Οι διαφορετικοί, όμως τρόποι δεν είναι διακριτοί και φυσικά συνδέονται με τις συναισθηματικές και γνωστικές δραστηριότητες οι οποίες σχετίζονται με την επικοινωνία. Εν τέλει, οι τρόποι αναπαράστασης έχουν μια διαρκώς εξελισσόμενη ιστορία η οποία συνδέεται με την κοινωνική χρήση (2010: 97-98).

Οι Kress & Van Leeuwen έχουν υιοθετήσει τον όρο μεταλειτουργία (metafunction) από τη θεωρία του Halliday «εφαρμόζοντάς τον σε όλους τους σημειωτικούς τρόπους κι όχι μόνο στον προφορικό λόγο και τη γραφή» (2010: 98). Η αναπαραστατική μεταλειτουργία αφορά στον τρόπο με τον οποίο μπορεί κάθε εικόνα να αναπαραστήσει αντικείμενα και τις σχέσεις τους σε έναν κόσμο έξω από το αναπαραστατικό σύστημα. Τα αντικείμενα που αναπαρίστανται ονομάζονται ακριβέστερα αναπαραριστώμενοι συμμετέχοντες. Στα κείμενα άλλες σχέσεις πραγματώνονται γλωσσικά, άλλες οπτικά, αυτή η κατανομή δυνατοτήτων πραγμάτωσης στους σημειωτικούς τρόπους καθορίζεται ιστορικά και κοινωνικά, καθώς και από τις εγγενείς δυνατότητες αλλά και περιορισμούς ενός σημειωτικού τρόπου.

Οι οπτικές δομές δεν αναπαριστούν απλώς την πραγματικότητα. Χαρακτηρίζονται από μια βαθιά σημαντική, σημασιολογική διάσταση. Παράγουν όψεις της πραγματικότητας συνδεδεμένες με τα ενδιαφέροντα των κοινωνικών θεσμών. Οι Kress & Van Leeuwen αντιτίθενται στη θεωρία του R. Barthes (1988) σχετικά με την αγκύρωση, δηλαδή την επεξηγηματική χρήση της εικόνας στο κείμενο και το αντίστροφο. *Οι συγκεκριμένοι μελετητές θεωρούν ότι ο συλλογισμός του Barthes παραγνωρίζει τον ανεξάρτητα οργανωμένο και δομημένο μήνυμα των λεκτικών και οπτικών δομών αντίστοιχα οι οποίες φυσικά συνδέονται και πιθανόν να επιχειρούν αμφότερες να πραγματώσουν τα ίδια θεμελιώδη συστήματα νοημάτων που συνιστά την κουλτούρα μας, αλλά η κάθε μια το πραγματοποιεί χρησιμοποιώντας τα δικά της μέσα και διαδικασίες διαφορετικές και ανεξάρτητες (Kress & Van Leeuwen, 2010:67)*

Στον τρόπο ανάλυσης εκτός από των εντοπισμό των συμμετεχόντων, εντοπίζονται οι διαδικασίες δράσης και οι ανυσματικές σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα στους Δρώντες και τους στόχους αλλά και οι διαδικασίες αντίδρασης. Οι τοπικές περιστάσεις εξάλλου, συσχετίζουν άλλους συμμετέχοντες με έναν συγκεκριμένο συμμετέχοντα τον οποίο οι Kress & van Leeuwen (2010) ονομάζουν περιβάλλον. Στα κείμενα πιθανόν να εντοπίσουμε εγκιβωτισμούς και ταξινομίες. Οι ταξινομίες, τα διαγράμματα και οι χάρτες παρέχουν πληροφορίες αναπαριστώντας τον κόσμο σε μια ιεραρχική τάξη. Σε κάθε περίπτωση οι εικόνες και ο λόγος αλληλοσυμπληρώνονται καθώς η εικόνα δεν επεξηγεί την ιστορία, αλλά τη συνεχίζει.

Η διαπροσωπική μεταλειτουργία έχει να κάνει με την ικανότητα των εικόνων να δημιουργούν σχέσεις μεταξύ του πομπού ενός μηνύματος και του θεατή-αναγνώστη τους. Ακόμη, οι εικόνες υποδεικνύουν τη στάση που πρέπει να υιοθετήσει ο θεατής απέναντι στα αναπαριστώμενα αντικείμενα. Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες μπορεί να εμφανίζονται να κοιτάζουν άμεσα τους θεατές προβάλλοντας μια (άπ)αίτηση. Στην περίπτωση που τα πρόσωπα στις εικόνες απευθύνονται έμμεσα στον θεατή, τον καλούν να τα αντιμετωπίσει στοχεύοντας να αντλήσει πληροφορίες από αυτά. Έτσι, ο θεατής δεν αποτελεί αντικείμενο του βλέμματος του αναπαριστώμενου προσώπου. Το πολυτροπικό κείμενο σε αυτή την περίπτωση μπορεί να παρέχει κάποιες πληροφορίες.

Σε κάθε περίπτωση η εικόνα απαιτεί κάτι από τους θεατές εξασφαλίζοντας κατά κάποιο τρόπο την ταυτότητα του θεατή και ταυτόχρονα αποκλείοντας κάποιον άλλον. Συγκεκριμένα, το κείμενο απευθύνεται πάντοτε σε έναν αναγνώστη «πρότυπο», με έναν δομημένο κώδικα επικοινωνίας αντίστοιχο με τον κώδικα του αναγνώστη. Επιπλέον, και οι κώδικες επικοινωνίας του οπτικού κειμένου υπακούουν σε κώδικες κοινωνικής συμπεριφοράς (εκφράσεις στο πρόσωπο, χειρονομίες) αντίστοιχους με εκείνους που χρησιμοποιούν οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες, δηλαδή οι θεατές, στην προκειμένη περίπτωση οι αναγνώστες του βιβλίου και ακροατές του ηχητικού υλικού.

Η επιλογή της απόστασης του προσώπου που αναπαρίσταται στην εικόνα από τον θεατή είναι καθοριστική για το είδος της σχέσης που θα δημιουργηθεί ανάμεσα σε αυτό και τον διεπιδραστικό συμμετέχοντα. Στο κοντινό πλάνο επιδιώκεται μια προσωπική σχέση καθώς και ότι το απεικονιζόμενο πρόσωπο αποτελεί κομμάτι του

κόσμου του αναγνώστη της εικόνας. Όταν η εικόνα επιδιώκει να παρουσιάζει τις πληροφορίες που παρέχει ως αντικειμενικές τότε χρησιμοποιεί μακρινά πλάνα.

Η οπτική γωνία είναι ένας επιπλέον παράγοντας διαμόρφωσης της εικόνας η οποία καθορίζει την υποκειμενικότητα. Η επιλογή της οπτικής γωνίας είναι εκείνη που θα καθορίσει το βαθμό που η εικόνα θα μεταδώσει κοινωνικά καθορισμένες αντιλήψεις.

Οι δείκτες τροπικότητας είναι επίσης σημαντικοί στην οπτική επικοινωνία. Το χρώμα και οι διαβαθμίσεις του μεταξύ άσπρου και μαύρου, η πολυχρωμία ή μονοχρωμία αποτελούν κριτήριο για την αξιοπιστία της εικόνας. Η τροπικότητα μίας εικόνας συχνά είναι σύνθετη. Σε ένα σημείο της, η εικόνα είναι αφηρημένη και σε άλλο φυσική, σε ένα σημείο έχει έντονα χρώματα και σε άλλο τα χρώματα είναι αχνά. Η τροπικότητα έχει συγκεκριμένο κοινό στο οποίο απευθύνεται και είναι κοινωνικά, ιδεολογικά και γνωστικά προκαθορισμένη. Η τροπικότητα λοιπόν αποτελεί κοινωνικό δείκτη από τη στιγμή που επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο έχει παραχθεί .

Η Κειμενική μεταλειτουργία/το νόημα της σύνθεσης αφορά στην ενότητα του πολυτροπικού κειμένου καθώς ο τρόπος με τον οποίο οι εικόνες δομούνται και οργανώνονται συνδέεται με την κατασκευή του νοήματός τους. Σύμφωνα με τους Kress & van Leeuwen (2010), η θέση που έχει κάθε στοιχείο στην εικόνα παίζει καθοριστικό ρόλο. Η πληροφορία που τίθεται αριστερά σε μία εικόνα δηλώνει το ΔΕΔΟΜΕΝΟ, ένα σημείο που συμφωνεί με την κοινή γνώμη. Τα δε, στοιχεία τα οποία βρίσκονται στα δεξιά αποτελούν το ΝΕΟ.

Οι πληροφορίες που τίθενται στο επάνω μέρος ενός πολυτροπικού κειμένου παρουσιάζονται ως ιδεατές και απευθύνονται στο συναίσθημα του αναγνώστη. Αντιθέτως, τα στοιχεία τα οποία τοποθετούνται στο κάτω μέρος παρουσιάζονται κυρίως ως πληροφοριακά. Η πληροφορία η οποία βρίσκεται στο κέντρο αποτελεί τον πυρήνα της γνώσης ενώ τα υπόλοιπα στοιχεία που βρίσκονται περιμετρικά από αυτή παρουσιάζονται ως μικρότερης σημασίας. Στην περίπτωση μάλιστα που το οπτικό κείμενο έχει τη μορφή τριπτύχου η πληροφορία που βρίσκεται στη μέση αποτελεί το διαμεσολαβητή μεταξύ των άλλων δύο.

Ανεξάρτητα με τη θέση των στοιχείων υπάρχουν κάποια τα οποία προβάλλονται περισσότερο από τα υπόλοιπα δημιουργώντας ιεραρχικές σχέσεις. Το μέγεθος, οι λεπτομέρειες, τα χρώματα είναι τρόποι με τους οποίους προβάλλονται κάποια στοιχεία της σύνθεσης έναντι άλλων. Τα στοιχεία σε ορισμένα κείμενα παρουσιάζονται ως ενότητα σε συνεχή ροή ενώ σε άλλα διαχωρίζονται και τότε υπάρχει πλαισίωση.

Η κατεύθυνση της ανάγνωσης σύμφωνα με τους Kress & Van Leeuwen (2010) πιθανόν να είναι η συγκεκριμενοποίηση των βαθιά εγκιβωτισμένων πολιτισμικών συστημάτων αξιών. Η κατευθυντικότητα ωστόσο, είναι ένας σημειωτικός πόρος σε όλες τις κουλτούρες. Όλες οι κουλτούρες λειτουργούν με το κέντρο και το περιθώριο, το πάνω και το κάτω, το δεξιά και το αριστερά ακόμα κι αν προσδίδουν διαφορετικά νοήματα και αξίες λόγω για παράδειγμα της διαφορετικής κατεύθυνσης της γραφής. Τέλος, η γραμματική του οπτικού κειμένου επιθυμεί να καταδείξει ότι κάθε κουλτούρα έχει τη δική της φυσιογνωμία και κατά συνέπεια το δικό της τρόπο οπτικής επικοινωνίας. (Kress & van Leeuwen, 2010).

Ο οπτικός τρόπος ανάγνωσης ενός πολυτροπικού κειμένου μπορεί να είναι αυστηρά γραμμικός με την έννοια ότι οδηγεί τον θεατή/αναγνώστη σε ένα συγκεκριμένο αναγνωστικό μονοπάτι. Άλλα προσφέρουν στον αναγνώστη κάποιες προτάσεις και τον αφήνουν στους δικούς του μηχανισμούς. Αυτά τα κείμενα οι Kress & Leeuwen (2010) τα χαρακτηρίζουν ημιγραμμικά, ενώ μη γραμμικά ορίζουν τα κείμενα στα οποία οι θεατές μπορούν να επιλέξουν τις δικές τους εικόνες και να τις δουν με τη σειρά που οι ίδιοι θα επιλέξουν.

Οι Kress & Van Leeuwen (2010) θέτουν έναν προβληματισμό σχετικά με την δυνατότητα χρήσης του μεθοδολογικού εργαλείου τους στη μουσική. Με δεδομένο το γεγονός ότι δεν αποκλείουν αυτή τη δυνατότητα, στην παρούσα εργασία θα αποπειραθούμε να προσεγγίσουμε τα μουσικά κείμενα κυρίως με βάση την αναπαραστατική μεταλειτουργία.

Ερευνητικά Ερωτήματα

Μέσω της παρούσας μελέτης γίνεται προσπάθεια να εντοπιστούν οι τρόποι με τους οποίους παρουσιάζεται ο «ο πολιτισμικά άλλος» στα πολυτροπικά κείμενα ενός βιβλίου με νανουρίσματα από διάφορες χώρες και πολιτισμούς.

Τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα που προέκυψαν αφορούν:

Στον εντοπισμό των στοιχείων "ταυτότητας" τα οποία προβάλλονται μέσω του κειμένου (γλωσσικού, οπτικού και μουσικού).

Στην ύπαρξη κοινών «σημείων αναφοράς» στην κουλτούρα των νανουρισμάτων των λαών.

Στην αξιοποίηση ενός τέτοιου είδους πολυτροπικού κειμένου στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Ανάλυση

Εξώφυλλο

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Το εξώφυλλο περιλαμβάνει επτά αναπαριστώμενους συμμετέχοντες, έξι παιδιά κι ένα ζώο, μια γκριζα λύκαινα. Η λύκαινα καταλαμβάνει σχεδόν το μισό από τον χώρο της εικόνας του εξωφύλλου. Το σώμα του ζώου έχει απεικονιστεί έτσι ώστε να σχηματίζει ένα ημικύκλιο και μάλιστα σε στάση σχεδόν υποτακτική απέναντι στα παιδιά. Το γεγονός αυτό ενισχύεται από τη θέση της ουράς η οποία απεικονίζεται κάτω από τα πόδια του ζώου.

Το κεφάλι του είναι σε πλάγια θέση κι ακουμπά πάνω στο δεξί πόδι. Στην εικόνα απεικονίζεται το δεξί, σχιστό πράσινο μάτι του ζώου και η ροζ μύτη. Με το αριστερό πόδι ο λύκος αγκαλιάζει ένα βρέφος αφρικανικής καταγωγής το οποίο φαίνεται να θηλάζει. Η επιλογή της γαλάζιας φόρμας πιθανόν να έγινε για να παραπέμψει στο φύλο, αν λάβουμε υπόψη τις στερεότυπες αντιλήψεις για την ενδυμασία των αγοριών. Η καταγωγή του αγοριού δηλώνεται από το χρώμα του δέρματος στα χέρια, τα πόδια αλλά και την κόμμωση. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η απεικόνιση του προσώπου το οποίο σε αντίθεση με το σώμα, απεικονίζεται με ανοιχτά χρώματα και ροδαλά μάγουλα.

Στην επάνω αριστερή γωνία του εξωφύλλου απεικονίζεται νήπιο κορίτσι ασιατικής καταγωγής ξαπλωμένο στη ράχη του λύκου. Η καταγωγή δηλώνεται από την

κόμμωση, το σχήμα των ματιών αλλά και το πορτοκαλί ρούχο που θυμίζει κιμονό με εξαίρεση τα στενά μανίκια.

Στη μέση του εξωφύλλου πάντα από την αριστερή πλευρά απεικονίζεται κορίτσι ευρωπαϊκής καταγωγής. Η καταγωγή δηλώνεται από το λευκό δέρμα σε πρόσωπο και σώμα και τα καστανόξανθα μαλλιά. Η επιλογή του χρώματος του ρούχου σε αποχρώσεις του ροζ ταυτίζεται με τις στερεοτυπικές επιλογές βάσει φύλου.

Σε πρώτο πλάνο, στο κάτω μέρος τη σελίδα του εξωφύλλου απεικονίζονται δύο κορίτσια, αφρικανικής κι ευρωπαϊκής καταγωγής αντίστοιχα. Η Αφρικανή έχει δέρμα σε πρόσωπο και σώμα καφέ και κόμμωση που αποτελείται από έξι μικρά κοτσιδάκια. Φοράει φόρεμα αμάνικο σε αποχρώσεις του κίτρινου και του ροζ, με μεγάλα λευκά λουλούδια για μοτίβο σαν αφρικανικό μπατίκ. Δίπλα της στέκεται κορίτσι ευρωπαϊκής καταγωγής με λευκό δέρμα και καστανοκόκκινα μαλλιά και πράσινα μάτια που με το δεξί χέρι ακουμπά το λύκο. Φορά μονόχρωμη καφέ μπλούζα.

Πάνω στα πόδια της λύκαινας στο κάτω, κεντρικό σημείο του εξωφύλλου απεικονίζεται ένα κοιμισμένο κορίτσι με ροζ ένδυμα και πουά, μπορντό μαντήλι στο κεφάλι. Το φύλο δηλώνεται από τα χαρακτηριστικά του προσώπου κι ενισχύεται από τις επιλογές των χρωμάτων στην ενδυμασία.

Στο κέντρο του σκληρόδετου εξωφύλλου υπάρχει οπή σε σχήμα φεγγαριού. Κάτω από την οπή φαίνεται το επικολλημένο cd. Η οπή πλαισιώνεται από το εξής κείμενο: «23 νανουρίσματα από το Μάλι... ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ Ιαπωνία». Οι γραμματοσειρές παρουσιάζουν διαφορετικό μέγεθος. Τα «23 νανουρίσματα» είναι γραμμένα με μικρότερη γραμματοσειρά. Στην υπόλοιπη πρόταση χρησιμοποιούνται πεζά και κεφαλαία, ίσα μεταξύ τους αλλά μεγαλύτερα από τη λέξη «νανουρίσματα».

Στην επάνω δεξιά γωνία του βιβλίου με λευκά κεφαλαία γράμματα ανάμεσα σε τρεις κόκκινες, κάθετες παύλες υπάρχουν οι λέξεις ΒΙΒΛΙΟ και CD. Στο κάτω μέρος του εξωφύλλου ακριβώς στο κέντρο υπάρχει το λογότυπο των εκδόσεων που αποτελείται από τις λέξεις ΚΟΚΚΙΝΟ με μαύρη γραμματοσειρά και την εικόνα ενός κόκκινου πουλιού.

Δεξιά και στο κέντρο υπάρχει μια απεικόνιση του ηλιακού συστήματος μόνο με τον ήλιο και τροχιές πλανητών δοσμένες με λευκές τελείες. Το ενδιαφέρον σε αυτό το

σημείο είναι ότι ο κύκλος που σηματοδοτεί τον ήλιο, χρησιμοποιείται και ως το γράμμα //O// για τη λέξη «κόσμος» που εμπεριέχεται στον τίτλο του βιβλίου.

Ο τίτλος του βιβλίου «Τα πιο όμορφα νανουρίσματα του κόσμου» είναι γραμμένος με κίτρινα κεφαλαία γράμματα εντός της κυκλικής τροχιάς. Το μέγεθος της γραμματοσειράς αυξάνεται στις τρεις σειρές που καταλαμβάνει ο τίτλος με μεγαλύτερες σε μέγεθος τις λέξεις «ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ».

Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες συνδέονται μεταξύ τους με χωρικούς τοπικούς όρους και ρήματα που δηλώνουν τη θέση τους στο χώρο του εξωφύλλου, μεταξύ τους αλλά κυρίως σε σχέση με τη λύκαινα, η οποία φαίνεται να αποτελεί και το κυρίαρχο σημείο. Τα παιδιά αντλούν από τη λύκαινα φροντίδα και τροφή. Ακόμα και τα δύο μεγαλύτερα ως προς την ηλικία αναπαριστώμενα πρόσωπα που βρίσκονται στο εξώφυλλο του βιβλίου φαίνονται να επιδιώκουν την επαφή, οπτική και απτική. Παρόλη τη φαινομενική στατικότητα υπάρχουν ανυσματικές σχέσεις και μάλιστα δυναμικές λόγω του βλέμματος και της εγγύτητας.

Ο δείκτης κατευθυντικότητας δηλώνεται από το μικρό άσπρο βέλος στην τροχιά του ηλιακού συστήματος και ορίζει μια κυκλική πορεία. Ο κύκλος κυριαρχεί ως σχήμα και ως κίνηση στην εικόνα και προφανώς η επιλογή κάθε άλλο παρά τυχαία είναι. Ο κύκλος έχει χρησιμοποιηθεί επανειλημμένως για να καθορίσει τον χρόνο αλλά και την ίδια τη ζωή στη λογοτεχνία (Maria Nikolajeva, 2000). Η επιλογή αυτού του τρόπου της κατευθυντικότητας μοιάζει με πρόκληση αφηγηματικής αναπαράστασης για τον θεατή.

Το περιβάλλον της εικόνας καλύπτεται κατά το ήμισυ από τους συμμετέχοντες. Πρόκειται για γαλαζοπράσινο φόντο που υποδηλώνει προφανώς το σύμπαν, υπόθεση που ενισχύεται από τα αστέρια στο δεξί κάτω άκρο της εικόνας αλλά κυρίως στη λέξη «ΚΟΣΜΟΥ» που υπάρχει στον τίτλο και δημιουργεί μαζί με τα σημεία της εικόνας το ηλιακό σύστημα.

Οι εγκιβωτισμένες «αναλυτικές» διαδικασίες είναι πολλές όπως άλλωστε και τα διακειμενικά στοιχεία. Η αναπαριστώμενη λύκαινα παραπέμπει στην ιστορία του Ρωμύλου και του Ρώμου και της λύκαινας Λούπο που τους προστάτησε και τους θήλασε. Πέρα από αυτό, η επιλογή του γκριζου λύκου δεν είναι τυχαία. Πρόκειται για ένα άγριο ζώο με περίοπτη θέση στην μυθολογία και λαογραφία πολλών λαών από

αρχαιοτάτων χρόνων, καθώς και συνεχή ιστορική παρουσία στην λογοτεχνία (Debra Mitts-Smith, 2010) και τις καλές τέχνες, όπως και στον κινηματογράφο και τα σύγχρονα μέσα μαζικής ενημέρωσης κι επικοινωνίας. Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε διακειμενικότητες όπως ο λύκος από το παραμύθι της *Κοκκινοσκουφίτσας*, ενός από τα πιο δημοφιλή ευρωπαϊκά παραμύθια στον κόσμο που απαντά σε πολλές παραλλαγές. με πρώτη γραπτή αναφορά το 1697, από τον Σαρλ Περώ και με διασημότερη εκδοχή εκείνη των αδελφών Γιάκομπ και Βίλχελμ Καρλ Γκριμ (Sandra L. Beckett, 2008).

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Η σχέση ανάμεσα στον/στην παραγωγό του κειμένου και τον/την δέκτη/αναπαραγωγό αποκτά νόημα στο πλαίσιο κοινωνικών θεσμών. Η λύκαινα είναι κατά κάποιο τρόπο ανθρωπομορφισμένη. Ο τρόπος που αυτοπαρουσιάζεται αποκρύπτει την ταυτότητα του άγριου ζώου και προβάλλει εκείνη του θηλαστικού. Είναι τροφός και μητέρα. Η ταυτότητα αυτή προβάλλεται μέσα από την κυκλική στάση του σώματος που δεν μπορεί παρά να παραπέμψει σε αγκαλιά, το τρυφερό και στραμμένο προς τα παιδιά βλέμμα και ο εναγκαλισμός του αρσενικού βρέφους.

Τα αναπαριστώμενα παιδιά χαμογελούν δημιουργώντας την προϋπόθεση για μια σχέση κοινωνικής συμπάθειας. Δείχνουν ήρεμα και ασφαλή στην αγκαλιά της λύκαινας που με την παρουσία της μέσα από τη λογοτεχνία έχει μεγαλώσει γενιές παιδιών σε ολόκληρο τον κόσμο.

Στο κοντινό πλάνο τα μεγαλύτερη σε ηλικία αναπαριστώμενα παιδιά δείχνουν σα να προσκαλούν τον/την θεατή να εμπλακεί στη σχέση που τα ίδια έχουν αναπτύξει μεταξύ τους και με τη λύκαινα. Η βλεμματική επαφή δημιουργεί ένα ενδιαφέρον τρίγωνο ανάμεσα στα δύο παιδιά και το ζώο η ενέργεια της οποίας μεταφέρεται στον θεατή.

Ακόμα και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες απουσιάζει η βλεμματική επαφή, οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες προσκαλούνται να συναισθανθούν, να ονειρευτούν. Η «(απ)αίτηση» επιδιώκεται μέσω της συναισθηματικής εμπλοκής.

Στο γλωσσικό κείμενο του τίτλου και μολονότι απουσιάζει το ρήμα, η απουσία μοιάζει να ηχεί έντονα υπονοώντας «διάβασε» και «άκουσε» *ΤΑ ΠΙΟ ΟΜΟΡΦΑ ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*. Οι αποστάσεις μεταξύ των χωρών του κόσμου

μειώνονται χάρη σε μια μόνο ελλειπτική πρόταση που μοιάζει κινείται σε κυκλική τροχιά γύρω από το αναπαριστώμενο φεγγάρι. Ο αναγνώστης προσκαλείται να κάνει ένα ταξίδι από το Μάλι ως την Ιαπωνία. Τα αποσιωπητικά αφήνουν περιθώρια χώρου και χρόνου ώστε οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες να πραγματώσουν τις δικές τους σκέψεις, υποθέσεις σχετικά με τους υπόλοιπους 21 προορισμούς. Η «υπόσχεση» παρέχεται μέσα από το βουλευτικό ρήμα που απουσιάζει (π.χ. θα σε ταξιδέψω). Ενώ η εναλλαγή πεζών-κεφαλαίων μειώνει την κοινωνική απόσταση με το γλωσσικό κείμενο.

Η τροπικότητα του κειμένου είναι υψηλή ως προς τα χρώματα, την υφή του δέρματος του αναπαριστώμενου ζώου, τη φωτεινότητα του ήλιου. Το μη ρεαλιστικό οπτικό κείμενο αποκτά νόημα καθώς αγκυρώνει στον τίτλο του βιβλίου. Ο κωδικοποίηση έχει αισθητηριακό προσανατολισμό, τα μηνύματα που μεταφέρονται φέρουν συγκινησιακά νοήματα που συνδέονται με την παιδικότητα και την μητρότητα. Αν και η μετακωδικοποίηση τους προϋποθέτει μια «κοινή κουλτούρα» προσανατολισμένη στον δυτικό πολιτισμό (Anton Markoš & Dan Faltýnek, 2010)

Το νόημα της σύνθεσης (εξώφυλλο)

Στη συνέχεια θα διερευνήσουμε τις ενδοσημειωτικές και διασημειωτικές σχέσεις του πολυτροπικού κειμένου. Η χωρική διευθέτηση των στοιχείων της σύνθεσης ακολουθεί σε γενικές γραμμές την πόλωση Δεδομένων/Νέων προκειμένου να μπορεί να γίνει η αποκωδικοποίηση από τον αναγνώστη. Το βιβλίο άλλωστε είναι ένα πολιτιστικό προϊόν προς πώληση. Παράλληλα όμως, διαφαίνεται μια οργάνωση στη σύνθεση του κειμένου που προβάλλει τις κυκλικές δομές. Επιλογή που ίσως, μετακωδικοποιείται ως διάθεση για την προβολή της κυκλικής πορείας της ζωής, της αρμονίας, των κοινών στοιχείων λαών και πολιτισμών.

Ο ρυθμός επίσης είναι ένα σημαντικό στοιχείο της σύνθεσης και παρατηρείται τόσο στα σημεία της εικόνας όσο και στην κυκλική διάταξη του γλωσσικού κειμένου, επαναφέροντας στο προσκήνιο τα εγκιβωτισμένα στοιχεία των τραγουδιών που περιέχονται στο cd. Τα αποσιωπητικά διαδραματίζουν πιθανόν το ρόλο της παύσης στην αέναη κίνηση.

Το ιδεώδες, όλα δηλαδή τα παιδιά του κόσμου στην αγκαλιά της λύκαινας, προβάλλεται έντονα καταλαμβάνοντας μάλιστα τον μεγαλύτερο χώρο. Η σύνθεση

του κειμένου ξεφεύγει από τα όρια της τυπικής αισθητικής, της ενεργοποίησης του συναισθήματος και της προσέλκυσης αγοραστών/αναγνωστών, αν και αυτές οι λειτουργίες όπως προαναφέρθηκε υφίστανται και δεν παραγνωρίζονται. Η σύνθεση βάζει σε τάξη τα στοιχεία προσδίδοντας τους ένα κοινό νόημα: Σε όλο τον κόσμο, ανεξαρτήτως γεωγραφικής, πολιτισμικής καταγωγής, λέγονται στα παιδιά νανουρισματα κι οι αναγνώστες/θεατές μπορούν να τα απολαύσουν.

Η συνδεσιμότητα πραγματώνεται σε έναν ιδεατό χωροχρόνο. Τα εικονικά και τα γλωσσικά σημεία διαπλέκονται ενώ τα ανύσματα επιτρέπουν τη μη γραμμική ανάγνωση. Το κείμενο είναι μια κατασκευή, αφού το οπτικό παραμένει συνολικά μη νατουραλιστικό, αποτελεί παράλληλα ένα οπτικό αίνιγμα που προϋποθέτει τη χρήση φαντασίας και τη διάδραση. Η επίγνωση για την πολυπολιτισμικότητα και τις κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές υπάρχει. Δείχνει όμως να αμβλύνεται υπό το πρίσμα παιδιών με κόκκινα μάγουλα και γαλήνια χαμόγελα. Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες διατηρούν στοιχεία της πολιτιστικής τους ταυτότητας αλλά ταυτόχρονα βρίσκουν έναν κοινό τόπο συνάντησης στην αγκαλιά της λύκαινας ακούγοντας νανουρισματα.

Οπισθόφυλλο

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Στο οπισθόφυλλο του βιβλίου απουσιάζουν οι έμψυχοι, αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες Στο πάνω μέρος της σελίδας κι ακριβώς στο κέντρο, εμφανίζεται ο

τίτλος του βιβλίου, ενσωματωμένος στην αναπαράσταση του ηλιακού συστήματος, ακριβώς όπως και στο εξώφυλλο αλλά σε μικρότερο μέγεθος.

Στο κάτω δεξί άκρο της εικόνας υπάρχουν μερικά αστέρια, ενώ αριστερά δημιουργείται μια κυκλική πορεία από κόκκινες τελείες. Τα σημεία που προστίθενται στο οπισθόφυλλο κι έχουν ενδιαφέρον, είναι τα χρωματιστά X. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι λειτουργούν ως ένας προσανατολισμός κωδικοποίησης ανάλογος με τα οπτικά σημεία των κρυμμένων θησαυρών. Άλλωστε αγκυρώνουν στη φράση: «Οι τραγουδιστές και οι μουσικοί (Τζέλι Μούσα Κοντέ, Μπιέλκα και Σούλικο, Νικολά Κεντρόφ, Γιάνκελε, Σανσέ Ροντιέρ, Μιέκο Μιγιαζάκι...) μας χαρίζουν με συγκίνηση θησαυρούς της παιδικής τους ηλικίας.»

Τα σημεία αυτά χρησιμοποιούνται στο οπισθόφυλλο για να ορίσουν τα τρία βασικά χαρακτηριστικά του βιβλίου: Το πρώτο X ορίζει ότι στο βιβλίο περιλαμβάνονται 23 νανουρίσματα, εικονογραφημένα από έξι εικονογράφους, πέντε γυναίκες και έναν άντρα διαφόρων εθνικοτήτων.

Το δεύτερο X αναφέρεται στα γλωσσικά κείμενα. Θεωρήθηκε σημαντικό να αναγραφεί στο οπισθόφυλλο ότι οι στίχοι των τραγουδιών αναγράφονται στη γλώσσα προέλευσής τους, η προφορά έχει μεταγραφεί με ελληνικούς χαρακτήρες και έχει γίνει μετάφραση στα ελληνικά. Επισημαίνεται μάλιστα ότι υπάρχουν σχόλια για την προέλευση και την ιστορία κάθε νανουρίσματος.

Στο τρίτο X αναφέρονται κάποιοι από τους μουσικούς που συμμετέχουν αλλά και παραδοσιακά όργανα από την Αφρική, την Ασία, τη Ρωσία με ένα κοινό χαρακτηριστικό. Ανήκουν όλα στην κατηγορία των εγχόρδων. Ακολουθεί πίνακας περιεχομένου με αριθμημένα τα νανουρίσματα που περιλαμβάνονται στο βιβλίο αλλά και τη προέλευσή τους.

Εν συνεχεία, αναγράφονται τα στοιχεία των τριών γυναικών που ασχολήθηκαν με την ανθολόγηση και των δύο αντρών που είχαν την ευθύνη της μουσικής διεύθυνσης, όλοι γαλλικής καταγωγής. Όπως παρατηρούμε, οι σημειωτικοί τρόποι γραφής και οπτικής επικοινωνίας μαρτυρούν σημασιολογικές σχέσεις και ταξινομικές διαδικασίες. Διαφορετικής εθνικότητας δημιουργοί με ένα κοινό θέμα, τα νανουρίσματα κι ένα κοινό μέσο έκφρασης την εικονογράφηση παρουσιάζονται ως ένα σημείο στην πρώτη ενότητα του κειμένου. Οι στίχοι με τις διαφορετικές χώρες

προέλευσης, διατηρούν την ταυτότητά τους. Δεν μεταφράζονται απλώς, αλλά μεταγράφονται και σχολιάζονται με βάση ιστορικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες.

Στην τρίτη ενότητα του κειμένου αναφέρονται οι τραγουδιστές και οι μουσικοί. Η διαφορετική εθνικότητα γίνεται φανερή από τα ονόματα αλλά η ανυσματική σχέση δημιουργείται χάρη στην κοινή τους ιδιότητα. Η αφηγηματική αναπαράσταση πραγματώνεται χάρη στη κοινή τους συμμετοχή, «μας χαρίζουν με συγκίνηση θησαυρούς της παιδικούς τους ηλικίας». Μια δεύτερη κλειστή ταξινόμηση είναι αυτή των μουσικών οργάνων από διαφορετικές χώρες. Παρόλα αυτά ανήκουν όχι μόνο στην ίδια κατηγορία (μουσικά όργανα) αλλά και στην ίδια υποκατηγορία (έγχορδα).

Από το παραπάνω κείμενο προκύπτει μια ισχυρή, πολυδιάστατη δομή καθώς δημιουργείται μια νοερή αναπαράσταση ανθρώπων από όλα τα μέρη του πλανήτη που συναντώνται προκειμένου να συγκεντρωθούν τα ωραιότερα νανουρίσματα. Το κύριο μήνυμα είναι ότι δημιουργείται μια ομάδα πάρα τις διαφορές στο φύλο ή την εθνότητα με ένα κοινό στόχο και υπο-ομάδες με κοινές ιδιότητες. Ένα δεύτερο πιθανό μήνυμα είναι ότι πρόκειται για διαφορετικές κουλτούρες που διατηρούν τα χαρακτηριστικά τους. Η δε εικόνα δεν επεξηγεί το λεκτικό κείμενο, αλλά το συνεχίζει και αλληλεπιδρώντας κι ολοκληρώνοντας την πολυτροπικότητα.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Ο πίνακας λειτουργεί περισσότερο πληροφοριακά προσφέροντας αντικειμενική και αμερόληπτη γνώση. Άρα, προφανώς μιλάμε για παροχή. Η απ-αίτηση συνυπάρχει με την παροχή. Η απαίτηση πραγματώνεται μέσα από τη λεκτική προτροπή «Νανουριστείτε κι εσείς...». Στο γλωσσικό σύστημα της έγκλισης παρατηρούμε την επιλογή στη σειρά του υποκειμένου και του παρεμφατικού στοιχείου της ρηματικής ομάδας.

Η αμοιβαιότητα επιχειρείται μέσω του συναισθήματος. Οι λέξεις «τρυφερά» και «συγκινητικά» επιλέγονται για να προσδιορίσουν τα νανουρίσματα. Εν ολίγοις, ανεξάρτητα από τις προφανείς πολιτισμικές τους διαφορές, όλα τα νανουρίσματα φέρουν το χαρακτηριστικό της τρυφερότητας. Ο αναγνώστης προσκαλείται να βιώσει αλλά και μοιραστεί τα δικά του συναισθήματα. Η κοινωνική απόσταση μειώνεται χάρη στα οπτικά σημεία X των θησαυρών. Ένα σημείο που αποκωδικοποιείται

εύκολα από τον αναγνώστη ανεξαρτήτως εθνικότητας και κοινωνικών-οικονομικών χαρακτηριστικών.

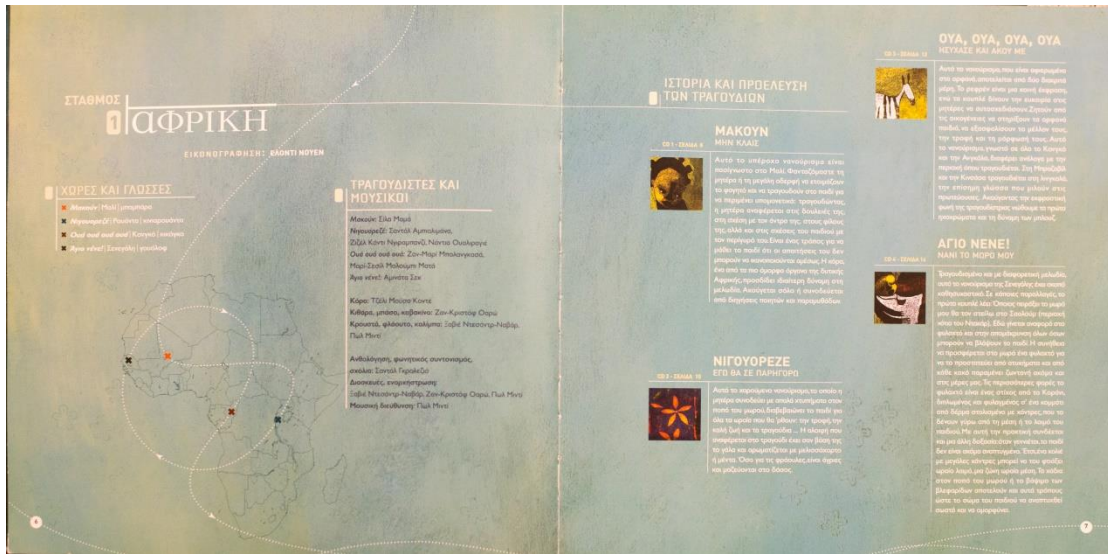
Το Νόημα της Σύνθεσης

Στο οπισθόφυλλο παρατηρούμε τη χρήση του κάθετου άξονα. Στο πάνω μέρος υπάρχει η εικόνα η οποία αποτελεί και ένα είδος συναισθηματικής έκκλησης. Κάνοντας χρήση του συγκεκριμένου πολυτροπικού κειμένου είναι σαν να πραγματοποιούν οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες ένα ταξίδι στον κόσμο. Αν το πάνω μέρος είναι το ιδεώδες, το κάτω μέρος είναι το πληροφοριακό, το πραγματικό. Η κατευθυντικότητα ακολουθεί τη δυτική κουλτούρα της ανάγνωσης. Στο ενδιάμεσο υπάρχει το τρίπτυχο των Χ που οδηγεί από το ιδεώδες στο πραγματικό. Στοιχεία κυκλικότητας υποδηλώνουν μια διαδρομή που διατηρείται στο φόντο πίσω από το γραπτό κείμενο.

Η εναλλαγή των χρωμάτων στην απεικόνιση του Χ πιθανότατα έγινε με σκοπό την προβολή και την εστίαση της προσοχής του αναγνώστη. Το κόκκινο Χ χρησιμοποιήθηκε για την ενότητα που δίνει πληροφορίες σχετικά με την εικονογράφηση. Ένα έντονο κίτρινο Χ χρησιμοποιήθηκε για την ενότητα που αναφέρεται στη μουσική. Ανάμεσα στις δύο αυτές ενότητες υπάρχει ένα διακριτικό, γαλάζιο Χ το οποίο σηματοδοτεί την ενότητα που αναφέρεται στους στίχους και τη γλώσσα. Η τροπικότητα στη χρήση των σημείων μας επιτρέπει να προσδιορίσουμε και να προβούμε σε υποθέσεις σχετικά με τη σημαντικότητα των σημείων. Η εναλλαγή του άσπρου και του κίτρινου χρώματος σε γραπτό κείμενο και εικόνα προσφέρει μια έντονη αίσθηση ενότητας πάνω στο πράσινο φόντο.

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι η πληροφοριακή αξία που δίνεται από τον κάθετο άξονα, η προβολή του τίτλου αλλά και η πλαισίωση δημιουργούν ένα ενιαίο σύνολο. Ο γραπτός λόγος κυριαρχεί αλλά επιτρέπει την επικοινωνία με την εικόνα καθώς τα όρια δεν είναι σαφή και καθορισμένα. Η αίσθηση της ενότητας προβάλλεται και με μέσα από την αντίθεση των αριθμών: «Ένα μαγικό ταξίδι με οδηγό 23 τρυφερά και συγκινητικά νανουρίσματα...».

**Εισαγωγικές Σελίδες/Χάρτης/Ιστορία και προέλευση τραγουδιών
(σελίδες: 6&7, 16&17, 24&25, 32&33, 42&43, 50&51)**

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Το βιβλίο έχει μια συγκεκριμένη διάρθρωση. Χωρίζεται σε έξι σταθμούς με κάθε έναν από αυτούς να αποτελεί και μία ενότητα. Το δισέλιδο που προηγείται των νανουρισμάτων του κάθε σταθμού παρουσιάζει την ίδια δομή και διάρθρωση.

Στην αριστερή σελίδα, πάνω και αριστερά αριθμείται και ονοματίζεται ο σταθμός. Ακολουθούν τα στοιχεία του/της εικονογράφου, σχεδόν στο κέντρο. Πιο κάτω και αριστερά αναφέρονται οι τίτλοι των νανουρισμάτων, οι χώρες προέλευσης και οι γλώσσες. Διαφορετικού χρώματος X προηγούνται των τίτλων σηματοδοτώντας τους προορισμούς και λειτουργούν ως υπόμνημα για τον χάρτη που θα αναφέρουμε στη συνέχεια. Δεξιά αναφέρονται οι τραγουδιστές, οι μουσικοί και όλοι οι υπόλοιποι συνεργάτες.

Η εικόνα ενός χάρτη φαίνεται αγνά ενώ ένα βέλος οδηγεί στην πορεία που θα ακολουθηθεί. Τα χρωματιστά X δηλώνουν τις περιοχές προέλευσης των νανουρισμάτων. Η όλη πορεία εγγράφεται με λευκές τελείες σε πράσινο φόντο. Εν ολίγοις πρόκειται για έναν φορέα π.χ. την Αφρική και τρεις ή τέσσερις Κτητικές Ιδιότητες (οι περιοχές προέλευσης των νανουρισμάτων). Η έντονη αποτύπωση του χάρτη αποφεύγεται προκειμένου να μην δημιουργείται απόσπαση από τις Κτητικές Ιδιότητες. Η λεκτική και η οπτική πραγμάτωση των Κτητικών Ιδιοτήτων συνδέονται με μια σχέση ταυτότητας.

Στη δεξιά σελίδα αφιερώνεται στην ιστορία και προέλευση των τραγουδιών. Σύντομα κείμενα παρέχουν πληροφορίες και σχόλια για τα νανουρίσματα. Λεπτομέρειες της εικονογράφησης εγκιβωτίζονται σε μικρές τετράγωνες εικόνες.

Παρόλο που η αναπαράσταση είναι καθαρά εννοιολογική διατηρεί δυναμικά στοιχεία. Οι κινήσεις πάνω στους χάρτες μπορούν να οριστούν ως ανύσματα. Οι πραγματώσεις εκφράζονται γλωσσικά αλλά και οπτικά. Οι οπτικές δομές δεν αναπαράγουν απλώς τις δομές της πραγματικότητας, εν προκειμένω τους χάρτες, αλλά μέσω της διαδρομής αποκτούν μια σημαντική σημασιολογική διάσταση, το «ταξίδι» σε άλλους πολιτισμούς. Τα πολύχρωμα Χ εξάλλου αντιπροσωπεύουν τους συμμετέχοντες, ενώ τα βέλη αντιπροσωπεύουν τη δράση.

Όσον αφορά στις εικόνες τις δεξιάς σελίδας παρατηρούμε ότι η επιλογή των ενδείξεων δεν έχει γίνει τυχαία. Σε κάθε σταθμό υπάρχει οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι πρόσωπα, ζώα και φυτά σαν μια ανοιχτή ταξινομία της οποίας τα μέλη συνδέονται συμβατικά με την συμβολική αξία του κόσμου που μας περιβάλλει.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το εισαγωγικό δισέλιδο περιλαμβάνει κυρίως χάρτες και πίνακες πληροφοριών, δηλαδή το πλαίσιο για την παροχή γνώσεων. Η αποκωδικοποίηση προϋποθέτει μια συγκεκριμένη εγκυκλοπαιδική ικανότητα. Αξιοποιείται η σύμβαση της χαρτογραφημένης Αφρικής, Ασίας και των υπόλοιπων περιοχών και η σχεδιασμένη διαδρομή για να διαβαστεί ως ένα κομμάτι αντικειμενικής, πραγματολογικής πληροφορίας με πιθανό στόχο τη δημιουργία εγγύτητας με μια απομακρυσμένη γεωγραφικά περιοχή ώστε να δημιουργηθεί και ένα πλαίσιο για την κατανόηση των πολιτιστικών προϊόντων της, εν προκειμένω τα νανουρίσματα. Η ανυσματική σχέση μοιάζει να προτρέπει τον θεατή να πραγματοποιήσει αυτό το «ταξίδι» στους σταθμούς του βιβλίου αν και (απ)αίτηση δεν είναι άμεση.

Οι λεκτικές πράξεις παρέχουν πληροφορίες έτσι ώστε τα νανουρίσματα να γίνουν περισσότερο οικεία στους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες. Οι μουσικοί και τραγουδιστές αναφέρονται ονομαστικά κι αποκτούν υπόσταση παρόλο που απουσιάζει η εικόνα τους.

Στους σχολιασμούς οι πληροφορίες συνδυάζονται με υποκειμενικά σχόλια που στοχεύουν στην συναισθηματική εμπλοκή με τον διεπιδρώντα θεατή. Τα κείμενα

είναι πλούσια σε επιθετικούς προσδιορισμούς κυρίως επίθετα με θετικές μόνιμες ιδιότητες όπως «υπέροχο», «τρυφερό», «χαρούμενο», «όμορφο». Παράλληλα, εντοπίζουμε ρήματα όπως «φανταζόμαστε», «συναντούμε», «ας μην ξεχνάμε», σε πρώτο πληθυντικό πρόσωπο τα οποία δημιουργούν τις προϋποθέσεις για ένα κοινό πλαίσιο δράσης.

Τα χρώματα έχουν αισθητηριακό προσανατολισμό κωδικοποίησης με στόχο την απόλαυση της εικόνας αλλά και τη συγκινησιακή φόρτιση. Παρατηρούμε ότι οι χάρτες αποτυπώνονται αδρά γεγονός που μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι δεν είναι η γνώση αυτή καθαυτή ο στόχος αλλά περισσότερο η εμπλοκή.

Το νόημα της Σύνθεσης

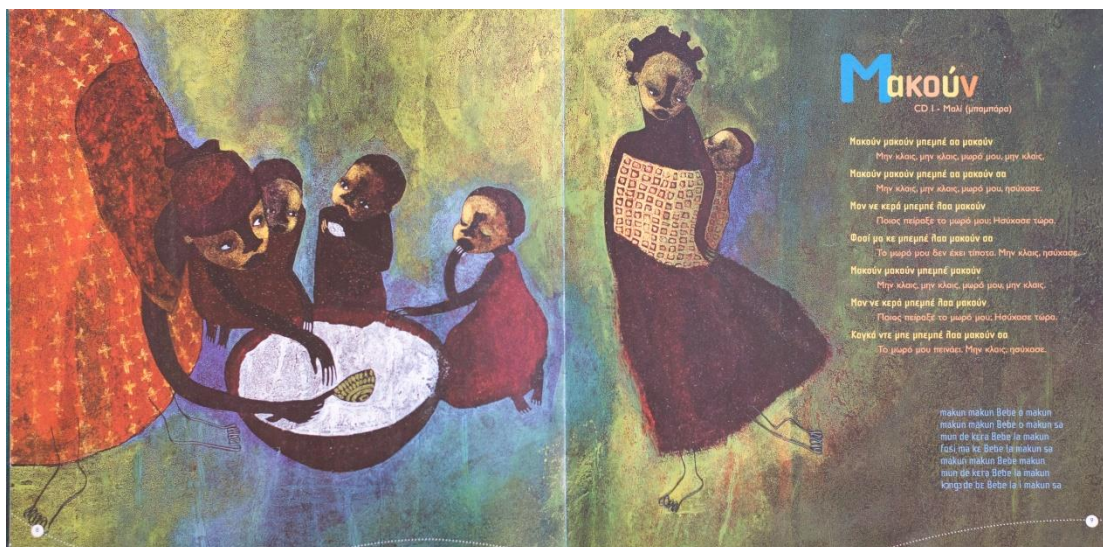
Η αριστερή σελίδα η οποία περιλαμβάνει τους χάρτες ακολουθεί τη διάταξη ενός σχεδόν συμμετρικού τρίπτυχου με την εικόνα του χάρτη να διαπλέκεται με το κείμενο μετριάζοντας την απρόσωπη δομή της παράθεσης πληροφοριών. Η δεξιά σελίδα παρουσιάζει αντίστοιχη συμμετρία με τη διαφορά ότι η διακριτική πλαισίωση των επιμέρους στοιχείων δημιουργεί ευδιάκριτες υποενότητες. Ο θεατής αντιλαμβάνεται ότι τα νανουρίσματα ανήκουν σε μια ενότητα με κοινά στοιχεία π.χ. Νανουρίσματα της Αφρικής αλλά διατηρούν και την ταυτότητα της τοπικότητάς τους. Η τοπική κουλτούρα, η ιστορικότητα, οι τοπικές συνήθειες απορρέουν από τον λεκτικό σχολιασμό.

Παρατηρούμε οπτική αντίθεση μεταξύ του φόντου και των μικρών σε διάσταση αλλά έντονων σε χρώμα X τα οποία προσδιορίζουν τις περιοχές προέλευσης των νανουρισμάτων. Οι οπτικές ενδείξεις λοιπόν μας επιτρέπουν να υποθέσουμε ότι η προβολή εστιάζεται σε αυτά ακριβώς τα στοιχεία. Κάτι ανάλογο παρατηρούμε και στη δεξιά σελίδα σχετικά με τις επιλεγμένες λεπτομέρειες των εικόνων που συνοδεύουν τα σχόλια.

1^{ος} Σταθμός Αφρική

Μάλι, Μπαμπάρα (cd 1)

Μακούν (Μην κλαις)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Δύο γυναίκες αφρικανικής προέλευσης, πιθανότατα μητέρες, και τέσσερα παιδιά είναι οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες της εικόνας. Η εικόνα μοιάζει σαν να αποτελείται από δύο παράλληλες δράσεις. Η πρώτη δράση αφορά στη μία γυναίκα και τα τρία σχεδόν συνομήλικα παιδιά. Η γυναίκα παρουσιάζεται σκυμμένη πάνω από μια μεγάλη καφέ γαβάθα με λευκή τροφή την οποία ανακατεύει με μια μεγάλη κουτάλα την οποία κρατά με το δεξί της χέρι αλλά και με το αριστερό της χέρι. Τα παιδιά τρώνε και τα τρία από το ίδιο σκεύος χωρίς να χρησιμοποιούν εργαλεία σίτισης. Η δεύτερη δράση αφορά στη γυναίκα που φέρει υφασμάτινο μάρσιπο και κουβαλά το βρέφος της στην πλάτη.

Η όλη σκηνή αφορά την φροντίδα των παιδιών μέσω της παροχής της τροφής. Η ανυσματική σχέση της γυναίκας που παρέχει την τροφή στα μεγαλύτερα παιδιά είναι ξεκάθαρη. Η δεύτερη γυναίκα μοιάζει να κινείται προς το μέρος όπου βρίσκεται η τροφή. Και οι δύο γυναίκες έχουν στραμμένο το βλέμμα τους στο βρέφος το οποίο μοιάζει να κοιμάται ενώ το ένα από τα μεγαλύτερα παιδιά κοιτάζει τη γυναίκα που του ετοιμάζει την τροφή.

Ως προς τις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις παρατηρούμε ότι το νανούρισμα στην προφορά του με ελληνικούς χαρακτήρες είναι γραμμένο με γραμματοσειρά κίτρινου χρώματος. Ακολουθεί η μετάφραση με γραμματοσειρά πορτοκαλί χρώματος και στο κάτω δεξί μέρος της σελίδας υπάρχει το νανούρισμα στη γλώσσα Μπαμπάρα του Μάλι με γραμματοσειρά μπλε χρώματος.

Στο γλωσσικό κείμενο του νανουρίσματος κυριαρχούν οι απλές προτάσεις και οι επαναλήψεις. Η λέξη «μακούν» (μην κλαις) επαναλαμβάνεται δεκατρείς φορές. Η λέξη «μπεμπέ» (μωρό) επαναλαμβάνεται επτά φορές. Η χρήση της κτητικής αντωνυμίας «σα» (μου) που συνοδεύει τη λέξη «μωρό» μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι δρων στο κείμενο είναι κάποιος που έχει αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού, πιθανότατα η μητέρα. Εκτός από τις προτάσεις που προτρέπουν το μωρό να σταματήσει το κλάμα και να ησυχάσει, στο κείμενο υπάρχει και μία ερώτηση: «Ποιος πείραξε το μωρό μου;» η οποία επαναλαμβάνεται δύο φορές. Το νανούρισμα τελειώνει με την καταφατική πρόταση: «Το μωρό μου πεινάει».

Η δυαδική σχέση δρώντα-βρέφους που απορρέει από το γλωσσικό κείμενο παραπέμπει στο συναίσθημα. Η τρυφερότητα και η ανησυχία για την ασφάλεια και την κάλυψη της βασικής βιολογικής ανάγκης του βρέφους (τροφή) συμπυκνώνουν το νόημα του νανουρίσματος. Παράλληλα, η αγωνία για το ποιος μπορεί να πείραξε το μωρό, ίσως υποδηλώνει και την πρώτη επαφή του παιδιού με τον κόσμο, πέρα από τη δυαδική σχέση με τη μητέρα-τροφό. Το νανούρισμα λέγεται με στόχο να ηρεμήσει το βρέφος και να εκπαιδευτεί στην καθυστέρηση της ικανοποίησης των βασικών του αναγκών.

Ως προς το τραγούδι, αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι το έγχορδο μουσικό όργανο κόρα και η γυναικεία φωνή της τραγουδίστριας. Η κόρα καταλαμβάνει χρονικά το μισό τραγούδι, στη συνέχεια φωνή και μουσικό όργανο συνυπάρχουν σε μια «συνομιλία» που θα μπορούσαμε να ορίσουμε ως ανυσματική σχέση.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες συνδέονται μεταξύ τους. Καταρχήν υπάρχει εγγύτητα τοπική καθώς κάθονται ο ένας κοντά στον άλλον. Μοιράζονται την τροφή από το ίδιο σκεύος. Τα βλέμματα είναι έντονα, λόγω και της αντίθεσης με τη σκούρα επιδερμίδα και παρατηρούμε μια κατευθυντικότητα από το αγόρι στη μητέρα και από

τις δύο γυναίκες στο βρέφος. Βλεμματική επαφή προς τον διεπιδραστικό συμμετέχοντα δεν παρατηρούμε. Πιθανότατα γιατί θα έμοιαζε με (απ)αίτηση για τροφή. Αντιθέτως η οπτική αναπαράσταση παρέχει πληροφορίες για την ικανοποίηση της βασικής ανάγκης των παιδιών σε μια άλλη κουλτούρα. Το μήνυμα είναι ότι σε όλους τους πολιτισμούς τα παιδιά έχουν ανάγκη από τροφή και η μητέρες με κάποιο τρόπο την εξασφαλίζουν.

Οι πολιτισμικές διαφορές είναι εμφανείς. Στην απεικόνιση των συμμετεχόντων παρατηρούμε το σκούρο δέρμα εξαίρεση τα εμφανώς πιο ανοιχτόχρωμα πρόσωπα και τα πόδια των γυναικών στα οποία απουσιάζει εντελώς η επικάλυψη με αποτέλεσμα να φέρουν το χρώμα του φόντου. Παρατηρούμε εξάλλου, την απουσία παπουτσιών.

Η μετωπική γωνία ενισχύει την υπόθεση για συναισθηματική εμπλοκή του θεατή, ο οποίος ουσιαστικά βρίσκεται μπροστά στο σκεύος με την τροφή. Ο θεατής καλείται να έρθει αν όχι σε μια σχέση κοινωνικής συμπάθειας, τουλάχιστον σε μια σχέση εγγύτητας..

Το χρώμα ειδικά στο φόντο, παρουσιάζει υψηλή τροπικότητα. Παρατηρούμε εναλλαγές ανάμεσα στο πράσινο, το κίτρινο, το γαλάζιο, το πορτοκαλί και το καφέ. Το χρώμα λειτουργεί ως πηγή αισθητικής απόλαυσης και συγκινησιακών νοημάτων.

Οι απλότητα και η επανάληψη στις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις βοηθά στην κατανόηση και την οικειότητα. Η μετάφραση αλλά και η μεταγραφή της προφοράς με ελληνικούς χαρακτήρες στοχεύει στην συμμετοχή στο τραγούδι.

Το νόημα της Σύνθεσης

Ο τρόπος με τον οποίο τα αναπαραστατικά και διεπιδραστικά στοιχεία συσχετίζονται μεταξύ τους οδηγεί σε μια αρμονική σύνθεση πάνω σε ένα κοινό φόντο. Το κείμενο μας οδηγεί σταδιακά από τα αριστερά προς τα δεξιά από σημεία γνωστά στο άγνωστο νανούρισμα. Το ίδιο ισχύει και για τον κάθετο άξονα κυρίως όσον αφορά στο λεκτικό κείμενο. Προηγείται η αναγραφή στην ελληνική γλώσσα κι έπεται το νέο, το νανούρισμα στη γλώσσα Μπαμπάρα. Παρόλα αυτά το κείμενο δεν χαρακτηρίζεται από αυστηρή γραμμικότητα καθώς ο θεατής μπορεί να επιλέξει τη σειρά με την οποία θα προσεγγίσει τα σημεία γλωσσικά, οπτικά και μουσικά.

Το μεγάλο σκεύος τροφής στο κέντρο της εικόνας καθορίζει το στοιχείο της προβολής, γεγονός που ενισχύεται κι από τη χρωματική αντίθεση. Ευδιάκριτες διαχωριστικές γραμμές μεταξύ εικόνας, γραπτού λόγου και μουσικής δεν υπάρχουν. Κατά μία έννοια το πολυτροπικό κείμενο παρουσιάζεται ως μια ενότητα. Η εικόνα ενός νανουρίσματος από το μακρινό Μάλι. Ρόλοι όπως η μητρότητα, σχέσεις, συνήθειες αλλά και στοιχεία πολιτισμού και κουλτούρας διαφαίνονται ως συγκεκριμένα.

Ρουάντα, Κινιουρούντα (cd 2)

Νιγουορεζέ (Εγώ θα σε παρηγορώ)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Οι αναπαραστάσεις που παρουσιάζονται αποτελούνται από δύο μορφές (οπτική δομή) και το κείμενο (γλωσσική δομή). Μια αφρικανή γυναίκα θηλάζει το βρέφος της. Αν θέλουμε να είμαστε ακριβείς η γυναίκα ουσιαστικά δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να λάβει το βρέφος την τροφή του. Δεν αγκαλιάζει το παιδί αφού το δεξί της χέρι απεικονίζεται γυρισμένο κάτω από το κεφάλι της και το αριστερό πεσμένο στα πλευρά της. Το βρέφος από την άλλη πλευρά έχει απλωμένο το χέρι αγκαλιάζοντας το στήθος και τρέφεται με τα μάτια κλειστά.

Η γυναίκα κοιτάζει το μωρό με τρυφερότητα αλλά ίσως και κάποια θλίψη. Η δράση είναι αμφίδρομη αλλά δεν δημιουργείται μέσω της βλεμματικής επαφής αλλά της παροχής τροφής. Παρόλο δρων στην εικόνα φαίνεται να είναι το βρέφος που με τα χέρια του κρατάει το στήθος της μητέρας και θηλάζει, η μητέρα είναι εκείνη που

παρέχει την τροφή και η απεικόνιση του ελεύθερου στήθους με ανοιχτόχρωμες γραμμές μπορούν να μετακωδικοποιηθούν σε ενέργεια. Η γυναίκα από την άλλη πλευρά σχηματίζει με το χέρι της ένα γωνιώδες τόξο με κατευθυντικότητα προς το περιβάλλον. Το περιβάλλον στην προκειμένη περίπτωση παρουσιάζει ένταση ως προς το χρώμα και καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του χώρου.

Ως προς της γλωσσικές δομές παρατηρούμε νοητικές διαδικασίες συναισθήματος. Η μάνα υπόσχεται να προσφέρει παρηγοριά στο μωρό της και να διώχνει τη θλίψη. Υπόσχεται να του παρέχει γάλα, φράουλες και αλοιφή για το δέρμα. Υπόσχεται να του τραγουδά νανουρίσματα και να το πηγαίνει να επισκεφτεί την αγαπημένη του θεία. Ο εξακολουθητικός μέλλοντας κυριαρχεί και συνοδεύει τα ρήματα του κειμένου ενώ παρατηρούνται αρκετές επαναλήψεις. Η λέξη «ayiwē» (μωρό μου) αναφέρεται δεκατρείς φορές. Η λέξη «ibyandongo» (μικρό μου) αναφέρεται οκτώ φορές. Ενώ, παρατηρούμε και άλλες προσφωνήσεις αλλά και μετωνυμίες: «πουλάκι μου», «θησαυρέ μου», «αγάπη μου».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η δεύτερη στροφή του νανουρίσματος. Η μητέρα αναφέρεται στα συναισθηματικά οφέλη που αποκομίζει η ίδια από το μωρό της: «Κοντά σου οι νύχτες είναι γαλήνιες, μωρό μου. Οι νύχτες και οι μέρες γλυκαίνουν δίπλα σου μικρό μου». Η σχέση δηλώνεται και μέσω των τοπικών επιρρημάτων.

Όσον αφορά στο τραγούδι οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι τα όργανα κρουστό και έγχορδο, η φωνή της τραγουδίστριας και οι φωνές των τραγουδιστριών για τα φωνητικά.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Ήδη αναφέρθηκε ότι η χωρική σχέση ανάμεσα στους αναπαριστώμενους συμμετέχοντες δημιουργεί μια σχέση εγγύτητας. Το βλέμμα της μητέρας είναι στραμμένο προς το βρέφος. Η γωνία δημιουργεί μια άνιση σχέση προστασίας. Η απεικόνιση της οικείας εικόνας του θηλασμού επιδιώκει πιθανόν την συγκινησιακή φόρτιση, την αμοιβαιότητα και την εδραίωση μιας σχέσης με τους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες. Το γεγονός ενισχύεται και από το κοντινό πλάνο χάρη στο οποίο οι εκφράσεις του προσώπου της μητέρας αλλά και το βρέφος μπορούν να γίνουν αποτελέσουν αντικείμενο παρατήρησης. Η διαφορετικότητα λόγω της εθνικότητας

και της κουλτούρας δημιουργεί μια κάποια απόσταση που πιθανόν να υποδηλώνεται από την πλάγια γωνία της απεικόνισης του κεφαλιού της γυναίκας.

Στις λεκτικές πράξεις κυριαρχεί η «υπόσχεση», όπως προκύπτει από τη συχνή χρήση του χρόνου μέλλοντα. Η τροπικότητα λόγω της χρήση των τρυφερών προσφωνήσεων της μητέρας προς το βρέφος είναι υψηλή. Υψηλή είναι και η τροπικότητα στο χρώμα των προσώπων αλλά και του περιβάλλοντος καθιστώντας εμφανή τον αισθητηριακό προσανατολισμό.

Το Νόημα της Σύνθεσης

Η κατευθυντικότητα του πολυτροπικού κειμένου παρουσιάζει ενδιαφέρον. Στο πάνω μέρος της αριστερής σελίδας κυριαρχεί η οπτική δομή. Στο κάτω μέρος της σελίδας υπάρχει η γλωσσική δομή, οι στίχοι του νανουρίσματος σε μετάφραση και μετεγγραμμένη προφορά. Στο ενδιάμεσο εμφανίζεται ο τίτλος του νανουρίσματος. Όπως γίνεται φανερό εντοπίζουμε έναν κάθετο άξονα. Στο πάνω μέρος της δεξιάς σελίδας με φόντο τη φούστα της μητέρας, εντοπίζουμε το γλωσσικό κείμενο στη γλώσσα Κινιανουάντα. Έχοντας ήδη, προσεγγίσει την αριστερή σελίδα, η νέα, άγνωστη γλώσσα έπεται (οριζόντιος άξονας).

Η προβολή του περιβάλλοντος είναι έντονη καθώς φαίνεται από τις έντονες χρωματικές αντιθέσεις. Παρόλα αυτά το κείμενο παρουσιάζει μια ενότητα ως προς τη σύνθεσή του. Το φόρεμα της γυναίκας μοιάζει με τη γη όπου έχουν φυτρώσει λουλούδια. Η ενότητα της σύνθεσης δεν περιορίζεται στο συγκεκριμένο κείμενο. Η επάνω δεξιά γωνία της αριστερής σελίδας εμφανίζεται ως συνέχεια του πολυτροπικού κειμένου που προηγήθηκε. Η εικονογράφος μοιάζει να απευθύνεται έμμεσα στους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες υπενθυμίζοντας ότι «ταξιδέψαμε» σε άλλη χώρα αλλά παραμένουμε στην ίδια ήπειρο. Ανάλογη είναι και η απεικόνιση των μορφών με χρήση σκούρου καφέ χρώματος για το σώμα και τα χέρια αλλά ανοιχτόχρωμο πρόσωπο και πόδια χωρίς χρώμα τα οποία προσλαμβάνουν την απόχρωση του φόντου.

Η σύνθεση δεν είναι γραμμική. Ο διεπιδραστικός συμμετέχοντας μπορεί να επιλέξει τη δική του πορεία «ανάγνωσης» του πολυτροπικού κειμένου με αφετηρία το γλωσσικό, το οπτικό κείμενο ή το τραγούδι.

Κονγκό (cd 3)

Ουά ουά ουά ουά (Εγώ θα σε παρηγορώ)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες του συγκεκριμένου πολυτροπικού κειμένου είναι η νεαρή αφρικανή γυναίκα και το βρέφος που κρατά στην αγκαλιά της. Το βρέφος απεικονίζεται γυμνό ενώ η γυναίκα απεικονίζεται γυμνή από τη μέση και πάνω με το στήθος της να πάλλεται. Το ένδυμα που φέρεται να φορά από τη μέση και κάτω σε πράσινες, κίτρινες και καφέ αποχρώσεις, μοιάζει με τη γη. Πάνω του είναι ζωγραφισμένα δέντρα και θηλαστικά ζώα της Αφρικής με τα νεογνά τους. Μάλιστα τρία από αυτά απεικονίζονται να θηλάζουν. Η απεικόνιση είναι έντονη και καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του χώρου του κειμένου. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για δευτερεύοντες συμμετέχοντες, «τοπικές περιστάσεις». Μιλάμε δηλαδή, για μια πολυεπίπεδη ανοιχτή ταξινόμια με τους υπερκείμενους αναπαριστώμενους (ανθρώπους) να βρίσκονται ψηλότερα από τους υποκείμενους (ζώα/φυτά).

Το σώμα της γυναίκας δεν απεικονίζεται νατουραλιστικά αφού η στάση είναι αφύσικη και το μήκος των ποδιών μακρύτερο από το πραγματικό. Οι άφθονες λεπτομέρειες που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον της Αφρικής περιέχουν πλήθος εγκιβωτισμένων αναλυτικών διαδικασιών.

Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες συνδέονται με άνυσμα σε μια αμφίδρομη δράση αγκαλιάσματος. Έχει ενδιαφέρον η αποτύπωση του σώματος της γυναίκας η οποία δημιουργεί έναν προστατευτικό κύκλο με τα χέρια της γύρω από το βρέφος. Εκείνο

κατ αντιστοιχία, αγκαλιάζει τη γυναίκα αλλά το χέρι του σχηματίζει μια ευθεία γραμμή. Παρατηρούμε ότι και το χέρι του παιδιού είναι μακρύτερο από ότι θα ήταν σε μια νατουραλιστική εικόνα, υποδηλώνοντας ίσως την ανάγκη και την απαίτηση για επικοινωνία κι επαφή. Τα μάγουλα των δύο προσώπων ενώνονται, ενώ τα μάτια τους είναι κλειστά.

Ως προς τις γλωσσικές δομές, παρατηρούμε απλές προτάσεις κι επαναλήψεις. Εντοπίζουμε για πρώτη φορά, σε σχέση με τα υπόλοιπα νανουρίσματα της Αφρικής που προηγήθηκαν, την αναφορά στον πατέρα. Στην πρώτη στροφή κυριαρχεί η προστακτική (ησύχασε, άκου με). Στην δεύτερη και τρίτη στροφή παρατηρούμε ότι το ρήμα «κλαις» αποκτά αντικείμενο: «Μην κλαις, μην κλαις τη μάνα σου, θ' ανεβάσεις πυρετό», «Μην κλαις, μην κλαις τον πατέρα σου, θα ψηθείς στον πυρετό».

Έχει ενδιαφέρον το ρήμα «ξερίζωσαν» που χρησιμοποιείται στην τέταρτη στροφή για να δηλωθεί η απομάκρυνση του παιδιού από τον πατέρα. Το ουσιαστικό και δρων της ενέργειας όμως, παραλείπεται. Αμέσως μετά γίνεται αναφορά στο παιδί μέσω της δεικτικής αντωνυμίας «αυτό» και το ρήμα «προσεύχεται». Η γλωσσική δομή ολοκληρώνεται με προστακτική που δημιουργεί μια (απ)αίτηση: «Το παιδί που 'χασε μάνα και πατέρα, φροντίστε το, όσοι βρίσκεστε κοντά του!».

Στο τραγούδι οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι οι γυναικείες φωνές και το έγχορδο μουσικό όργανο. Ανατρέχοντας στα σχόλια του βιβλίου, διαβάζουμε: «Ακούγοντας την εκφραστική φωνή της τραγουδίστριας, νιώθουμε τα πρώτα ηχοχρώματα και τη δύναμη των μπλουζ» (Σαντάλ Κρολεζιά, σελ. 8).

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το πολυτροπικό κείμενο έχει μια επικοινωνιακή δύναμη η οποία εστιάζει στο συναίσθημα των διεπιδραστικών συμμετεχόντων. Η απουσία του βλέμματος δεν στερεί την αμεσότητα. Μάλλον επιτρέπει στους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες να παρατηρήσουν την οπτική δομή βρίσκοντας σημεία ταύτισης κι απόκλισης.

Η τρυφερή σκηνή του αγκαλιάσματος είναι οικουμενική άρα οικεία ακόμα κι αν προέρχεται από αναπαριστώμενους άλλης εθνικότητας, φυλής, χρώματος ή κουλτούρας. Εξάλλου η καθολική λειτουργία επιβίωσης, κυρίαρχη στη σχέση γονέα-βρέφους υφίσταται ανεξάρτητα από το πολιτισμικό πλαίσιο (Marc Bornstein, Martha Arterberry & Michael E. Lamb, 2013). Η ομορφιά του φυσικού περιβάλλοντος

αιχμαλωτίζει το βλέμμα και δημιουργεί συνειρμούς σχετικά με τα κοινά στοιχεία της ζωής στην ανθρώπινη κοινότητα και τα θηλαστικά ζώα.

Η τροπικότητα που δημιουργείται από τη χρήση των χρωμάτων είναι υψηλή. Το μωβ χρώμα που επιλέχτηκε για το φόντο αγκυρώνει στο γλωσσικό κείμενο ως προς την απώλεια των γονιών και την προσευχή. Ειδικά στο Χριστιανισμό, επίσημη θρησκεία στο Κονγκό (CONGREG), το μωβ χρώμα έχει συνδεθεί με τα πάθη του Χριστού και τη σταύρωση. Το χρώμα του φόντου έρχεται σε έντονη αντίθεση με το ρούχο της γυναίκας. Οι έντονες αποχρώσεις του πράσινου, του κίτρινου και του καφέ, προσδίδουν ζωντάνια και θετική ενέργεια. Ο προσανατολισμός κωδικοποίησης είναι λοιπόν, αισθητηριακός.

Η εμπλοκή στη γλώσσα επιδιώκεται μέσω της κινητοποίησης του συναισθήματος. Το περιεχόμενο του γλωσσικού κειμένου το οποίο αφορά στα ορφανά παιδιά, δημιουργεί συναισθηματική φόρτιση. Η νοητική εικόνα του ορφανού παιδιού που προσεύχεται απευθύνεται στο θρησκευτικό συναίσθημα του διεπιδραστικού συμμετέχοντα. Το γλωσσικό κείμενο ολοκληρώνεται με μια (απ)αίτηση που δημιουργείται μέσω της χρήσης της προστακτικής.

Ως προς το τραγούδι, η συναισθηματική εμπλοκή επιδιώκεται μέσω της αισθαντικότητας της γυναικείας φωνής, τον ήχο του έγχορδου και το γνώριμο ύφος της πρώιμης μπλουζ μουσικής.

Το νόημα της Σύνθεσης

Το πολυτροπικό κείμενο παρουσιάζει μια ισχυρή σύνδεση ανάμεσα στις οπτικές, γλωσσικές δομές και το τραγούδι. Η εικόνα, η μελωδία και το γλωσσικό κείμενο έχοντας ως αφετηρία και δεδομένο τη σχέση του παιδιού με τη μητέρα, εμβαθύνουν σε στοιχεία που σχετίζονται με τον πολιτισμό και την ιστορία του Κονγκό.

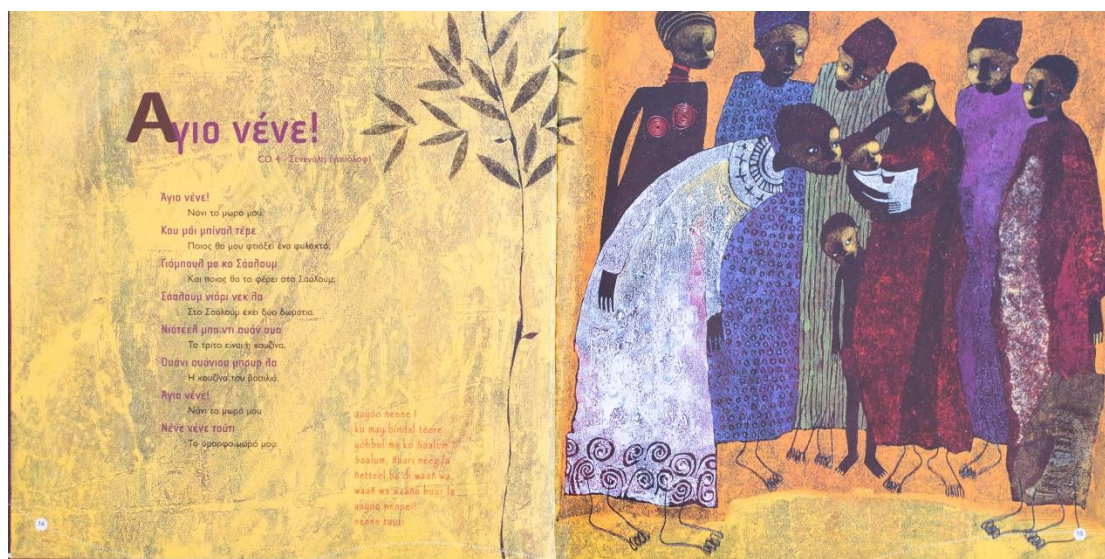
Το μακρύ ρούχο της γυναίκας δημιουργεί συνειρμούς με τον ποταμό Κονγκό, ενώ οι απεικονίσεις των φυτών και των ζώων, παραπέμπουν στην πλούσια βιοποικιλότητα της περιοχής. Μια ενδιαφέρουσα λεπτομέρεια, σημαντική για την πλαισίωση του κειμένου, είναι ότι κάποια ζώα και δέντρα επεκτείνονται και έξω από το ένδυμα της γυναίκας. Οι μαύρες σκιές τους αποτυπώνονται πάνω στο μωβ φόντο. Πιθανότατα σαν μια συνδήλωση ότι και το φυσικό περιβάλλον έχει απώλειες, όπως το ορφανό παιδί.

Στο φόντο υπάρχει το στοιχείο της θλίψη και της ταπεινότητας, που στην εικόνα δηλώνεται για τον δυτικό πολιτισμό με το μωβ χρώμα, στο κείμενο με την ορφάνια και στο τραγούδι με τους ήχους της μουσικής μπλουζ. Οι ιστορικά καταρτισμένοι διεπιδραστικά συμμετέχοντες θα ανατρέξουν συνειρμικά στην ιστορία της χώρας και τις δυσμενείς κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, τη αποικιοκρατία και τις θανατηφόρες ασθένειες. Αλλά και ο μη μνημένος διεπιδραστικός συμμετέχοντας προκαλείται να ανακαλύψει στοιχεία της ιστορίας, του πολιτισμού κι εκείνους που «ξερίζωσαν το παιδί από τον πατέρα του» στοιχεία που αποσιωπούνται στο γλωσσικό κείμενο.

Το στοιχείο της προσευχής αλλά και της αλληλεγγύης στους πάσχοντες ενεργοποιούν το θρησκευτικό συναίσθημα και προβάλλουν ένα κοινό στοιχείο της κουλτούρας, τη θρησκεία.

Σενεγάλη, Γουόλοφ (cd 4)

Αγιο Νένε (Νάνι το μωρό μου)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Στην οπτική δομή του κειμένου παρατηρούμε επτά ενήλικες έγχρωμους αναπαριστώμενους συμμετέχοντες και δύο παιδιά. Η καταγωγή τους δηλώνεται από το χρώμα της επιδερμίδας και τα χαρακτηριστικά του προσώπου, την πλατιά μύτη και τα σαρκώδη χείλια. Πρόσθετα πολιτιστικά στοιχεία είναι τα παραδοσιακά ενδύματα και καπέλα. Τα πόδια των ενηλίκων, όπως άλλωστε σε όλες τις εικόνες του σταθμού της Αφρικής, αποτυπώνονται χωρίς χρώμα. Το μεγαλύτερο παιδί, πιθανόν αγόρι, αν

και δεν υπάρχουν ενδείκτες που να το επιβεβαιώνουν με σιγουριά, είναι γυμνό και κατά το ήμισυ κρυμμένο πίσω μία γυναίκα. Η γυναίκα αυτή κρατάει στην αγκαλιά της ένα βρέφος ντυμένο με λευκό ένδυμα το οποίο φέρει στο λαιμό περιδέριο. Αριστερά από τις ανθρώπινες φιγούρες αποτυπώνεται ένα δέντρο, πιθανόν μαόνι (Khaya Senegalensis).

Αριστερά από το αναπαριστώμενο δέντρο υπάρχει το γλωσσικό κείμενο. Η γλωσσική δομή αποτελείται από τον μεγάλο τίτλο και τη μετάφραση σε γραμματοσειρά καφέ χρώματος και τη μεταγραφή της προφοράς με ελληνικούς χαρακτήρες σε γραμματοσειρά μαύρου χρώματος. Στο κάτω μέρος της αριστερής σελίδας αναγράφεται το γλωσσικό κείμενο του νανουρίσματος στην γλώσσα Ουόλοφ με γραμματοσειρά πορτοκαλί χρώματος.

Η γλωσσική δομή χαρακτηρίζεται από τη μικρή έκταση, τις ερωτηματικές προτάσεις και την επανάληψη της λέξης «νένε» (μωρό). Το γλωσσικό κείμενο ενεργοποιεί διαδικασίες που σχετίζονται με το συναίσθημα αλλά και τη σκέψη καθώς υφίστανται περιγραφές π.χ. ενός οικήματος στο Σάαλουμ που δεν εντοπίζονται στις οπτικές δομές.

Στο τραγούδι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η γυναικεία ανθρώπινη φωνή και το μουσικό όργανο. Πρόκειται για την αφρικανική καλίμπα, ένα ιδιόφωνο όργανο με μεταλλικές ράβδους.

Το προβαλλόμενο αλλά και ενωτικό στοιχείο μεταξύ των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων είναι το βρέφος, το οποίο βρίσκεται στο κέντρο της δεξιάς σελίδας. Τα βλέμματα των ανθρώπων είναι στραμμένα πάνω του. Πρόκειται δηλαδή για έναν παθητικό συμμετέχοντα που δημιουργεί ένα φαινόμενο. Η γέννησή του είναι σημαντική εκτός από τη μητέρα που το κλείνει στον προστατευτικό κλοιό της αγκαλιάς της, για ολόκληρη την κοινότητα.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το κείμενο επιδιώκει τη δημιουργία μιας νοερής σχέσης με τον διεπιδραστικό συμμετέχοντα κυρίως μέσω της μετωπικής γωνίας της οπτικής δομής. Τα βλέμματα των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων είναι έντονα αλλά δεν απευθύνονται στον θεατή. Κυρίως παρέχουν την πληροφορία ενός σημαντικού γεγονότος που λαμβάνει χώρα μπροστά στα μάτια τους. Η κοινή λέξη «νάνι» που χρησιμοποιείται και στο

δυτικό πολιτισμό, δημιουργεί τις προϋποθέσεις για εμπλοκή διαμέσου της γλωσσικής δομής. Η έμμεση (απ)αίτηση εκδηλώνεται μέσω της ερώτησης του γλωσσικού κειμένου: «Ποιος θα μου φτιάξει ένα φυλακτό;».

Το ίδιο το φυλακτό σαν σημείο το οποίο συναντάμε τόσο στη γλωσσική όσο και στην οπτική δομή, είναι ένα πολιτισμικό στοιχείο διαχρονικό και διαπολιτισμικό. Ανεξάρτητα από θρησκεία ή φυλή η ανάγκη να απωθήσουμε το κακό, να περιφρουρήσουμε τη ζωή είναι διαχρονική (Μέγας, 1939).

Η τροπικότητα του χρώματος είναι υψηλή. Η αριστερή σελίδα κυριαρχείται από ένα λαμπρό κίτρινο χρώμα που αγκυρώνει στις βασιλικές αναφορές του γλωσσικού κειμένου, το οποίο σταδιακά μετατρέπεται σε πορτοκαλί. Μία θερμή χρωματική απόχρωση κατάλληλη για να φιλοξενήσει την οπτική απεικόνιση με το βρέφος. Το βρέφος απεικονίζεται με λευκό ρούχο το οποίο αφενός δημιουργεί έντονη αντίθεση με το δέρμα, αφετέρου δημιουργεί συνειρμούς αγνότητας.

Ως προς το τραγούδι, η παιδικότητα της μελωδίας δημιουργεί ένα οικείο ηχητικό ερέθισμα. Η χρήση του παραδοσιακού οργάνου καλίμπα παραπέμπει ως προς το ηχόχρωμα, στο γνωστό μεταλλόφωνο.

Το νόημα της Σύνθεσης

Το κείμενο παρουσιάζει μια σύνθεση ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη. Οι γλωσσικές και οπτικές δομές συνυπάρχουν κι αλληλοσυμπληρώνονται μεταφέροντας νοητικά μηνύματα, πληροφορίες και στοιχεία για την κουλτούρα της Σενεγάλης.

Όσον αφορά στην πληροφορία, παρέχεται μέσω της αξιοποίησης του σχήματος κέντρο-περιθώριο. Στο κέντρο της αριστερής σελίδας υπάρχει το κείμενο στη γλώσσα που αναγνωρίζει ο αναγνώστης, την ελληνική. Κάτω δεξιά με λιγότερο έντονη γραμματοσειρά που εναρμονίζεται με το φόντο της δεξιάς σελίδας υπάρχει το ΝΕΟ, το κείμενο του νανουρίσματος στην εθνική γλώσσα της Σενεγάλης.

Το γλωσσικό κείμενο προηγείται της εικόνας. Με βάση τον τρόπο ανάγνωσης του δυτικού πολιτισμού, οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες προσλαμβάνουν τις πληροφορίες από το γλωσσικό κείμενο και τις αξιοποιούν για την ανάγνωση της οπτικής δομής. Το «φυλακτό» αποτελεί ένα σημαντικό σημείο στο γλωσσικό κείμενο και μια μικρή λεπτομέρεια στην οπτική αναπαράσταση. Παρόλα αυτά προβάλλεται,

όπως άλλωστε και το βρέφος που όπως ειπώθηκε βρίσκεται στο κέντρο με λευκά ρούχα.

Το χρώμα του φόντου δημιουργεί ένα στοιχείο ενότητας αλλά αγκυρώνει και στο περιεχόμενο του γλωσσικού κειμένου. Το χρυσοκίτρινο χρώμα που έχει χρησιμοποιηθεί συνδέεται άμεσα με τις αναφορές του κειμένου στον Βασιλιά και την τοπική ιστορία της Σενεγάλης.

Το πολυτροπικό κείμενο ως σύνθεση δεν είναι αυστηρά κωδικοποιημένο. Ο θεατής έχει την ευκαιρία να ακούσει, να διαβάσει και να παρατηρήσει με τη σειρά που θα επιλέξει ο ίδιος. Σίγουρα η προβολή κάποιων στοιχείων επηρεάζει την πορεία ανάγνωσης κι αποκωδικοποίησης αλλά δεν λειτουργεί δευσμευτικά.

2^{ος} Σταθμός Κρεολ

Γουαδελούπη (cd 5 & cd 6)

Λε τιμούν αν-μουάν (Το ταξίδι μου) & Μανμάν ντουντού (Καλή μας μαμά)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Το πολυτροπικό κείμενο αποτελείται από δύο νανουρίσματα τα οποία όμως παρουσιάζονται σαν μία ενότητα. Η οπτική δομή αποτελείται από ένα θαλασσινό περιβάλλον. Πέντε πολύχρωμες βάρκες αποτυπωμένες με προοπτική καταλαμβάνουν μεγάλο μέρος της αριστερής σελίδας. Η κίτρινη άμμος πάνω στην οποία κείτονται οι βάρκες επεκτείνεται στη δεξιά σελίδα στην οποία αποτυπώνονται οι μορφές. Πρόκειται για μία καθιστή νέα γυναίκα η οποία κρατάει το μωρό της αγκαλιά. Το

δέρμα της γυναίκας, η οποία είναι ημίγυμνη αποτυπώνεται με ένα καφέ-κόκκινο χρώμα. Τα χαρακτηριστικά του προσώπου είναι έντονα. Παρατηρούμε μεγάλα σαρκώδη χείλια, πλατιά μύτη κι έντονα φρύδια. Η γυναίκα απεικονίζεται να φορά φούστα και μαντίλι στο κεφάλι από λευκό ύφασμα με μεγάλα μοτίβο από πράσινα φύλλα. Φορά επίσης βραχιόλια και μεγάλα στρογγυλά σκουλαρίκια.

Το μωρό είναι γυρισμένο πλάτη προς τους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες με αποτέλεσμα να γίνονται ορατά μόνο τα σκούρα μαλλιά και το ριγέ μπλε-μωβ ρούχο. Θα έλεγε κανείς ότι μοιάζει περισσότερο με κούκλα καθώς δεν υπάρχει καμία ένδειξη κίνησης, αντίδρασης, έκφρασης ή αλληλεπίδρασης με τη μητέρα ή το περιβάλλον.

Η γυναίκα έχει τα μάτια της κλειστά και το κεφάλι γέρνει ελαφρώς στο πλάι. Η έκφραση του προσώπου εκφράζει θλίψη και κούραση. Η απεικόνιση των σκαφών παρόλο που είναι απρόσωπη έχει δυναμική και κατευθυντικότητα προς τη γυναίκα και το παιδί σαν μια αμετάβατη δράση. Ειδικά το μακρύ ξύλο της πλώρης της τέταρτης βάρκας σχεδόν δείχνει τη γυναίκα. Ενώ η κενότητά τους μοιάζει σκόπιμα δηλωτική.

Δεδομένου ότι πρόκειται για μια πρώην αποικία της Γαλλίας, η επίσημη γλώσσα της Γουαδελούπης είναι η γαλλική. Το νανούρισμα όμως, είναι γραμμένο στη τοπική διάλεκτο Κρεόλ την οποία μιλάει σχεδόν όλος ο πληθυσμός και η οποία συνδέεται με την ταυτότητά του (Cérol, Marie-José, 1991).

Στο πρώτο λεκτικό κείμενο μιλά η μητέρα η οποία παρέχει την πληροφορία σχετικά με την τροφή του μωρού. Ουσιαστικά υπάρχει μια δήλωση. Η μητέρα αρνείται στο παιδί τον θηλασμό μολονότι τον ζητά, κι αντικαθιστά το γεύμα του με χυλό από ψωμί και γάλα (ματετέ). Στη συνέχεια γίνεται εμφατική αναφορά στην απουσία του πατέρα, αφού ο στίχος επαναλαμβάνεται δύο φορές: «Νάνι το μωρό, ο μπαμπάς δεν είναι εδώ». Επανάληψη υπάρχει και στην πρόταση «η μαμά είναι μοναχή». Στην πρώτη εκφορά συνδυάζεται με τη δευτερεύουσα πρόταση «και δεν ξέρει τι να κάνει» ενώ στη δεύτερη εκφορά συμπληρώνεται ως εξής: «κι έχει βάσανα». Παρατηρούμε επίσης τη χρήση αυτοαναφορικότητας στο τρίτο πρόσωπο, ένα φαινόμενο συχνό στα νανουρίσματα (Γεωργία Σέργη, 2000).

Το δεύτερο νανούρισμα είναι έντεχνο και ανήκει στον συγγραφέα Έκτωρ Πουλέ, ο οποίος έχει ασχοληθεί με την προώθηση της γλώσσας και της κουλτούρας Κρεόλ

στην εκπαίδευση (Hector Poulet, *Potomitan écrivain guadeloupéen*, Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.potomitan.info/poulet/). Το γλωσσικό κείμενο ουσιαστικά μοιάζει με συνέχεια ή ίσως και απάντηση στο πρώτο νανούρισμα.

Η πρώτη στροφή είναι μια επιβεβαίωση: «Η μαμά πρώτα μας έδωσε μεμέ τώρα μας δίνει ματεμέ». Παρατηρούμε επανάληψη της προσφώνησης «Μανμάν Ντουντού» (καλή μας μαμά). Ο λόγος εναλλάσσεται από ευθύς σε πλάγιο. Αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι τα παιδιά που απευθύνονται στη μητέρα για να της εκφράσουν την αγάπη τους και την ευγνωμοσύνη που τους χάρισε τη ζωή. Δίνουν την υπόσχεση ότι θα την φροντίσουν «Κι αν αύριο η μαμά χρειαστεί μεμέ εμείς θα ξέρουμε να της δώσουμε ματετέ». Ακόμα πιο έντονη είναι η υπόσχεση ότι κάποτε θα την κάνουν ευτυχισμένη, καθώς υπάρχει η προστακτική «πίστεψέ μας».

Στο τραγούδι βασικοί αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι το έγχορδο μουσικό όργανο και η γυναικεία φωνή ενώ σε δύο σημεία παρατηρούμε τη συμμετοχή και του ακορντεόν.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων, το κοντινό πλάνο αλλά και τη μετωπική γωνία θεωρούμε ότι το κείμενο στοχεύει στην εμπλοκή του θεατή. Αλλά και το γλωσσικό κείμενο με το απλό λόγο, τις επαναλήψεις αλλά και το συγκινησιακά φορτισμένο περιεχόμενο επιδιώκει τη συναισθηματική εμπλοκή.

Η τροπικότητα του κειμένου είναι υψηλή. Έντονα χρώματα σε φόντο και προσκήνιο με το κίτρινο, το κόκκινο και το γαλάζιο να υπερισχύουν. Οι επιρροές από τον Πωλ Γκογκέν και το καλλιτεχνικό ρεύμα του φωβισμού είναι έντονες δεδομένου ότι παρατηρούμε μια έκρηξη χρωμάτων σε κάθε σημείο της οπτικής δομής κι έναν προσανατολισμό κωδικοποίησης που θα χαρακτηρίζαμε αισθητηριακό. Η τροπικότητα του γλωσσικού κειμένου έγκειται κυρίως στη χρήση των επιθέτων (καλή, γλυκιά).

Το νόημα της σύνθεσης

Η σύνθεση του όλου παρουσιάζει αρμονία ενώ τα σημεία, γλωσσικά, οπτικά, μουσικά αλληλοσυμπληρώνονται δίνοντας μια ολοκληρωμένη εικόνα πραγμάτωσης. Η πληροφοριακή αξία δίνεται σε έναν οριζόντιο άξονα με τις οπτικές δομές να

πλαισιώνουν εκατέρωθεν το γλωσσικό κείμενο σε μια δομή Ιδεώδες-Ενδιάμεσο-Πραγματικό.

Παρατηρούμε ότι το στοιχείο που επιδιώκεται να προβληθεί είναι η μητέρα και όχι το παιδί. Τα συναισθήματα της είναι που προβάλλονται στους στίχους του τραγουδιού και η μορφή της στην οπτική δομή. Οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες προσκαλούνται να ταυτιστούν με τα βήσανα της γυναίκας, να κατανοήσουν και να συναισθανθούν. Έντονα προβάλλεται και η απουσία του πατέρα τόσο στο γλωσσικό κείμενο με τις επαναλήψεις όσο και στην εικόνα με τις κενές βάρκες στην ακρογιαλιά.

Γενικά παρατηρούμε ότι στοιχεία της χωρικής σύνθεσης μοιάζουν σαν να ανήκουν μαζί. Ακόμα και η πλαισίωση των γλωσσικών κειμένων που πραγματοποιείται μέσα από την εναλλαγή των χρωμάτων στο φόντο, έχουν ενωτικά στοιχεία. Το κοινό χρώμα της γραμματοσειράς, τα φυτά που κινούνται ανάμεσα στις διαχωριστικές γραμμές των χρωμάτων κι ενώνονται ακόμα και με το ύφασμα του ρούχου της γυναίκας, δημιουργούν μια σύνθεση με ενδιαφέρουσες αλληλένδετες λεπτομέρειες. Η γραμμικότητα εξάλλου του κειμένου δεν εγκλωβίζει τους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες, οποίος μπορεί να κινηθεί από την εικόνα, στο γλωσσικό κείμενο και το τραγούδι ή αντίστροφα. Πάντως έχοντας εμβαθύνει κανείς αντιλαμβάνεται το πλήθος των μηνυμάτων, για τη θέση της γυναίκας, τον πατρικό ρόλο, τα ήθη και τις συνήθειες ενός λαού όπως προβάλλονται μέσα από ένα πολυτροπικό κείμενο.

Γουαδελούπη & Μαρτινίκα (cd 6)

Μανμάν μουέ (Η μαμά μου)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Το πολυτροπικό κείμενο αποτελείται από ένα νανούρισμα το οποίο αναφέρεται στη διατροφή. Η οπτική δομή αποτελείται από μια σκηνή προετοιμασίας γεύματος. Μία γυναίκα ιθαγενής κι ένα μικρό αγόρι αναπαριστώνται να στέκονται πίσω από ένα κίτρινο τραπέζι. Τα χαρακτηριστικά των προσώπων είναι έντονα. Παρατηρούμε μεγάλα σαρκώδη χείλια, πλατιά μύτη κι έντονα φρύδια. Η γυναίκα απεικονίζεται να φορά καρό ρούχο και καπέλο και λευκό μαντήλι με πράσινους κύκλους. Φορά επίσης βραχιόλια και μεγάλα κίτρινα στρογγυλά σκουλαρίκια. Το αγόρι απεικονίζεται με λευκό ρούχο και καπέλο.

Στο κέντρο της οπτικής δομής απεικονίζονται δύο ψάρια. Ένα μωβ ψάρι με κόκκινες ρίγες κι ένα λευκό ψάρι με έντονο κίτρινο μάτι. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η μαύρη μορφή ζώου με το μπλε περίγραμμα που απεικονίζεται στο δεξί κάτω άκρο της εικόνας.

Η γυναίκα και το παιδί έχουν στραμμένο το βλέμμα στο λευκό ψάρι. Η έκφραση του προσώπου εκφράζει θλίψη η οποία επιτείνεται από τις μωβ και κόκκινες σκιάσεις των προσώπων. Η εικόνα έχει προοπτική. Από τα ανοιχτά παράθυρα του σπιτιού παρουσιάζεται η θάλασσα ένα λευκό σπίτι και φοίνικες.

Το τραπέζι με τα διάφορα φαγητά μας οδηγεί σε μια γλωσσική μετάβαση του τύπου: «Η διατροφή των Ιθαγενών αποτελείται από μπανάνες, ψάρι και τροπικά φρούτα», όλα προϊόντα που προέρχονται από τη φύση. Διαβάζοντας όμως το γλωσσικό κείμενο τα επίθετα παλιός και σάπιος έρχονται να δώσουν μια άλλη διάσταση στη μετακωδικοποίηση του κειμένου.

Στο λεκτικό κείμενο ομιλητής εμφανίζεται το παιδί το οποίο αναφέρεται στη μητέρα του. Η λέξη «μανμάν» (μαμά) επαναλαμβάνεται τρεις φορές. Το παιδί περιγράφει τις διατροφικές του συνήθειες που περιλαμβάνουν παλιό αλεύρι, σάπιο μπακαλιάρο και αρτόκαρπο. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ερωτήσεις που θέτει το παιδί σαν να απευθύνεται σε έναν υποτιθέμενο ακροατή: «Πώς θέλεις να παχύνω αν η μαμά μου δεν μου δίνει να φάω;», «Πώς θέλεις να παχύνω αν η μαμά μου δεν μου δίνει τίποτα;».

Στο τραγούδι βασικοί αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι το έγχορδο μουσικό όργανο (μπάντζο), τα κρουστά, τα πλήκτρα και η γυναικεία φωνή της τραγουδίστριας. Είναι χαρακτηριστική η παιδικότητα στο ρυθμό, τη μελωδία και την ερμηνεία.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων, το κοντινό πλάνο αλλά και τη μετωπική γωνία θεωρούμε ότι το οπτικό κείμενο στοχεύει στην εμπλοκή του θεατή.

Η τροπικότητα του κειμένου είναι υψηλή. Παρατηρούμε έντονα χρώματα σε φόντο και προσκήνιο με το κίτρινο και το γαλάζιο να υπερισχύουν. Ενώ το τοπίο όπως παρουσιάζεται είναι ειδυλλιακό, οι σκιές και το μαύρο ζώο που εμφανίζεται απειλητικά στο πλάι σε συνδυασμό με τα θλιμμένα πρόσωπα των ανθρώπων εκφράζουν μια αντίθεση την οποία προσλαμβάνει ο θεατής. Η τροπικότητα του γλωσσικού κειμένου έγκειται κυρίως στη χρήση των επιθέτων αλλά και τις ερωτήσεις του παιδιού. Οι ερωτήσεις μοιάζουν ρητορικές αλλά ταυτόχρονα εμπεριέχουν μια έμμεση (απ)αίτηση λόγω της χρήσης του ρήματος στο δεύτερο ενικό πρόσωπο «πώς θέλεις να παχύνω;».

Οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες οι οποίοι προέρχονται από δυτικές κοινωνίες έχουν πολλές οπτικές απεικονίσεις από έντυπο υλικό και διαφημίσεις οργανώσεων για τον

υποσιτισμό με παιδιά σκελετωμένα από την πείνα. Στο συγκεκριμένο πολυτροπικό κείμενο υπάρχει μια διαφορετική προσέγγιση. Οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες λαμβάνουν το οπτικό μήνυμα αυτού που ήδη γνωρίζουν, την εικόνα πλούσιων τροπικών νησιών που αποτελούν μάλιστα τουριστικό προορισμό για αρκετούς Ευρωπαίους αλλά τα ταυτόχρονα δίνεται και το μήνυμα του γλωσσικού κειμένου για την πείνα του παιδιού το οποίο μάλιστα δεν απλώνει τα χέρια για να πάρει κάποιο τρόφιμο, απλώς κοιτάζει με βλέμμα θλιμμένο. Το τραγούδι με την χαρούμενη ελαφρότητα της ερμηνείας αλλά και της ενορχήστρωσης αμβλύνει την όλη σύνθεση.

Το νόημα της σύνθεσης

Η πληροφοριακή αξία του πολυτροπικού κειμένου σχετίζεται με την τοποθέτηση των στοιχείων. Αριστερά οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες έρχονται σε επαφή με το λεκτικό κείμενο, ακόμα κι αν επιλέξουν να διαβάσουν πρώτα το οπτικό μήνυμα, έχει σημασία ότι η τοποθέτηση του γλωσσικού κειμένου προηγείται. Μοιάζει να υπάρχει μια σκοπιμότητα που θα δημιουργήσει ένα νέο Δεδομένο στην ανάγνωση του όλου κειμένου. Και οι οπτικές κορυφώσεις οδηγούν σε έναν επιτονισμό που καταλήγει στο μαύρο ζώο με την έντονη μπλε πλαισίωση.

Παρατηρούμε ότι το στοιχείο που επιδιώκεται να προβληθεί είναι η τροφή. Οι αναφορές στην τροφή υπερισχύουν στο γλωσσικό κείμενο και τίθενται σε πρώτο πλάνο στο οπτικό. Αν ανατρέξουμε στον τίτλο όμως, του τραγουδιού θα διαπιστώσουμε ότι είναι «Η μαμά μου» διότι παραδοσιακά η μητέρα θεωρείται υπεύθυνη για τη διατροφή του παιδιού. Φέρεται μάλιστα να φτιάχνει ρυζόγαλο το οποίο όμως δεν προορίζεται για το παιδί της: « Η μαμά μου έφτιαξε ρυζόγαλο, έδωσε στον Νικόλα αλλά σ' εμένα δεν έδωσε». Ο θεατής προσκαλείται όχι μόνο να συναισθανθεί την ανάγκη του παιδιού για καλύτερη διατροφή αλλά και να ανακαλέσει ή να αναζητήσει στοιχεία για τις συνθήκες διαβίωσης στα αποικιοκρατούμενα γαλλικά εδάφη.

Γενικά παρατηρούμε ότι στοιχεία της χωρικής σύνθεσης μοιάζουν σαν να ανήκουν μαζί. Ακόμα και η πλαισίωση του γλωσσικού κειμένου που πραγματοποιείται μέσω του χρώματος εντάσσεται στην οπτική δόμηση με αρμονία. Η γραμμικότητα εξάλλου του κειμένου δεν εγκλωβίζει την αναγνωστική πορεία του πολυτροπικού κειμένου η οποία μπορεί να κινηθεί από την εικόνα, στο γλωσσικό κείμενο και το τραγούδι ή αντίστροφα.

Ρεϋνιόν & Γουαδελούπη (cd 7 & cd 8),

Ντοντό λα μινέτ (Κοιμήσου, μικρούλα) & Ντοντό φγιγιέτ (Νάνι, κοριτσάκι)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Το πολυτροπικό κείμενο αποτελείται από δύο νανουρίσματα τα οποία όμως παρουσιάζονται οπτικά σαν μία ενότητα. Στην αριστερή σελίδα κυριαρχεί η μορφή της καφέ γάτας με τα έντονα πορτοκαλί μάτια, ενώ στη δεξιά σελίδα αναπαριστώνται η μορφή ενός έγχρωμου κοιμισμένου κοριτσιού και οι μορφές τριών τροπικών πτηνών. Τα μεγέθη των αναπαριστώμενων ζώων είναι αφύσικα μεγάλα σε σχέση με το αναπαριστώμενο κορίτσι. Τα χαρακτηριστικά του προσώπου του κοριτσιού είναι έντονα. Παρατηρούμε μεγάλα σαρκώδη χείλια, πλατιά μύτη και μαύρα μαλλιά.

Το νεαρό κορίτσι απεικονίζεται να κοιμάται, πρόκειται δηλαδή για μια αμετάβατη δράση. Η γάτα και τα τροπικά πτηνά απεικονίζονται σα να φρουρούν το κορίτσι. Τα πουλιά μάλιστα αγγίζουν το σώμα του κοριτσιού.

Το πρώτο λεκτικό κείμενο είναι σύντομο. Περιέχει την προστακτική «Ντοντό» (κοιμήσου) και το υποκοριστικό «μινέτ» (μικρούλα), ενώ υπάρχει και η περιφραστική συνδήλωση: «Λανφάν δε Ζανέτ» (παιδί της Ζανέτ) επιφορτισμένη με αναφορικά, κοινωνικά και συναισθηματικά στοιχεία. Να σημειωθεί ότι η λέξη «Μινέτ» στην γλώσσα Κρεόλ χρησιμοποιείται και για να δηλώσει τη έννοια γατούλα, όπως αναφέρεται στο εισαγωγικό σημείωμα της ενότητας. Το γλωσσικό κείμενο ολοκληρώνεται με μια υποθετική απειλή: «Αν η μικρούλα δεν κοιμηθεί θα την αρπάξει η καφετιά γάτα».

Στο δεύτερο νανούρισμα το γλωσσικό κείμενο επίσης ξεκινά με την προστακτική «Ντοντό» (κοιμήσου) κι ένα υποκοριστικό «κοριτσάκι». Στη συνέχεια εντοπίζουμε μια επίκληση με θρησκευτικό περιεχόμενο παρμένο από τη Χριστιανική θρησκεία, στοιχείο που συναντάμε και σε νανουρίσματα ελληνικά (Σέργη, 2000). Η Αγία Ελισάβετ προσκαλείται να ενεργήσει ώστε να κοιμηθεί τι κορίτσι και μάλιστα μέχρι να γίνει είκοσι χρονών. Η αναφορά στην ενηλικίωση του παιδιού επίσης είναι ένα στοιχείο που παρατηρούμε και στα νανουρίσματα άλλων λαών. Ακολουθεί η απειλή για πιθανό κόψιμο του αφτιού, το οποίο μάλιστα θα φάνε τα πουλιά. Η χρήση των υποκοριστικών λέξεων επιδιώκει να μετριάσει τη βιαιότητα της απειλής και να προσδώσει έναν τρυφερό χαρακτήρα στο νανούρισμα.

Στο τραγούδι βασικοί αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι το έγχορδο μουσικό όργανο και η γυναικεία φωνή ενώ σε δύο σημεία παρατηρούμε τη συμμετοχή και του ακορντεόν.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων, το κοντινό πλάνο αλλά και τη μετωπική γωνία θεωρούμε ότι το κείμενο στοχεύει στην εμπλοκή του θεατή. Αλλά και το γλωσσικό κείμενο με το απλό λόγο, το θρησκευτικό στοιχείο αλλά και τις έμμεσες αναφορές στην κούραση των γονιών λόγω της άρνησης των παιδιών να κοιμηθούν, επιδιώκει την απενοχοποίηση και την εμπλοκή των διεπιδραστικών συμμετεχόντων. Οι απειλές επιδιώκεται να αμβλυνθούν μέσω της χρήσης των υποκοριστικών.

Η τροπικότητα του κειμένου είναι υψηλή. Έντονα χρώματα σε φόντο και προσκήνιο με το κίτρινο και το γαλάζιο να υπερισχύουν. Η μελωδία των τραγουδιών είναι απλή και επιτρέπει τη συμμετοχή στο τραγούδι.

Το νόημα της σύνθεσης

Τα σημεία, γλωσσικά, οπτικά, μουσικά αλληλοσυμπληρώνονται δίνοντας μια ολοκληρωμένη εικόνα πραγμάτωσης. Η πληροφοριακή αξία δίνεται και μέσω των περιφερειακών στοιχείων: το μικρό παράθυρο που ορίζει τη νύχτα, η κεφαλή του ζώου που παραπέμπει σε εθνολογική ταυτότητα αλλά και ο φοίνικας που παραπέμπει σε ένα τροπικό περιβάλλον.

Παρατηρούμε ότι το στοιχείο που επιδιώκεται να προβληθεί στο πρώτο νανούρισμα είναι η γάτα. Στο δεύτερο νανούρισμα προβάλλεται η μορφή του νεαρού κοριτσιού αλλά και τα πολύχρωμα τροπικά πτηνά.

Γενικά παρατηρούμε ότι στοιχεία της χωρικής σύνθεσης μοιάζουν σαν να ανήκουν μαζί. Η γραμμικότητα εξάλλου, του κειμένου δεν εγκλωβίζει τους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες, οι οποίοι μπορούν να κινηθούν από την εικόνα, στο γλωσσικό κείμενο και το τραγούδι ή αντίστροφα..

Σταθμός 3^{ος} Σλάβικες Χώρες

Ουκρανία (cd 9)

Οι ου άγιου (Στο μικρό δάσος)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Σε ένα κόκκινο φόντο αποτυπώνονται από αριστερά προς τα δεξιά ένα αηδόνι μέσα στη φωλιά του και το μισό πρόσωπο μιας νέας γυναίκας η οποία κλαίει. Η νεότητα υποδηλώνεται από το ροδαλό δέρμα και το καθαρό βλέμμα. Η φωλιά του πουλιού απεικονίζεται περίτεχνη ως προς την υφή και τα χρώματα. Στην πάνω δεξιά γωνία της οπτικής δομής αναπαριστώνται δέκα ανθρώπινες μορφές και τρεις νεοσσοί οι οποίοι κατευθύνονται προς τη φωλιά εκδιωγμένοι από το πλήθος.

Η κοπέλα και το αηδόνι συνδέονται κατά κάποιο τρόπο με το κλαδί του δέντρου στο οποίο βρίσκεται η φωλιά και το οποίο φτάνει ως το μάγουλο της κοπέλας. Πρόκειται

δηλαδή για ένα άνυσμα με κατευθυντικότητα από το αηδόνι στην κοπέλα. Και οι δύο αναπαριστώμενοι βρίσκονται σε πρώτο πλάνο.

Οι υπόλοιποι αναπαριστώμενοι αποτελούν μια εγκιβωτισμένη δομή. Απεικονίζονται στο βάθος της οπτικής δομής. Μοιάζουν με μια παρέα που διασκεδάζε υπό τους ήχους του ακορντεόν και του βιολιού αλλά χρειάστηκε να διακόψουν τη διασκέδασή τους για να διώξουν τα μικρά αηδόνια που είχαν πλησιάσει. Ένας άντρας φαίνεται να τα κυνηγά. Όλοι οι αναπαριστώμενοι συνδέονται μεταξύ τους χάρη στην εγγύτητα αλλά και το φαινόμενο που μοιράζονται. Το δε αηδόνι συνδέεται με τους νεοσσούς καθώς εκείνοι κατευθύνονται προς το μέρος του. Έτσι δημιουργείται μια μεταβατική δράση.

Στο λεκτικό κείμενο ο χώρος είναι εκείνος που συνδέει τους αναπαριστώμενους ως φορέας. Ενδεικτικά αναφέρουμε την επανάληψη του τοπικού ενδείκτη «στο μικρό δάσος κοντά στο Δούναβη». Όλες οι δράσεις συμβαίνουν στον συγκεκριμένο τόπο και τις εξιστορεί μια γυναίκα. Ένα αηδόνι καλεί τα μικρά του πίσω στη φωλιά, ο καλός της κάνει γιορτή, ενώ εκείνη είναι μόνη και κλαίει. Η χρήση του ρήματος «μαραίνομαι» λειτουργεί επίσης συνδετικά προς τον τόπο. Ενώ η ελλειπτική πρόταση «Για σένα, αγαπημένε μου» δημιουργεί μια λεκτική κατευθυντικότητα.

Ως προς τη μουσική αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι το βιολί, το ακορντεόν, η γυναικεία φωνή (σόλο) και οι γυναικείες φωνές που εμφανίζονται στις επαναλήψεις του τραγουδιού σαν χορωδία.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Παρατηρούμε ότι η αναπαριστώμενη γυναίκα κοιτάζει κατάματα τον θεατή γεγονός το οποίο αποτελεί μια (απ)αίτηση. Η (απ)αίτηση μοιάζει να μετριάζεται λόγω της απόκρυψης μεγάλου μέρους του προσώπου της αναπαριστώμενης, παρόλα αυτά η επικοινωνιακή δύναμη δεν μειώνεται. Άλλωστε το γλωσσικό κείμενο παρουσιάζει έντονη συναισθηματική φόρτιση λόγω των ρημάτων «είμαι μόνη», «κλαίω» «μαραίνομαι». Η εμπλοκή στη γλώσσα επιδιώκεται μέσω της άμεσης πρωτοπρόσωπης αφήγησης.

Το πλάνο είναι κοντινό και η γωνία μετωπική όσον αφορά στη γυναίκα και το αηδόνι και μακρινό ως προς τους αναπαριστώμενους που γιορτάζουν. Το γεγονός αυτό μας

επιτρέπει να υποθέσουμε ότι επιδιώκεται εγγύτητα και ταύτιση με τα στοιχεία του κοντινού πλάνου.

Η τροπικότητα του οπτικού κειμένου είναι υψηλή ως προς την αποτύπωση της φωλιάς που θα μπορούσε να λειτουργεί και μετωνυμικά για να δηλώσει την εστία. Το κλαδί του δέντρου επίσης εμφανίζει υψηλή τροπικότητα ως προς το χρώμα, εγκλωβίζοντας το βλέμμα του θεατή, όπως άλλωστε και το πρόσωπο της κοπέλας. Το έντονο κόκκινο χρώμα του φόντου αποτελεί ένδειξη αισθητηριακού προσανατολισμού κωδικοποίησης.

Όσον αφορά στη μουσική ο γνωστός ρυθμός βαλς δημιουργεί μια οικειότητα με τον θεατή, ενώ η γυναικεία μελωδική φωνή απευθύνεται στο συναίσθημα του διεπιδραστικού συμμετέχοντα.

Το νόημα της σύνθεσης

Όπως προαναφέρθηκε, ο αναγνώστης προορίζεται να ασχοληθεί περισσότερο με το αηδόνι και τους νεοσσούς που έφυγαν από τη φωλιά και με τη νέα γυναίκα που κλαίει και σε ένα δεύτερο επίπεδο με τους υπόλοιπους αναπαριστώμενους που βρίσκονται στο φόντο.

Η πληροφοριακή αξία δίνεται από τον οριζόντιο άξονα από αριστερά προς τα δεξιά. Ενώ τα προβαλλόμενα σημεία, η γυναίκα και η φωλιά, βρίσκονται σε πρώτο πλάνο και σε μεγάλο μέγεθος. Έχει ενδιαφέρον ότι το γλωσσικό κείμενο παρουσιάζει μια ανοδική κλίση σαν να προέρχεται από το ράμφος του αηδονιού.

Γενικά το οπτικό, γλωσσικό και μουσικό κείμενο συνδέονται με εμφανή ή λιγότερο εμφανή τρόπο. Ακόμα και τα μουσικά όργανα που ακούγονται στο τραγούδι, αποτυπώνονται στην εικόνα δίνοντας ένα στοιχείο ενότητας. Το κοινό φόντο συγκλίνει στη δημιουργία μιας ενότητας των σημείων του πολυτροπικού κειμένου. Επίσης στο κείμενο δεν υπάρχει αυστηρή γραμμικότητα. Αντιθέτως θα λέγαμε ότι δημιουργείται ένα κυκλικό μονοπάτι με ποικίλα νοήματα.

Ρωσία (cd 10)

Μπαγιούσκι μπαγιού (νάνι, κάνε νάνι)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Η αναπαράσταση της αριστερής σελίδας είναι απρόσωπη. Το γλωσσικό κείμενο επικρατεί καταλαμβάνοντας τη μεγαλύτερη έκταση της σελίδας, ενώ στο κάτω μέρος απεικονίζεται ένα πολύχρωμο λιβάδι κι έτσι η οπτική δομή δεν είναι αυστηρά εννοιολογική. Περιέχει μάλιστα, πλήθος από εγκιβωτισμένες «αναλυτικές» διαδικασίες δεδομένης της ποικιλίας των φυτών που αναπαριστώνται.

Στη δεξιά σελίδα, σχεδόν στο κέντρο αποτυπώνονται οι αναπαριστώμενοι. Ο γκριζός λύκος, ο οποίος εμφανίζεται ανθρωποποιημένος κρίνοντας από την όρθια στάση του σώματος και το μικρό, ξανθό αγόρι με το λευκό νυχτικό.

Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες συνδέονται μεταξύ τους με ανυσματική σχέση δεδομένου ότι ο λύκος (δρων) έχει αρπάξει από τη μέση το παιδί (στόχο) και τρέχει προς το δάσος με τις ιτιές. Πρόκειται εν ολίγοις, για μια μονόδρομη μεταβατική δράση. Το ίδιο το λιβάδι που οδηγεί προς το δάσος είναι ένα άνυσμα.

Στις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις εντοπίζουμε τον συμμετέχοντα/αφηγητή, τον γκριζό λύκο και το παιδί, τον Μασένκο, όνομα συνδηλωτικό της εθνικότητας. Επιπλέον ορίζεται ο τόπος, το μικρό δάσος κοντά στο Δούναβη. Η λεκτική διαδικασία περιλαμβάνει σκέψεις και συναισθήματα. Ο λόγος είναι ευθύς και άμεσος, με επαναλήψεις κι εναλλαγές στην κατευθυντικότητα καθώς ο ομιλητής άλλοτε

απευθύνεται στο παιδί με φράσεις όπως «νάνι, κάνε νάνι» κι άλλοτε στον λύκο με φράσεις όπως «Μην ξυπνήσεις τον Μάσα μας» και «Καλέ μου λύκε, μην έρθεις σπίτι μας». Παρατηρούμε χρήση υποκοριστικών «κρεβατάκι», «ματάκια» και επιθέτων που προσδίδουν τρυφερότητα ακόμα και στις απειλές. Οι απειλές δηλώνονται αφενός με την επικείμενη εμφάνιση του λύκου, αφετέρου με τις ξυλιές που θα δοθούν στο παιδί για να κοιμηθεί. Η χρήση της προστακτικής είναι συχνή, «κοιμήσου», «κάνε νάνι» όπως άλλωστε και η χρήση του χρόνου μέλλοντα «κι εγώ θα σου δώσω μικρές ξυλιές». Η ίδια η απεικόνιση της γλωσσικής δομής παρουσιάζει πλάγια, ανοδική κατευθυντικότητα.

Στο τραγούδι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι η ανδρική φωνή και το ρώσικο, έγχορδο μουσικό όργανο, η μπαλαλάικα.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Στο συγκεκριμένο πολυτροπικό κείμενο παρατηρούμε ότι κυριαρχούν οι δηλώσεις, ενώ η (απ)αίτηση απουσιάζει. Η χρήση του μέλλοντα χρόνου ορίζει την πραγμάτωση προβλέψεων.

Το πλάνο είναι κοντινό ως προς την απεικόνιση του λιβαδιού και του δάσους, ενώ ο λύκος και το μικρό αγόρι απεικονίζονται σε μεσαίο πλάνο και η γωνία είναι οριζόντια. Συνεπώς η πραγμάτωση είναι κοινωνική.

Η τροπικότητα παρουσιάζει μια φθίνουσα πορεία ως προς την αποτύπωση του λιβαδιού. Ενώ αριστερά η τροπικότητα είναι υψηλή σταδιακά το χορτάρι παρουσιάζεται όλο και πιο σκούρο ώσπου γίνεται μαύρο και τα λουλούδια μειώνονται ώσπου εκλείπουν. Αντίστοιχα οι ιτιές εμφανίζονται ανοιχτές πράσινες στην άκρη, σκούρες πράσινες στη μέση και λευκές με χρυσοκίτρινο φως στη δεξιά γωνία. Τα ανοιχτόχρωμα χρώματα του δέρματος του παιδιού είναι δηλωτικά της εθνικότητάς του. Έχει ενδιαφέρον η χρήση του λευκού νυχτικού, στοιχείο που συναντήσαμε και σε νανουρίσματα της Αφρικής. Το χρώμα γενικά εμφανίζεται ως πηγή απόλαυσης και συγκινησιακού νοήματος.

Το νόημα της σύνθεσης

Η πληροφοριακή αξία δίνεται μέσω του οριζόντιου άξονα. Από αριστερά προς τα δεξιά ο αναγνώστης έρχεται σε επαφή με το γλωσσικό κείμενο σε μετάφραση και

συνεχίζοντας την ανάγνωση προς τα δεξιά έρχεται σε επαφή με το NEO, το Ρώσικο γλωσσικό κείμενο.

Η προβολή του τόπου υπάρχει τόσο μέσω της οπτικής όσο και μέσω της γλωσσικής δομής. Η αναφορά μάλιστα στο μικρό δάσος κοντά στο Δούναβη είναι ένα διακειμενικό στοιχείο που συνδέει το νανούρισμα της Ρωσίας με το νανούρισμα της Ουκρανίας το οποίο προηγήθηκε. Ο λύκος και το παιδί όντας στο κέντρο της σύνθεσης, προβάλλονται κι ελκύουν το βλέμμα του διεπιδραστικού συμμετέχοντα. Το ίδιο συμβαίνει και με τη λευκή ιτιά ή οποία φωτίζεται με ένα σχεδόν θεικό κίτρινο φως, το οποίο πιθανόν να συνδέεται με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των Ρώσων, αν λάβουμε υπόψη ότι η Ρωσία είναι η μοναδική χώρα όπου η είσοδος του Κυρίου στα Ιεροσόλυμα δεν ονομάζεται «των Βαΐων», αλλά «της Ιτιάς» (Greece @ Russia).

Ως προς το τραγούδι είναι η πρώτη φορά που ακούγεται ένα νανούρισμα από μια αντρική φωνή δεδομένου ότι στα εννέα νανουρίσματα που προηγήθηκαν όλες οι φωνές ήταν γυναικείες. Η ερμηνεία είναι τρυφερή κι εγείρει συναισθήματα καθώς συνδυάζεται και με το έγχορδο μουσικό όργανο. Συνεπώς εικάζουμε ότι επιδιώκεται μια συναισθηματική εμπλοκή κυρίως μέσω του τραγουδιού και του κειμένου και δευτερευόντως μέσω της εικόνας.

Ρωσία (cd 11)

Σπι μλαντιένιες μόν πρικράσι (Κοιμήσου, διαλεκτό μου)

Σπι μλαντιένιες μόν πρικράσι
Κοιμήσου μωρό μου, διαλεκτό μου.
Μαύγοουκι μπαγού
Νόκ, κόνε νόκ.

Τίχο σφόνρετ μόνιες γιάονι
Μέσο στη σφόνρε, τα σφόνρε
Βελίμενιελ τζαγού
Σφόνρετ μόνε από την κόνε σου.

Σπίου οσάγιαντ για οσάουκο
Οσ σου μιν ένα πικράσι.
Πινεκο οσάουκο
Οσ σου πικράσι ένα πικράσι.
Τι οσάουκο φόνριβι γελάουκι
Κι έσο φόν κόνε σου μόνε σου.
Μαύγοουκι μπαγού
Νόκ, κόνε νόκ.

Μπύγκιαντ τι οσάουκο οβίνου
Οσ γόνε γόνε σου σπόνε.
Γ κόνε σου
Με σου Κούζου
Πρόβις τιμπε για μόνου
Έσο θο τρέμ μεμ έσο
Για να σ' οσπασεστρου
Μαύγοουκι μπαγού
Νόκ, κόνε νόκ.

Σούλα γόνεκι ολιός οσφόντιαντ
Πόσο πικράσι
Για βου νουκ μπραλού
Οσ τρέμ από τα μάτα σου
Επίση η μόνε, στα κρονέ
Επί μολόουκι τια οβίνου
Κοιμήσου μωρό μου, διαλεκτό μου.
Μαύγοουκι μπαγού
Νόκ, κόνε νόκ.

Σπι, μαδσεντ, μόν πρεκράσι.
Βασιουκι βάο.
Τίχο οσφόνρετ μόνε ασβί
Β κολάβελ, τζουο.

Стану скажати я скажу,
Песенку спой.
Ты уснишь, спавши глазки.
Васюшки бая.

Богатыря ты станешь с ашу,
И жила ашюй.
Провокают тебя я бжу.
Васюшки бая.

Спокою горючки сабэ укралоу
Я в те нонэ промало.
Спи, малючка, тихо, сладко.
Васюшки бая.

Спи, малючка, тихо, сладко.
Васюшки бая.

Ακούλαϊζε, Γιέζουνοι
Ακούλαϊζε, Γιέζουνοι, μόνε περέλιο
Κοιμήσου, Χριστέ μου, μαργαριτένο μου,
Ακούλαϊ, οσπόμενι με μινοντέλιο
Κοιμήσου, κρούσι μου.

Ρεφρέν:
Ακούλαϊζε, Γιέζουνοι, Ακούλαϊζε, Ακούλαϊ
Κοιμήσου, Χριστέ μου, σε νανουρίζου, σε νανουρίζου.
Α τι γκο μάτουλου πάτου οσπόμενι
Κι έσο μνήρ μνήρ, κόνε σου το, κόνε σου.

Σάμκενι, οσφόνε πλάουε ποβίνου
Κόνε το βέφορ σου που 'να βρεμάνε απ' τα δάφου,
Οσπόμενι, οσφόνε λιάνεμ οσπόμενι
Κι έσο τα κέλου σου, που τρέμουν απ' τους λιγρού,
να πικράσουν.

11

Σπιου Μηνιά, Αργόνου

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες του νανουρίσματος είναι τέσσερις έφιπποι πολεμιστές που αποτυπώνονται σε μικρό μέγεθος στο αριστερό κάτω άκρο της σελίδας. Εντύπωση προκαλούν τα έντονα γαλάζια, κόκκινα και πορτοκαλί χρώματα των ρούχων τους, τα καπέλα και οι ξιφολόγχες τους. Γενικά η οπτική δομή περιέχει πλήθος εγκιβωτισμένων «αναλυτικών» διαδικασιών που αποδίδουν μέσω της κτητικής ιδιότητας την ταυτότητα του πολεμιστή. Τα άλογα επίσης έχουν μια δυναμική παρουσία στην οπτική δομή. Παρουσιάζονται γυμνασμένα, νευρώδη και σε κίνηση. Τα χρώματά τους έλκουν το βλέμμα. Η προαναφερθείσα εικόνα παρουσιάζεται πάνω σε μαύρο φόντο με αστέρια που υποδηλώνει προφανώς τον έναστρο, νυχτερινό ουρανό.

Στη γλωσσική δομή εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ο τίτλος αναγράφεται στη μέση της σελίδας τέμνοντας ουσιαστικά το γλωσσικό κείμενο. Οι στίχοι του κειμένου ανήκουν στον Ρώσο ποιητή Μιχαήλ Λερμόντοφ και αναγράφονται σε πλάγια ανοδική πορεία. Η γραμματοσειρά της προφοράς φέρει έντονο κίτρινο χρώμα ενώ οι γραμματοσειρές του κειμένου της μετάφρασης και της γλώσσας προέλευσης φέρουν αχνό γκρι χρώμα.

Στο γλωσσικό κείμενο αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι ο ομιλών/δρών και το αγόρι στο οποίο απευθύνεται. Η έμμεση αναφορά στο φύλο γίνεται από την πρόβλεψη: «Θα γίνεις γενναίος ιππότης με ψυχή Κοζάκου». Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι και το φεγγάρι ανθρωποποιείται καθώς αναφέρεται: «Ξαγρυπνά πάνω από την κούνια σου».

Ως προς τις ανυσματικές σχέσεις, οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες απεικονίζονται ως ομάδα δρώντων. Υπάρχει κατευθυντικότητα αλλά δεν εμφανίζεται στην εικόνα ο στόχος. Κοινή κατευθυντικότητα εμφανίζει και ο τίτλος που θα λέγαμε ότι μοιάζει με οριζόντια λόγχη.

Στο γλωσσικό κείμενο εντοπίζουμε το φεγγάρι σε ρόλο προστάτη κι έναν δρώντα, προφανώς γονέα, ο οποίος απευθύνεται στον στόχο το παιδί. Η σχέση στοργής προβάλλεται από τη χρήση ουσιαστικοποιημένων επιθέτων (μικρό, διαλεκτό). Παρατηρούμε συχνή χρήση ρημάτων σε μέλλοντα χρόνο: «θα σου πω ένα παραμύθι», «θα σου τραγουδήσω ένα τραγούδι», «Θα έρθω», «θα σε αποχαιρετήσω». Συχνές είναι και οι επαναλήψεις τόσο της φράσης του τίτλου όσο και της ελλειπτικής πρότασης «Νάνι, κάνε νάνι».

Ένα σημαντικό στοιχείο είναι ότι η οπτική και η γλωσσική δομή αλληλοσυμπληρώνονται. Η εικόνα δεν επεξηγεί την ιστορία του νανουρίσματος, την εμπλουτίζει και τη συνεχίζει. Στο τραγούδι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι το έγχορδο μουσικό όργανο και οι γυναικείες μελωδικές φωνές.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Στην εικόνα του κειμένου παρατηρούμε απουσία βλέμματος προς το θεατή και μακρινό πλάνο των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων. Οι πραγματώσεις που επιτελούνται βάση των όσων προαναφέρθηκαν είναι η παροχή πληροφοριών και η αποστασιοποίηση των διεπιδραστικών σε σχέση με τους αναπαριστώμενους συμμετέχοντες. Παρόλα αυτά η τροπικότητα των μορφών είναι αρκετά υψηλή αν λάβουμε υπόψη τα χρώματα και τις λεπτομέρειες των Κοζάκων και των αλόγων. Το μαύρο φόντο παραπέμπει στο νυχτερινό ουρανό, άλλωστε υπάρχουν και οι συνδηλώσεις των λευκών άστρων.

Το γλωσσικό κείμενο με τη βεβαιότητα της πρόβλεψης των όσων θα συμβούν, την επανάληψη λέξεων αλλά και τη χρήση επιθέτων χαρακτηρίζεται από υψηλή τροπικότητα η οποία στοχεύει στη συναισθηματική εμπλοκή του θεατή.

Στο τραγούδι η εμπλοκή του θεατή επιδιώκεται μέσω της συναισθηματικής φόρτισης από την αργή, αισθαντική μελωδία και ερμηνεία. Οι ενωμένες χωρίς παύσεις μουσικές φράσεις (legato) δημιουργούν μια αίσθηση νοσταλγίας.

Το νόημα της σύνθεσης

Παρατηρούμε ότι το συγκεκριμένο νανούρισμα παρουσιάζεται στο ίδιο δισέλιδο με το νανούρισμα της Πολωνίας που ακολουθεί. Το ενιαίο φόντο του νυχτερινού, έναστρου ουρανού λειτουργεί συνδεδεικμένα για τα δύο νανουρίσματα, μολονότι προέρχονται από διαφορετικές χώρες. Άλλωστε, το θρησκευτικό περιεχόμενο το νανουρίσματος της Πολωνίας δεν μπορεί παρά να αγκυρώσει στην χριστιανική ταυτότητα του κοινωνικού στρώματος των Κοζάκων (O'Rourke, 2008).

Ως προς την πληροφοριακή αξία παρατηρούμε ότι το γλωσσικό κείμενο εστιάζει στη σχέση γονιού και αρσενικού παιδιού. Προδιαγράφεται η πορεία της ζωής του καθώς προβλέπεται να γίνει γενναίος ιππότης με ψυχή Κοζάκου και φυσικά να φύγει μακριά. Ο μελλοντικός αποχωρισμός περιγράφεται επίπονος: «Πόσο πικρά δάκρυα

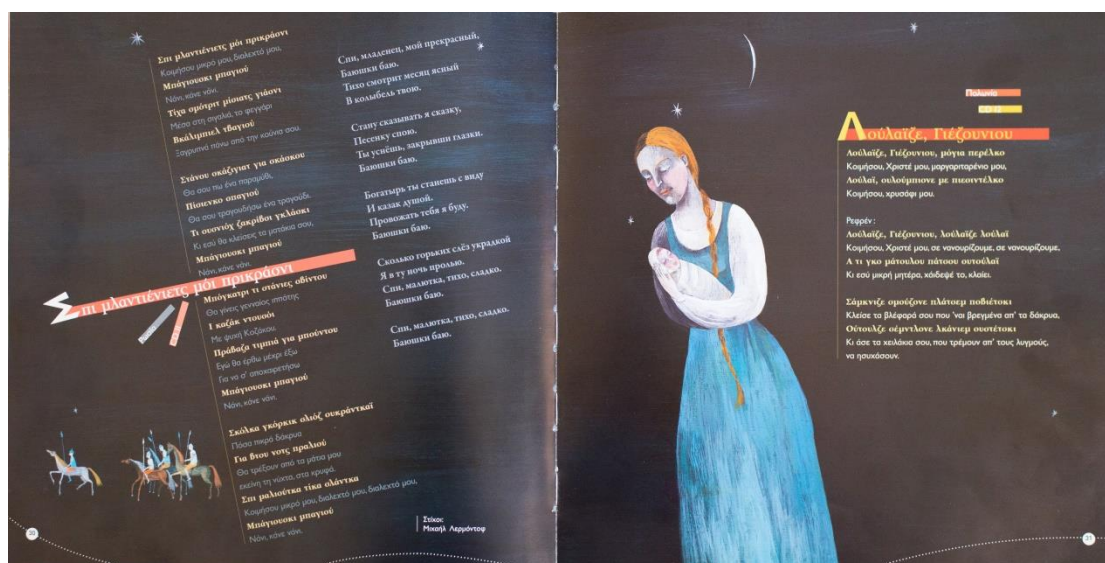
θα τρέξουν από τα μάτια μου εκείνη τη νύχτα στα κρυφά». Κι ενώ δεν υπάρχει αναφορά στο φύλο του γονιού που νανουρίζει το παιδί η εικόνα της γυναίκας στη δεξιά σελίδα η οποία κοιτάζει προς την πλευρά των στρατιωτών αλλά και η γυναικεία φωνή που ερμηνεύει το τραγούδι είναι σαν να δηλώνουν ότι πρόκειται για τη μητέρα.

Η προβολή του γλωσσικού κειμένου και μάλιστα της μετεγγραμμένης με ελληνικούς χαρακτήρες προφοράς είναι έντονη καθώς καταλαμβάνει τον κεντρικό χώρο της σελίδας. Η εικόνα είναι εξαιρετικά μικρή αλλά με έντονα χρώματα και δεδομένου του μαύρου φόντου έλκει το βλέμμα του θεατή. Τοποθετείται κάτω αριστερά δηλώνοντας το πραγματικό. Οι Κοζάκοι άλλωστε αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο της ρώσικης ιστορίας και κουλτούρας (O'Rourke, 2008).

Η έντονη πλαισίωση του τίτλου αλλά και η τοποθέτησή του ανάμεσα στο γραπτό κείμενο είναι ένα ενδιαφέρον στοιχείο. Ο τίτλος προβάλλεται ενώ παράλληλα δημιουργεί μια ανυσματική σχέση με το επόμενο νανούρισμα. Στο κάτω δεξί άκρο της σελίδας υπάρχει η αναφορά στο Νέο στοιχείο, το όνομα του ρώσου λογοτέχνη στον οποίο ανήκουν οι στίχοι του νανουρίσματος. Στο σύνολό της η σύνθεση πραγματώνει ένα πολυτροπικό κείμενο με στοιχεία κουλτούρας, ιστορίας, γλώσσας, μουσικής της χώρας προέλευσης.

Πολωνία (cd 12)

Λούλαιζε, Γιεζούνιου (Κοιμήσου, Χριστέ μου)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Όπως διαβάζουμε στα σχόλια του βιβλίου πρόκειται για ένα χριστουγεννιάτικο νανούρισμα του 18^{ου} αιώνα. Στο αριστερό μέρος της σελίδας υπάρχουν οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες, μια νέα γυναίκα με ένα μωρό στην αγκαλιά. Τα ξανθά μαλλιά της γυναίκας και του βρέφους αλλά και το λευκό δέρμα είναι δηλωτικά της καταγωγής. Η κόμμωση και η ενδυμασία παραπέμπει σε προγενέστερη χρονικά εποχή. Το περιβάλλον είναι όπως και στο προηγούμενο ρώσικο νανούρισμα, ο νυχτερινός έναστρος ουρανός με τη διαφορά ότι σε αυτή τη σελίδα υπάρχει και η απεικόνιση του φεγγαριού σε αύξουσα αμφίκυρτο φάση. Η γυναίκα και το βρέφος βρίσκονται σε μια ανυσματική σχέση.

Στη δεξιά πλευρά της σελίδας υπάρχει το γλωσσικό κείμενο του νανουρίσματος, η μεταγραφή της προφοράς με ελληνικούς χαρακτήρες και η μετάφραση. Οι στίχοι αποτελούνται από δύο μέρη (κουπλέ) ενώ ενδιάμεσα παρεμβάλλεται το μέρος που επαναλαμβάνεται (ρεφρέν). Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες του γλωσσικού κειμένου είναι η μητέρα, ως δρων η οποία νανουρίζει το βρέφος και απευθύνεται σε αυτό. Υπάρχει όμως, και μια ομάδα συμμετεχόντων που απευθύνονται στο βρέφος, προσδιορίζοντας ότι πρόκειται για το Χριστό και στη γυναίκα προσδιορίζοντας ότι πρόκειται για τη νεαρή μητέρα του.

Στο κείμενο το σημείο σύνδεσης είναι το βρέφος. Η μητέρα χρησιμοποιώντας προστακτική: «κοιμήσου», «κλείσε τα βλέφαρά σου», «άσε τα χειλάκια σου» δηλώνει τον κυρίαρχο ρόλο της στη φροντίδα του μωρού, ενώ το ουσιατικοποιημένο επίθετο με την κτητική αντωνυμία: «μαργαριταρένιο μου» αλλά και η λέξη «χρυσάφι μου», σε μετωνυμική χρήση υποδηλώνουν την στοργή και την αγάπη. Αντίστοιχη χρήση της προστακτικής εντοπίζεται και στο ρεφρέν με κατευθυντικότητα αρχικά προς το βρέφος «Κοιμήσου, Χριστέ μου, σε νανουρίζουμε, σε νανουρίζουμε» κι έπειτα προς τη μητέρα: «Κι εσύ μικρή μητέρα, χάιδεψέ το, κλαίει».

Στο τραγούδι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι οι καμπάνες, οι γυναικείες φωνές, το έγχορδο, το πνευστό μουσικό όργανο και το τρίγωνο.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες έρχονται σε επαφή με την εικόνα μιας γυναίκας με ένα βρέφος που σχεδόν ίπταται στον ουρανό. Η οπτική δομή δημιουργεί με αυτό τον

τρόπο μια μυσταγωγία και ένα φαινόμενο πέρα από τα γήινα στο οποίο ο θεατής καλείται να συμμετάσχει δεδομένου ότι η γωνία είναι μετωπική. Το μεσαίο πλάνο της απόδοσης της μορφής της γυναίκας οδηγεί σε μια πραγμάτωση κοινωνική. (Απ)αίτηση δεν υπάρχει δεδομένου ότι η βλεμματική επαφή με τον θεατή απουσιάζει. Το λευκό χρώμα στη μπλούζα της γυναίκας και στο βρέφος θα μπορούσε να συνδεθεί με την αγνότητα.

Το γλωσσικό κείμενο έχει επαναλήψεις που οδηγούν σε μια σχετική εξοικείωση με τη γλώσσα. Στο δε, τραγούδι ο οικείος ήχος της καμπάνας δημιουργεί θρησκευτικούς συνειρμούς ενώ ο ήχος από το μουσικό όργανο τρίγωνο, αν και διακριτικός, παραπέμπει στα οικεία κάλαντα.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι ενώ η εικόνα είναι λιτή και ως ένα βαθμό αποστασιοποιημένη, το τραγούδι και το γλωσσικό κείμενο απευθύνονται στους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες στοχεύοντας στην εμπλοκή.

Το νόημα της σύνθεσης

Η πληροφοριακή αξία κινείται σε έναν οριζόντιο άξονα με τη δεξιά πλευρά της σελίδας να φιλοξενεί το γλωσσικό κείμενο το οποίο αποτελεί και τη βασική πηγή πληροφόρησης. Η γυναικεία μορφή έχει κατευθυντικότητα προς την αριστερή σελίδα γεγονός που ενισχύει την σύνδεση των δύο νανουρισμάτων.

Η γυναικεία μορφή και το γλωσσικό κείμενο μοιράζονται την έκταση της σελίδας με τρόπο που σχεδόν δημιουργεί μια ισότιμη προβολή. Η πλαισίωση του γλωσσικού κειμένου είναι πολύ διακριτική. Αντιθέτως, όπως συμβαίνει σε όλα τα νανουρίσματα του βιβλίου, η πλαισίωση του τίτλου είναι έντονη προφανώς για να προσελκύσει το ενδιαφέρον. Στο τραγούδι αντίστοιχα, προβάλλεται ο ήχος της καμπάνας με τον οποίο μάλιστα αρχίζει και ολοκληρώνεται το νανούρισμα. Τα σημεία του κειμένου αλληλοσυμπληρώνονται δημιουργώντας μια λιτή, υπερβατική σύνθεση με θρησκευτικό προσανατολισμό.

Σταθμός 4^{ος}: Στον κήπο της Εδέμ

Εβραϊκό (cd 13)

Έρεβ σελ σοσανίμ (Μια νύχτα γεμάτη τριαντάφυλλα)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες στην εικόνα από το εβραϊκό νανούρισμα είναι ένας άντρας και μία γυναίκα. Πρόκειται για ένα αγκαλιασμένο ζευγάρι το οποίο απεικονίζεται στο κέντρο ενός κήπου κάτω από τον έναστρο ουρανό.

Παρατηρούμε ότι ο άντρας απεικονίζεται λίγο ψηλότερος. Τα χέρια του δημιουργούν έναν «προστατευτικό κλοιό» γύρω από τους ώμους της γυναίκας. Η γυναίκα αποτυπώνεται με μακριά, πλούσια, κόκκινα μαλλιά. Αγκαλιάζει κι εκείνη τον άντρα αλλά η πλάγια θέση της επιτρέπει τη θέαση μόνο του αριστερού χεριού της το οποίο ακουμπάει στο λαιμό του άντρα.

Τα κοινά στοιχεία του ζευγαριού είναι τα λευκό, ροδαλό δέρμα, η ήρεμη χαμογελαστή όψη και τα κλειστά μάτια. Και οι δύο μορφές αποδίδονται εύσαρκες. Η ενδυμασία τους δεν μοιάζει σύγχρονη, ούτε συνηθισμένη. Το πουκάμισο του άντρα και το ριχτό, μακρύ φόρεμα της γυναίκας φέρουν μικρούς σταυρούς στο μοτίβο του υφάσματος. Τα μακριά κλαδιά ενός φυτού δημιουργούν επίσης έναν προστατευτικό κλοιό γύρω από το ζευγάρι. Το περιβάλλον απεικονίζεται σε υπερέκθεση, ενώ παρατηρούμε πλήθος εγκιβωτισμένων λεπτομερειών: λουλούδια, θάμνους, δέντρα. Οι

αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες συνδέονται με ανυσματική, αμφίδρομη σχέση, αφού αγκαλιάζονται.

Στο γλωσσικό κείμενο ορίζεται ο τόπος και ο χρόνος. Οι αναλυτικές περιγραφές του δρώντα δίνουν έμφαση στις μυρωδιές. Η ανυσματική σχέση αρχικά εστιάζεται σε μια κοινή δράση η οποία προσδιορίζεται με το ρήμα «θα πάμε». Στη συνέχεια ο δρων ορίζει μελλοντικές δράσεις: «θα σου ψιθυρίσω ένα τραγούδι», «το στόμα σου θα κόψει ένα τριαντάφυλλο». Παράλληλα προαναγγέλεται και η εμφάνιση ενός ακόμη αναπαριστώμενου συμμετέχοντα, ο οποίος δεν απεικονίζεται οπτικά, ενός λευκού περιστεριού. Και στο γλωσσικό κείμενο οι περιγραφές του περιβάλλοντος είναι έντονη και συνδέεται με νοητικές διαδικασίες αντίληψης οι οποίες σχετίζονται με τις αισθήσεις. Παρατηρούμε επίσης μια εναλλαγή ενεστώτα και μέλλοντα χρόνου.

Στο τραγούδι ως αναπαριστώμενους συμμετέχοντες θα μπορούσαμε να ορίσουμε τα έγχορδα μουσικά όργανα και τις γυναικείες φωνές που εναλλάσσονται σε σόλο και ντουέτο.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Όπως και στα προηγούμενα νανουρίσματα, παρατηρούμε απουσία βλέμματος προς τους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες. Το πλάνο είναι μεσαίο και η γωνία είναι μετωπική εστιάζοντας στην εμπλοκή και την κοινωνική πραγμάτωση.

Η τροπικότητα στην οπτική και γλωσσική δομή είναι αρκετά υψηλή καθώς γίνεται χρήση αρκετών χρωμάτων και αποχρώσεων τόσο στις μορφές όσο και στο περιβάλλον. Στο γλωσσικό κείμενο οι αναφορές στα λουλούδια, τις μυρωδιές του κήπου και τους ψίθυρους του τραγουδιού δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την συναισθηματική εμπλοκή του δέκτη σε μια σκηνή αγάπης. Αντίστοιχα στο τραγούδι παρόλο που δεν γίνεται χρήση πολλών οργάνων, η ερμηνεία παρουσιάζει αρκετά υψηλή τροπικότητα λόγω της εκφραστικότητας των φωνών και της χρήσης των εγχόρδων. Συνεπώς το πολυτροπικό κείμενο παρουσιάζει αισθητηριακό προσανατολισμό κωδικοποίησης.

Το νόημα της σύνθεσης

Η προσέγγιση του πολυτροπικού κειμένου μας οδηγεί σε μια διαπίστωση ότι τα αναπαραστατικά και διεπιδραστικά στοιχεία συσχετίζονται μεταξύ τους συγκροτώντας ένα ενιαίο νοηματοδοτούμενο σύνολο.

Συγκεκριμένα, ο προσανατολισμός στις αισθήσεις είναι ένα κυρίαρχο στοιχείο της οπτικής, γλωσσικής και μουσικής δομής. Στο γλωσσικό και οπτικό κείμενο παρατηρούμε συνδηλώσεις πληροφοριακής αξίας θρησκευτικού περιεχομένου: οι σταυροί στα ενδύματα αλλά και στο μίσχο των λουλουδιών, οι αναφορές στο μύρο και το λιβάνι σε συνδυασμό με την αναφορά στο φωτοστέφανο από μπούκλες αλλά και το λευκό περιστέρι. Η όλη εικόνα άλλωστε παραπέμπει σε αναπαραστάσεις του κήπου της Εδέμ με τους πρωτόπλαστους με τη διαφορά ότι το φίδι έχει αντικατασταθεί με ένα κλαδί καταπράσινου φυτού (*Jewish Virtual Library*. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.jewishvirtuallibrary.org/).

Η προβολή του ζευγαριού είναι έντονη δεδομένου ότι βρίσκονται στο κέντρο της εικόνας. Η βλάστηση δημιουργεί γύρω τους ένα είδος σκίαστρου που παραπέμπει στην εβραϊκή χούπα, το σεντόνι, σύμφωνα με τα σχόλια του βιβλίου, των σκηνών των πατριαρχών. Ο συμβολισμός πιθανόν να παραπέμπει στη συζυγική εστία αν κρίνουμε και από το σχήμα που έχει επιλέξει να δώσει η εικονογράφος. Αλλά και το περιβάλλον του κήπου προβάλλεται έντονα στην οπτική και γλωσσική δομή. Το γλωσσικό κείμενο μάλιστα αναφέρεται κυρίως στις μυρωδιές οι οποίες σύμφωνα με τα σχόλια του βιβλίου, ήταν το μοναδικό πράγμα που επιτράπηκε στους πρωτόπλαστους να πάρουν από τον παράδεισο.

Η αναφορά στην αγάπη μέσω του τραγουδιού προβάλλει τη σχέση του ζευγαριού, μια σχέση αγάπης και τρυφερότητας. Παρόλο που υπάρχει η αποτύπωση και των δύο φύλων στην εικόνα, εντούτοις δε θα μπορούσαμε να πούμε ότι προβάλλεται μια σχέση ισότητας. Ο άντρας αποτυπώνεται ψηλότερος και με τα πόδια ανοιχτά ενώ η γυναίκα απεικονίζεται στο πλάι του. Άλλωστε κατά την θρησκευτική παράδοση (Γέννεση 2,21) η γυναίκα πλάστηκε από το πλευρό του Αδάμ και μάλιστα για το λόγο αυτό, στο πρωτότυπο εβραϊκό κείμενο, αναφέρεται ως "Χαββά" δηλαδή "ανδρίς". Εντύπωση προκαλεί η επιλογή του έντονου κόκκινου χρώματος για την αποτύπωση των μαλλιών της γυναίκας που έλκουν το βλέμμα του θεατή.

Αντιλαμβανόμαστε τη χρήση του οριζόντιου άξονα ως προς την παρουσίαση του Δεδομένου, δηλαδή η εικόνα του ζευγαριού στην αριστερή σελίδα και του Νέου, του

γλωσσικού κειμένου στα δεξιά. Η αποτύπωση του εβραϊκού γλωσσικού κειμένου στα αριστερά σε σχέση με τη μετάφραση και η αντιστροφή ως προς το Δεδομένο και το Νέο υποθέτουμε ότι σχετίζεται με την κουλτούρα της γραφής (από δεξιά προς τα αριστερά).

Αυστηρή πλαισίωση στο πολυτροπικό κείμενο δεν υπάρχει. Το περιβάλλον του κήπου λειτουργεί άλλωστε ενωτικά. Η όλη σύνθεση εικόνας, λόγου και μουσικής αποπνέει αγάπη, τρυφερότητα και γαλήνη, ενώ κινητοποιεί τις αισθήσεις. Παρόλο που υπάρχει μια προβολή της εικόνας, η γραμμικότητα δεν είναι αυστηρή.

Νανούρισμα σε γλώσσα Γίντις (cd 14)

Ντόνα, ντόνα

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαράστασεις

Πρόκειται για μια δραματική αναπαράσταση που απεικονίζει ένα αντρικό πρόσωπο και δύο ζώα, ένα μοσχάρακι κι ένα χελιδόνι. Ο νεαρός άντρας και το μοσχάρι συσχετίζονται μέσα από ένα μεταβατικό σχήμα στο οποίο ο άντρας διαδραματίζει το ρόλο του «Δρώντα» καθώς κρατά δεμένο το ζώο και το μοσχάρι το ρόλο του «στόχου».

Η αναπαράσταση (δια)μεσολαβείται, οπτικά, μέσω δύο διακριτών λόγων: της δυνατότητας του χελιδονιού να πετάει ελεύθερο και της αδυναμίας του μοσχαριού να ελευθερωθεί από τα δεσμά του.

Ως προς τις γλωσσικές δομές παρατηρούμε την αναφορά στο ζώα που προαναφέρθηκαν, στον άντρα ο οποίος αποκτά μια ιδιότητα καθώς αναφέρεται ως «χωρικός» και ο άνεμος ο οποίος παρουσιάζεται προσωποποιημένος. Το νανούρισμα αρχίζει με την περιγραφή ενός γλωσσικού συμβάντος: «Ένα μοσχαράκι πάνω σ' ένα κάρο δεμένο με ένα σχοινί». Είναι σημαντικό να εντοπίσουμε την απουσία ρήματος, δρώντα και την έμφαση στη μετοχή. Ακολουθεί η αναφορά στο μικρό πουλί. Μια αμετάβλητη δράση διαδραματίζεται μέσω των ρημάτων «πετά» και «πεταρίζει».

Ολόκληρη η πρώτη στροφή του νανουρίσματος στηρίζεται σε μια αντίθεση μεταξύ των δύο αφηγηματικών μορφών, εν προκειμένω των δύο ζώων. Ορίζεται ο τόπος ο οποίος στην πρώτη περίπτωση είναι το κάρο και στη δεύτερη ο ουρανός. Το μοσχαράκι παρουσιάζεται δεμένο, ενώ το πουλί πετά. Τα δύο ζώα έχουν ένα μόνο κοινό στοιχείο, το νεαρό της ηλικίας το οποίο στην περίπτωση του μοσχαριού δηλώνεται με το υποκοριστικό: «μοσχαράκι» και στην περίπτωση του πουλιού με το επίθετο «μικρό» που συνοδεύει το ουσιαστικό.

Ο άνεμος στη συνέχεια παρουσιάζεται ανθρωποποιημένος, περισσότερο σαν παρατηρητής του φαινομένου. Κρυμμένος ανάμεσα στα στάχυα, να γελά. Η επανάληψη: «γελά μέσα στα στάχυα. Γελά, γελά και ξαναγελά. Γελά όλη τη μέρα και τη μισή νύχτα» δηλώνει έμφαση στις διαδικασίες συναισθήματος οι οποίες έρχονται σε αντίθεση με την επόμενη στροφή που παρουσιάζει τη συναισθηματική κατάσταση του μοσχαριού με τη χρήση του ρήματος «κλαίει». Ακολουθεί ο ευθύς λόγος του χωρικού με μια άμεση αλλά προφανώς ρητορική ερώτηση προς το μοσχαράκι: «Και ποιος σε ανάγκασε να γίνεις μοσχαράκι;».

Έμφαση στην δράση δίνεται και στη συνέχεια του γλωσσικού κειμένου: «Τα καημένα τα μοσχαράκια τα δένουν και τα σέρνουν στο σφαγείο. Όμως όποιος έχει φτερά μπορεί να πετάξει μακριά. Δεν είναι σκλάβος κανενός». Παρατηρούμε ότι παραλείπεται ο «Δρων». Η χρήση του ουσιαστικού «σκλάβος» επιτρέπει να υποθέσουμε την αλληγορία του κειμένου και την παρομοίωση της «σφαγής του μοσχαριού» με τη Γενοκτονία των Εβραίων.

Στο τραγούδι αφηγηματικοί συμμετέχοντες θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι το έγχορδο και η γυναικεία φωνή στα κουπλέ. Στο ρεφρέν κυριαρχεί το έγχορδο και η παιδική, κοριτσίστικη φωνή που συνοδεύεται από την ανδρική και γυναικεία φωνή.

Εν κατακλείδι, θα μπορούσαμε να πούμε ότι στο νανούρισμα υπάρχει μια πολυδιάστατη δομή του κόσμου που αποτελείται από «μοσχαράκια» και «μικρά πουλιά», ελεύθερους και σκλάβους. Υπάρχει και το στοιχείο του αέρα, του παρατηρητή που εμπλέκεται μόνο συναισθηματικά με τη δράση.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες φαίνεται να καλούνται να ταυτιστούν περισσότερο με τα αναπαριστώμενα ζώα και λιγότερο με τον άντρα. Οδηγούμαστε σε αυτή τη διαπίστωση λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι ο άντρας απεικονίζεται με γυρισμένη την πλάτη στον θεατή. Το πλάνο είναι μεσαίο (κοινωνική πραγμάτωση).

Το μοσχαράκι και ο άντρας κοιτάζουν το θεατή προβάλλοντας μια έμμεση (απ)αίτηση δεδομένου ότι απεικονίζονται σε πλάγια θέση. Το ίδιο συμβαίνει και με το χελιδόνι αλλά η εμπλοκή είναι μικρότερη λόγω της θέσης και της κατευθυντικότητας του αναπαριστώμενου και του βλέμματος.

Στο λεκτικό κείμενο η (απ)αίτηση προβάλλεται μέσω της ερώτησης του χωρικού. Οι ρηματικές φράσεις που ακολουθούν «Έπρεπε να σαι ένα μικρό πουλί. Έπρεπε να σαι χελιδόνι» λόγω της χρήσης προσωπικής έγκλισης αλλά και της επανάληψης χαρακτηρίζονται αφενός από υψηλή τροπικότητα, αφετέρου δηλώνουν την υποχρέωση μιας συντελεσμένης πράξης. Οι υπόλοιπες ρηματικές φράσεις δηλώνουν παροχή πληροφοριών. Ο άμεσος λόγος και οι περιγραφές της συναισθηματικής κατάστασης των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων αποσκοπούν στη συναισθηματική εμπλοκή των θεατών και στη μείωση της κοινωνικής απόστασης.

Η τροπικότητα της οπτικής δομής είναι υψηλή με το έντονο κόκκινο να κυριαρχεί. Έχει ενδιαφέρον η απόδοση του χρωματικής εναλλαγής μαύρου-άσπρου στο χελιδόνι, στοιχείο και της αντίστοιχης εναλλαγής στο μοσχαράκι έχει στο μαύρο δέρμα του τυλιγμένο το λευκό σχοινί. Το φόντο και το χελιδόνι παρουσιάζουν στην οπτικοποίησή τους στοιχεία λαϊκής τέχνης.

Στο γλωσσικό κείμενο η τροπικότητα καθορίζεται από τη χρήση των εγκλίσεων που εκφράζουν την υποκειμενική στάση του ομιλητή. Στο τραγούδι υψηλή τροπικότητα θα μπορούσε να ειπωθεί ότι παρατηρούμε στο ρεφρέν λόγω της συμμετοχής των τριών φωνών συγχρόνως με το έγχορδο όργανο. Η προσανατολισμός της

κωδικοποίησης είναι αισθητηριακός. Η εικόνα, το κείμενο αλλά και το τραγούδι απευθύνονται στο συναίσθημα και την αισθητική απόλαυση.

Το νόημα της σύνθεσης

Πρόκειται για μια μελωδία η οποία αρχικά έφερε τον τίτλο Ντάνα, Ντάνα και τη συνέθεσε ο εβραϊκής καταγωγής συνθέτης Σόλεμ Σεκούντα (Jewish Music Research Center) για το θεατρικό έργο Εστέρκε του Λευκορώσου, εβραίου συγγραφέα Αρόν Τσάιτλιν (Aaron Zeitlin - *Museum of Family History* Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.museumoffamilyhistory.com/yt/.../zeitlin-aaron.ht.). Το νανούρισμα είναι γραμμένο σε Γίντις, μία γλώσσα των Εβραίων της Ανατολικής Ευρώπης με στοιχεία εβραϊκά και γερμανικά. (Η Ζωή των Εβραίων στην Ευρώπη Πριν το Ολοκαύτωμα. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από <https://www.ushmm.org/outreach/el/article.php?ModuleId=10007689>).

Στα σχόλια του βιβλίου αναφέρεται ότι πρόκειται για ένα μοσχαράκι το οποίο οδηγείται δεμένο στο σφαγείο με το Ολοκαύτωμα, τη Σοά (Shoah) Ο όρος Ολοκαύτωμα (Holocaust) δηλαδή θυσία διά του πυρός συναντάται στην Παλαιά διαθήκη (Λευιτικό 6.2). Στο νανούρισμα χρησιμοποιείται για να δηλώσει τη Γενοκτονία των Εβραίων, όπως αναφέρεται στα σχόλια του βιβλίου.

Η χρήση του οριζόντιου άξονα είναι εμφανής. Αριστερά υπάρχει η εικόνα του δεμένου μοσχαριού ενώ δεξιά τοποθετείται το κείμενο στο οποίο προφανώς επιδιώκεται να δοθεί έμφαση (ΔΕΔΟΜΕΝΟ-ΝΕΟ). Ένα στοιχείο που έχει ενδιαφέρον είναι ότι το κείμενο στη γλώσσα Γίντις είναι αποτυπωμένο στο αριστερό μέρος της σύνθεσης γεγονός που συνδέεται με την δεξιόστροφη ανάγνωση της συγκεκριμένης γλώσσας.

Τα στοιχεία που προβάλλονται στη σύνθεση είναι τα δύο ζώα και ο νεαρός άντρας. Το σχοινί με το οποίο είναι δεμένο το μοσχαράκι έλκει το βλέμμα λόγω της χρωματικής αντίθεσης με το χρώμα του ζώου. Έντονα προβάλλεται και το κόκκινο μάτι του ζώου.

Η πλαισίωση της οπτικής δομής είναι τέτοια ώστε να τονίζεται ότι οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι στοιχεία του ίδιου συνόλου, δηλαδή του ίδιου κόσμου. Το κοινό κόκκινο κυκλικό φόντο αλλά και τα κοινά χρώματα των ζώων εντείνουν τη σύνδεση. Το πολυτροπικό κείμενο αποτελεί μια μη γραμμική σύνδεση.

Η σύνθεση θέτει κάποιες ιεραρχίες κίνησης στα διάφορα στοιχεία της αλλά αυτές δεν είναι δεσμευτικές.

Νανούρισμα Ισπανοεβραϊκό (cd 15)

Ντούρμε, ντούρμε

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Πρόκειται για μία αναπαραστάση η οποία απεικονίζει μία νεαρή γυναίκα με ένα μωρό στην αγκαλιά κι έναν άντρα, γιατρό αν λάβουμε υπόψη ότι φέρει στηθοσκόπιο.

Ως προς τις γλωσσικές δομές παρατηρούμε το στοιχείο της επανάληψης των λέξεων: «Κοιμήσου» (Ντούρμε) και «αγαπημένο» (κερίδο). Συχνή είναι και η χρήση επιθέτων: «καλό», «όμορφο». Στο ρεφρέν του νανουρίσματος γίνεται χρήση του ενεστώτα. Ο «Δρων» νανουρίζει το παιδί με γλυκόλογα. Οι υπόλοιποι στίχοι αναφέρονται σε μελλοντικές δράσεις που πρόκειται να κάνει το παιδί «Στόχος» και τις οποίες σχεδιάζει ο «Δρων». Σημαντικά στοιχεία η αναφορά στο σχολείο (εσκόλα) προκειμένου το παιδί να μάθει την αλφαβήτα, στην αγορά (πλάσα) προκειμένου να μάθει το εμπόριο και τέλος στο πανεπιστήμιο (εστούδιο) για να γίνει γιατρός (ντοκτορικό).

Στο τραγούδι αφηγηματικοί συμμετέχοντες θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η γυναικεία φωνή στο ρεφρέν και η γυναικεία φωνή και το έγχορδο μουσικό όργανο στα κουπλέ.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το πλάνο της γυναίκας με το μωρό είναι μεσαίο (κοινωνική πραγμάτωση) ενώ το πλάνο του άντρα είναι κοντινό (προσωπική πραγμάτωση). Οι αφηγηματικοί συμμετέχοντες δεν κοιτάζουν τους διεπιδρωτικούς. Η μητέρα και το μωρό έχουν τα μάτια κλειστά, ενώ ο άντρας έχει στραμμένο το βλέμμα προς τα δεξιά.

Το κείμενο του νανουρίσματος αρχίζει με προστακτικές που υποδεικνύουν στο παιδί να κοιμηθεί. Οι επιθετικοί προσδιορισμοί δηλώνουν την τρυφερή σχέση μητέρας-βρέφους. Οι ρηματικές φράσεις που ακολουθούν δηλώνουν παροχή πληροφοριών. Ο άμεσος λόγος και οι περιγραφές της συναισθηματικής κατάστασης των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων αποσκοπούν στη συναισθηματική εμπλοκή των θεατών και τη μείωση της κοινωνικής απόστασης. Το περιεχόμενο των λεγομένων σχετικά με το λαμπρό μέλλον του παιδιού είναι ένα στοιχείο κοινό στα νανουρίσματα των διαφόρων πολιτισμών (Χ. Οικονομόπουλος, 1999). Στη δυτική κουλτούρα μάλιστα, το μέλλον ενός παιδιού συνδέεται συχνά με τη μόρφωση. Στο συγκεκριμένο νανούρισμα ο διεπιδραστικός συμμετέχων έρχεται σε επαφή με στοιχεία της εβραϊκής παράδοσης όπως είναι η εκμάθηση της εβραϊκής γλώσσας από τον ραβίνο και η εκπαίδευση στην αγορά για την εκμάθηση του εμπορίου.

Η τροπικότητα της οπτικής δομής είναι υψηλή με το έντονο κίτρινο να κυριαρχεί. Έχει ενδιαφέρον η αποτύπωση των κόκκινων και κίτρινων ήλιων στο ένδυμα της μητέρας αλλά και η στερεότυπη απεικόνιση του εβραίου άντρα τόσο ως προς τη μορφή όσο και ως προς την ενδυμασία. Παρατηρούμε ότι ο άντρας εμφανίζεται να φοράει μαύρο σακάκι και γυαλιά πιθανόν για να τονιστεί η σοβαρότητα του κοινωνικού κι επαγγελματικού ρόλου.

Στο γλωσσικό κείμενο η τροπικότητα καθορίζεται από τη χρήση των εγκλίσεων που εκφράζουν την βεβαιότητα του ομιλητή για τις μελλοντικές δράσεις του παιδιού. Στο τραγούδι η αισθαντική γυναικεία φωνή και το σταδιακό χαμήλωμα της έντασης (decrecendo) δημιουργούν τις προϋποθέσεις για αισθητηριακή κωδικοποίηση. Η εικόνα, το κείμενο αλλά και το τραγούδι απευθύνονται στο συναίσθημα και την αισθητική απόλαυση.

Το νόημα της σύνθεσης

Το συγκεκριμένο νανούρισμα, ενώ εντάσσεται στο μεσαιωνικό καστελιάνικο ρεπερτόριο, παρουσιάζει τυπικό ισπανοεβραϊκό μοτίβο, σύμφωνα με τα σχόλια του βιβλίου.

Η χρήση του οριζόντιου άξονα είναι εμφανής. Αριστερά υπάρχει η εικόνα της μητέρας με το βρέφος στην αγκαλιά ενώ δεξιά τοποθετείται ο άντρας-γιατρός, και το κείμενο, στοιχεία στα οποία προφανώς επιδιώκεται να δοθεί έμφαση (Δεδομένο-Νέο). Ένα στοιχείο που έχει ενδιαφέρον είναι ότι η γραφή του κειμένου στη γλώσσα προέλευσης είναι αποτυπωμένη στο αριστερό μέρος της σύνθεσης, παρόλο που η ανάγνωση ακολουθεί την πορεία από αριστερά προς τα δεξιά, ίσως χάριν της ενότητας σε σχέση με τα άλλα τρία νανουρίσματα του σταθμού: Στον κήπο της Εδέμ.

Τα στοιχεία που προβάλλονται στη σύνθεση είναι οι μορφές και το δέντρο με τους λευκούς καρπούς που σχεδόν «αγκαλιάζει» τη μητέρα και το παιδί δημιουργώντας μια προστατευτική σκέπη.

Το τραγούδι λόγω της τρυφερής γυναικείας φωνής και της σταδιακής μείωσης της έντασης δημιουργεί συναισθηματική εγγύτητα και παραπέμπει στα γνωστά νανουρίσματα του δυτικού πολιτισμού.

Η πλαισίωση της οπτικής δομής είναι τέτοια ώστε να τονίζεται ότι οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι στοιχεία του ίδιου συνόλου, δηλαδή του ίδιου κόσμου. Το κοινό κίτρινο φόντο και το πράσινο γρασίδι λειτουργούν ενωτικά. Το πολυτροπικό κείμενο αποτελεί μια μη γραμμική σύνδεση. Η σύνθεση θέτει κάποιες ιεραρχίες κίνησης στα διάφορα στοιχεία της αλλά αυτές δεν είναι δεσμευτικές.

Νανούρισμα σε γλώσσα Γίντις (cd 16)

Γιάνκελε (Αγοράκι μου)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Πρόκειται για μία αναπαράσταση που απεικονίζει μία νεαρή γυναίκα που νανουρίζει ένα μωρό στην κούνια. Η γυναικεία, εύσαρκη μορφή δεσπόζει στην εικόνα καταλαμβάνοντας τον μεγαλύτερο χώρο. Έχει ενδιαφέρον το μακρύ, λευκό ένδυμα με το μοτίβο των ροδιών και των λουλουδιών καθώς και τα τέσσερα μεσοφόρια. Το πρόσωπο της γυναίκας είναι γαλήνιο. Έχει τα μάτια κλειστά κι ένα αμυδρό χαμόγελο σχηματίζεται στο πρόσωπό της. Απεικονίζεται μάλιστα με μακριά, μαύρα μαλλιά. Το βρέφος, πιθανότατα αγόρι αν κρίνουμε από την κόμμωση, απεικονίζεται κοιμισμένο και δείχνει γαλήνιο. Είναι σκεπασμένο με καρό σκέπασμα το οποίο καταλήγει σε μια γαλάζια φάσα.

Ως προς τις γλωσσικές δομές παρατηρούμε το στοιχείο της επανάληψης των λέξεων: «αγοράκι» και «κοιμήσου». Συχνή είναι και η χρήση επιθέτων: «όμορφα», «όμορφο» αλλά και των υποκοριστικών: «αγοράκι», «δοντάκια», «ματάκια», «κρεβατάκι». Ο «Δρων», η μητέρα, νανουρίζει το παιδί με γλυκόλογα. Οι υπόλοιποι στίχοι αναφέρονται σε μελλοντικές δράσεις που πρόκειται να κάνει το παιδί «Στόχος» και τις οποίες σχεδιάζει ο «Δρων». Σημαντικά στοιχεία η αναφορά στην «Τορά» και την «Γκεμαρά», τον προφορικό νόμο που παγιώθηκε στα τέλη του 6^{ου} αιώνα, σύμφωνα με τα σχόλια του βιβλίου.

Το γλωσσικό κείμενο αρχίζει με τη χρήση του ενεστώτα και μια χαρακτηριστική φράση που συναντάμε σε αρκετά νανουρίσματα άλλων πολιτισμών: «Νάνι, αγοράκι μου ομορφιά μου, κλείσε τα όμορφα μαύρα ματάκια σου». Η μητέρα απευθύνεται άμεσα στο μωρό. Στη συνέχεια παρατηρούμε έμμεσες ερωτήσεις και χρήση τρίτου προσώπου για αυτοαναφορά. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι προβλέψεις που με βεβαιότητα εκφράζει η μητέρα σχετικά με την λαμπρή εξέλιξη του μωρού, το οποίο προβλέπεται να γίνει σοφός άντρας και μεγάλος έμπορος. Εκτός από τη μόρφωση και την επαγγελματική αποκατάσταση, αναφορά γίνεται και στο γάμο.

Στο τραγούδι αφηγηματικοί συμμετέχοντες θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η γυναικεία φωνή στην εισαγωγή και η γυναικεία φωνή, το ακορντεόν, το κανονάκι και το βιολί στη συνέχεια του τραγουδιού.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το πλάνο της γυναίκας με το μωρό είναι μεσαίο (κοινωνική πραγμάτωση). Οι αφηγηματικοί συμμετέχοντες δεν κοιτάζουν τον θεατή. Η μητέρα και το μωρό έχουν τα μάτια κλειστά, όμως οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες μπορούν να διακρίνουν τις τρυφερές εκφράσεις στα πρόσωπά τους.

Το κείμενο του νανουρίσματος αρχίζει με προστακτικές που υποδεικνύουν στο παιδί να κοιμηθεί. Οι επιθετικοί προσδιορισμοί δηλώνουν την τρυφερή σχέση μητέρας-βρέφους. Οι ρηματικές φράσεις που ακολουθούν δηλώνουν παροχή πληροφοριών. Η χρήση των υποκοριστικών και των επιθετικών προσδιορισμών αποσκοπούν στη συναισθηματική εμπλοκή των θεατών και τη μείωση της κοινωνικής απόστασης.

Το περιεχόμενο των λεγομένων σχετικά με το λαμπρό μέλλον του παιδιού είναι ένα στοιχείο κοινό στα νανουρίσματα των διαφόρων πολιτισμών (Οικονομόπουλος, 1999). Στη δυτική κουλτούρα μάλιστα, το μέλλον ενός παιδιού συνδέεται συχνά με τη μόρφωση. Και σε αυτό το εβραϊκό νανούρισμα ο διεπιδραστικός συμμετέχων έρχεται σε επαφή με στοιχεία της εβραϊκής παράδοσης όπως είναι η εκμάθηση της Τορά και Γκεμάρα, η εκπαίδευση αλλά και η ενασχόληση με το εμπόριο.

Η τροπικότητα της οπτικής δομής είναι υψηλή στο ένδυμα της μητέρας. Έχει ενδιαφέρον η αποτύπωση των ροδιών, στοιχείο που συνδέεται με τη γονιμότητα σε αρκετούς πολιτισμούς. Στην Εβραϊκή παράδοση συναντούμε τα ρόδια και σε θρησκευτικό και σε πολιτισμικό πλαίσιο. Το ρόδι χρησιμοποιήθηκε σαν

διακοσμητικό στοιχείο στον Ναό του Σολομώντα , σε βασιλικά εμβλήματα και στους μανδύες των ιερέων (Στυλιανίδης Δ., Σιμώνης Α., Σωτηρόπουλος Θ. Ε. και Κουκουρικού- Πετρίδου Μ., 2009)

Στο γλωσσικό κείμενο η τροπικότητα καθορίζεται από τη χρήση των εγκλίσεων που εκφράζουν την βεβαιότητα του ομιλητή, της μητέρας, για τις μελλοντικές δράσεις του παιδιού. Στο τραγούδι η τροπικότητα αυξάνεται σταδιακά. Η γυναικεία φωνή συνοδεύεται από τα μουσικά όργανα και δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για αισθητηριακή κωδικοποίηση. Η εικόνα, το κείμενο αλλά και το τραγούδι απευθύνονται στο συναίσθημα και την αισθητική απόλαυση μέσω μια οικείας εικόνας μητρικής φροντίδας.

Το νόημα της σύνθεσης

Το συγκεκριμένο νανουρίσμα, ανήκει σύμφωνα με τα σχόλια του βιβλίου, στον Μόρντκε Γκεμπέρτιγκ, του οποίου το πραγματικό επώνυμο ήταν ο Bertig. Γεννήθηκε το 1877 στην εβραϊκή συνοικία της Κρακοβίας. Ασχολήθηκε με ξυλουργικές εργασίες μέχρι το τέλος της ζωής του, όμως, από νωρίς έδειξε ενδιαφέρον για τη μουσική, την ποίηση και το θέατρο. Έγραψε νανουρίσματα, παιδικά τραγούδια, αλλά και τραγούδια για την εβραϊκή ζωή. Οι μπαλάντες του και τα ποιήματα του τραγουδιού εκτελέστηκαν από κορυφαίους καλλιτέχνες της εποχής του. Η μουσική του κληρονομιά συνεχίζουν να ανθίζουν ακόμη και σε χώρες όπου δε μιλιέται η γλώσσα Γίντις (Μ. Καβαδά (2015): *Η καταστροφή των Εβραίων της Ελλάδας (1941-1944)*. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου 2017 από https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/4437/.../15562_02_MasterDocument.pdf)

Η χρήση του οριζόντιου άξονα είναι εμφανής. Δεξιά υπάρχει η εικόνα της μητέρας με το βρέφος στην κούνια ενώ αριστερά τοποθετείται το κείμενο, στοιχεία στα οποία προφανώς επιδιώκεται να δοθεί έμφαση (Δεδομένο-Νέο). Η γραφή του κειμένου στη γλώσσα προέλευσης είναι αποτυπωμένη στο αριστερό μέρος της σύνθεσης, όπως και στα υπόλοιπα νανουρίσματα του σταθμού: Στον κήπο της Εδέμ.

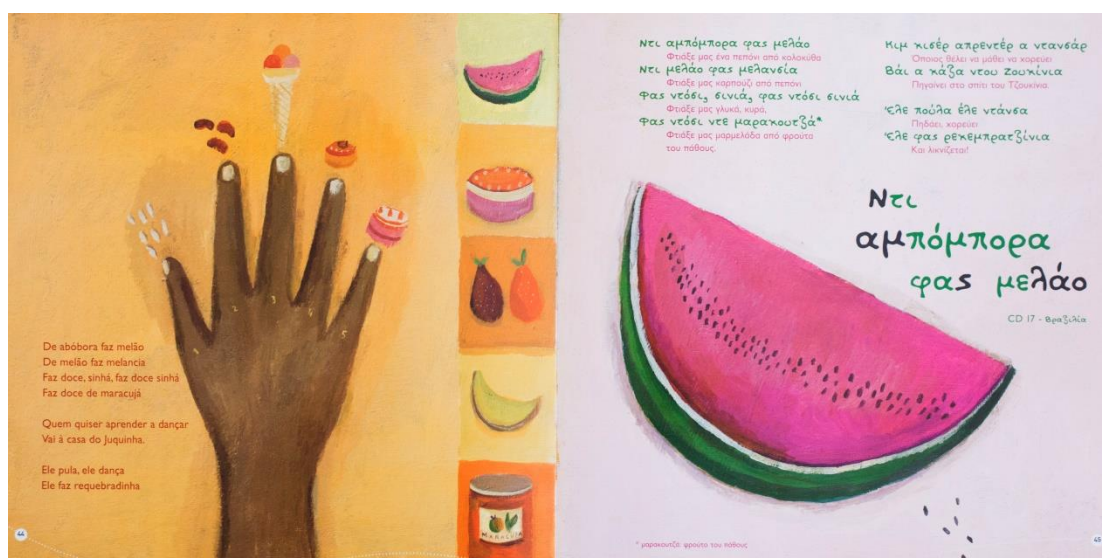
Το στοιχείο που προβάλλεται στη σύνθεση είναι η μορφή της μητέρας γεγονός που επιβεβαιώνεται από το μέγεθος αλλά και την τροπικότητα της εικόνας. Το τραγούδι λόγω της γυναικείας φωνής και της χρήσης των οργάνων στοχεύει στη δημιουργία συναισθηματικής εμπλοκής.

Η πλαισίωση της οπτικής δομής είναι εμφανής χάρη στο φόντο. Το πολυτροπικό κείμενο αποτελεί μια μη γραμμική σύνδεση. Η σύνθεση θέτει κάποιες ιεραρχίες κίνησης στα διάφορα στοιχεία της αλλά η γραμμικότητα δεν είναι αυστηρή.

5^{ος} Σταθμός Βραζιλία-Πορτογαλία

Βραζιλία (cd 17)

Ντι αμπόμπορα φας μελάο (φτιάξε μας ένα πεπόνι από κολοκύθα)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες στο συγκεκριμένο νανούρισμα δεν υπάρχουν. Στα αριστερά εντοπίζουμε την απεικόνιση του δεξιού χεριού μιας γυναίκας αν λάβουμε υπόψη τα βαμμένα με κίτρινο χρώμα νύχια, καθώς και τροφές, κυρίως φρούτα και γλυκά. Στα δεξιά υπάρχει η απεικόνιση μιας μεγάλης φέτας καρπουζιού.

Ως προς τις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις παρατηρούμε ότι το κείμενο στη γλώσσα προέλευσης είναι γραμμένο στην αριστερή σελίδα. Η μετάφραση και η προφορά υπάρχουν στο πάνω μέρος της δεξιάς σελίδας. Στη μέση της δεξιάς σελίδας έχει αποτυπωθεί ο τίτλος με μεγάλα γράμματα.

Στο γλωσσικό κείμενο του νανουρίσματος κυριαρχούν οι απλές προτάσεις και οι επαναλήψεις της προστακτικής «φτιάξε μας» η οποία δηλώνει την ύπαρξη πολλών δρώντων που απευθύνονται σε μία γυναίκα την οποία αποκαλούν «κυρά». Το πρώτο μέρος του γλωσσικού κειμένου αποτελείται από τέσσερις επιθυμίες για την παροχή

φρούτων και γλυκών. Οι τέσσερις επόμενοι στίχοι αποτελούν δηλώσεις σχετικά με «το σπίτι του Τζουκίνια» στο οποίο μπορεί κανείς να μάθει να χορεύει.

Ως προς τη μουσική, αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι οι παιδικές φωνές, το ακορντεόν, το έγχορδο μουσικό όργανο καβακίνιο, οι μαράκες και τα κουδουνάκια.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το χέρι που απεικονίζεται είναι σε κοντινό πλάνο άρα η πραγμάτωση είναι οικεία και προσωπική ενώ η μετωπική γωνία αποσκοπεί στην εμπλοκή του θεατή και τη δημιουργία μιας σχέσης ισότητας. Η οπτική αναπαράσταση παρέχει πληροφορίες για την ικανοποίηση της βασικής ανάγκης των παιδιών σε τροφή και διασκέδαση.

Συνδυάζοντας την εικόνα, το γλωσσικό κείμενο αλλά και τα σχόλια του βιβλίου μετακωδικοποιούμε την εικόνα της ανατροφής των παιδιών στην αποικιακή Βραζιλία. Στα σπίτια των σκλάβων τα παιδιά μπορούσαν να μάθουν χορό ενώ στην κατοικία του αφεντικού η «κυρά» μπορούσε να τους προσφέρει παραδοσιακά εδέσματα.

Το χρώμα ειδικά στο φόντο, παρουσιάζει υψηλή τροπικότητα. Παρατηρούμε εναλλαγές ανάμεσα στο κίτρινο, κόκκινο, το πορτοκαλί και το καφέ. Το χρώμα λειτουργεί ως πηγή αισθητικής απόλαυσης και συγκινησιακών νοημάτων.

Οι απλότητα και η επανάληψη στις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις βοηθούν στην κατανόηση και την οικειότητα. Η μετάφραση αλλά και η μεταγραφή της προφοράς με ελληνικούς χαρακτήρες στοχεύει στην συμμετοχή στο τραγούδι. Το οποίο μέσω του ρυθμού και της ενορχήστρωσης αποτελεί έναν παιδικό, κυκλικό, χαρούμενο χορό.

Το νόημα της σύνθεσης

Ο τρόπος με τον οποίο τα αναπαραστατικά και διεπιδραστικά στοιχεία συσχετίζονται μεταξύ τους οδηγεί σε μια αρμονική σύνθεση. Τα στοιχεία που προβάλλονται είναι το γυναικείο χέρι με το σκουρόχρωμο δέρμα και η φέτα του καρπουζιού. Επίσης παρατηρούμε προβολή και του τίτλου του τραγουδιού το οποίο είναι γραμμένο με μεγάλη γραμματοσειρά στο κέντρο της σελίδας.

Στον οριζόντιο άξονα τα δύο κυρίαρχα στοιχεία το χέρι και η φέτα καρπουζιού αριστερά και δεξιά αντίστοιχα, γεφυρώνονται από τη στήλη με τις τροφές που λειτουργεί ως «Ενδιάμεσος». Η στήλη ακολουθεί τον κάθετο άξονα με τις γνωστές τροφές να απεικονίζονται στο πάνω μέρος και τις παραδοσιακές, εγχώριες και λιγότερες γνώριμες στον θεατή τροφές, όπως η μαρμελάδα με τα φρούτα του πάθους να απεικονίζονται στο κάτω μέρος και μάλιστα με λεκτικό συγκείμενο.

Το κείμενο δεν χαρακτηρίζεται από αυστηρή γραμμικότητα καθώς οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες μπορούν να επιλέξουν τη σειρά με την οποία θα προσεγγίσουν τα σημεία γλωσσικά, οπτικά και μουσικά. Η πλαισίωση πραγματοποιείται μέσω της εναλλαγής των χρωμάτων. Το πολυτροπικό κείμενο παρουσιάζεται ως μια ενότητα με διάχυτα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία.

Πορτογαλία (cd 18)

Τερεζίνια τζι Ζεζούς (Η Τερεζίνια του Ιησού)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες στο συγκεκριμένο νανούρισμα είναι ο έφιππος νεαρός άντρας στα αριστερά και η μορφή της γυναίκας-μινιατούρας μέσα στο δοχείο με τα εσπεριδοειδή. Η απόδοση των μορφών έχει ενδιαφέρον ως προς τη στερεοτυπική απεικόνιση των φύλων. Ο άντρας φέρει μουστάκι και φορά μονόχρωμο, μαύρο ένδυμα και καπέλο. Έμφαση έχει δοθεί και στο νεαρό, καφέ νευρώδες άλογο. Η γυναίκα απεικονίζεται μικρότερη σε μέγεθος, μέσα σε ένα είδος

γυάλας. Φορά λευκό ρούχο με κόκκινη καρδιά στα αριστερά, πιθανότατα για ένδειξη αθωότητας και φωτοστέφανο από λουλούδια. Απεικονίζεται καθιστή στα γόνατα με τα χέρια απλωμένα και τα μάτια κλειστά. Η «γυάλα» είναι στολισμένη με κόκκινα λουλούδια και χρυσοκίτρινη κορώνα. Το εσωτερικό περιβάλλον της «γυάλας» είναι μια έναστρη νύχτα. Το στοιχείο αυτό της απεικόνισης αποτελεί μια ισχυρή πολυδιάστατη δομή. Η γυναικεία μορφή τοποθετημένη στη συγκεκριμένη στάση, ανάμεσα στους καρπούς συνδέεται συμβατικά με συμβολικές κοινωνικές και θρησκευτικές αξίες σε σχέση με τη θέση της γυναίκας.

Ως προς τις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις παρατηρούμε ότι το κείμενο στη γλώσσα προέλευσης είναι γραμμένο στην αριστερή σελίδα. Η μετάφραση και η προφορά υπάρχουν στο αριστερό μέρος της δεξιάς σελίδας. Με αυτό τον τρόπο το γλωσσικό κείμενο βρίσκεται στην μέση της οπτικής δόμησης. Ο τίτλος του τραγουδιού έχει αποτυπωθεί με μεγάλα κόκκινα και μπλε γράμματα.

Στο γλωσσικό κείμενο του νανουρίσματος που αποτελείται από τρεις στροφές, κυριαρχούν οι απλές, σύντομες προτάσεις. Η πρώτη και δεύτερη στροφή έχουν πληροφοριακό χαρακτήρα. Περιγράφεται η πτώση της μικρής Τερέζας (Τερεζίνα) του Ιησού στο χώμα και η είσοδος των τριών καβαλάρηδων οι οποίοι έτρεξαν να τη σώσουν. Στη συνέχεια καθορίζεται η ταυτότητα των αντρών με ιεραρχική σειρά: «Ο πρώτος ήταν ο πατέρας της. Ο δεύτερος ήταν ο αδερφός της. Ο τρίτος ήταν αυτός που του έδωσε η Τερέζα το χέρι της.»

Στην τρίτη στροφή εκφράζονται οι απαιτήσεις του ομιλητή: «Θέλω ένα κομμάτι πορτοκάλι. Θέλω ένα κομμάτι λεμόνι. Θέλω το πιο όμορφο κορίτσι. Θέλω ένα φιλί και μια αγκαλιά». Παρατηρούμε ότι η περιγραφική αφήγηση δίνει τη θέση της σε μια άμεση πρωτοπρόσωπη λεκτική τοποθέτηση με εμφατική επανάληψη του ρήματος «θέλω».

Ως προς τη μουσική, αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι η αντρική φωνή και τα έγχορδα μουσικά όργανα, εν προκειμένω τη κιθάρα, το βιολοτσέλο και το κοντραμπάσο.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το πλάνο του άντρα είναι μεσαίο, συνεπώς η πραγμάτωση είναι κοινωνική. Το δε δοχείο με τα εσπεριδοειδή είναι κοντινό και η πραγμάτωση οικεία και προσωπική.

Άλλωστε η μετωπική γωνία αποσκοπεί στην εμπλοκή του θεατή, ενώ η πλάγια απεικόνιση του άντρα δηλώνει μια αποστασιοποίηση.

Το χρώμα στο φόντο αλλά και στον έφιππο άντρα παρουσιάζει χαμηλή τροπικότητα. Υψηλή τροπικότητα παρατηρούμε στην απεικόνιση του δοχείου με τα φρούτα και τη γυναικεία μορφή. Παρατηρούμε εναλλαγές ανάμεσα στο κίτρινο, κόκκινο, το πορτοκαλί και το λευκό. Το χρώμα λειτουργεί ως πηγή αισθητικής απόλαυσης και συγκινησιακών νοημάτων.

Οι απλότητα και η επανάληψη στις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις βοηθούν στην κατανόηση και την οικειότητα. Η μετάφραση αλλά και η μεταγραφή της προφοράς με ελληνικούς χαρακτήρες στοχεύει στην συμμετοχή στο τραγούδι. Μάλιστα παρατηρούμε ότι είναι ένα από τα λίγα νανουρίσματα το οποίο ερμηνεύεται από άντρα. Η αντρική χροιά και η ερμηνεία δημιουργούν ένα ενδιαφέρον στον ακροατή. Στα σχόλια του βιβλίου δίνονται πληροφορίες και για τις περίπλοκες χορευτικές κινήσεις του κυκλικού χορού που μπορούν να συνοδεύσουν το συγκεκριμένο ερωτικό τραγούδι.

Το νόημα της σύνθεσης

Ο τρόπος με τον οποίο τα αναπαραστατικά και διεπιδραστικά στοιχεία συσχετίζονται μεταξύ τους οδηγεί σε μια αρμονική σύνθεση. Τα στοιχεία που προβάλλονται είναι σαφώς το δοχείο με τα εσπεριδοειδή και τη γυναικεία μορφή. Όπως ειπώθηκε ήδη τα χρώματα αλλά και η γωνίες και το πλάνο δικαιολογούν αυτό το συμπέρασμα. Η απόδοση των μεγεθών των μορφών σε συνδυασμό με τη χρήση του υποκοριστικού «Τερεζίνια» δίνουν μια άλλη πληροφοριακή αξία στο κείμενο. Όπως επίσης και η τοποθέτηση της γυναίκας ανάμεσα στους καρπούς τους οποίους θέλει να γευτεί ο άντρας. Επίσης παρατηρούμε προβολή και του τίτλου του τραγουδιού το οποίο είναι γραμμένο με μεγάλη γραμματοσειρά σε κεντρικό σημείο του πολυτροπικού κειμένου.

Στον οριζόντιο άξονα τα δύο κυρίαρχα στοιχεία ο άντρας και το δοχείο πλαισιώνουν το γλωσσικό κείμενο, που λειτουργεί ως «Ενδιάμεσος». Η κατευθυντικότητα ορίζεται από την κίνηση του έφιππου άντρα από τα αριστερά προς τα δεξιά και καταλήγει στον θεατή μέσω της γυναικείας μορφής. Το κείμενο δεν χαρακτηρίζεται από αυστηρή γραμμικότητα.

Πορτογαλία (cd 19)

Ντόρμε, ντόρμε, μέου μενίνο (Νάνι, μωρό μου)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες στο συγκεκριμένο νανούρισμα είναι ένα ζευγάρι το οποίο νανουρίζει το μωρό του. Πρόκειται για έναν νέο άντρα με μαύρα μαλλιά και μια νέα, καστανή γυναίκα. Το μωρό απεικονίζεται ντυμένο στα κόκκινα μέσα σε κίτρινο λίκνο που θυμίζει κολυμπήθρα καθώς το γαλάζιο στρώμα παραπέμπει σε νερό. Το φύλλο του μωρού δεν καθορίζεται με σαφήνεια, αλλά οι ομοιότητες στα χαρακτηριστικά των μορφών είναι εμφανείς. Πάνω στη λευκή φούστα της γυναίκας απεικονίζονται άγγελοι που πετούν προς το μωρό. Πρόκειται για μικρές γυναικείες μορφές με φτερά και κόκκινα, πράσινα και γκρι φορέματα.

Η γυναίκα και ο άντρας έχουν σχεδόν την ίδια σωματική διάπλαση, όμως η γυναικεία μορφή λόγω της πληθωρικής, λευκής, μακριάς φούστας με την οποία απεικονίζεται, καταλαμβάνει μεγαλύτερο χώρο στην εικόνα. Η γυναίκα έχει απλωμένο το αριστερό της χέρι προς το μωρό, όμως ο άντρας έχει σκύψει στοργικά και το χαϊδεύει με μάτια κλειστά.

Ως προς τις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις παρατηρούμε ότι το κείμενο στη γλώσσα προέλευσης αλλά και μετάφραση και η προφορά υπάρχουν στη δεξιά σελίδα. Ο τίτλος του τραγουδιού έχει αποτυπωθεί αριστερά με γραμματοσειρά μεγάλου μεγέθους σε κόκκινο και κίτρινο χρώμα.

Στο γλωσσικό κείμενο του νανουρίσματος που αποτελείται από τέσσερις στροφές, κυριαρχούν οι απλές, σύντομες προτάσεις. Η πρώτη στροφή έχει πληροφοριακό χαρακτήρα καθώς δικαιολογεί την απουσία της μητέρας. Εντοπίζουμε επαναλήψεις, χρήση κτητικών και υποκοριστικού. Στη δεύτερη στροφή εντοπίζουμε τη χαρακτηριστική για τα νανουρίσματα λέξη «νάνι» και την παρουσίαση του ήλιου και του φεγγαριού με ανθρώπινες ιδιότητες: «Ο ήλιος κοιμήθηκε, ξύπνησε το φεγγάρι». Ενδιαφέρον έχουν οι δύο ερωτήσεις που ακολουθούν και σχετίζονται με την ανησυχία για το μέλλον του παιδιού. Με δεδομένο ότι οι δύο ερωτηματικές προτάσεις έχουν το ίδιο περιεχόμενο η επανάληψη γίνεται προφανώς για λόγους έμφασης.

Στην τρίτη στροφή εκφράζονται μια δήλωση και μια απαίτηση, καθώς καλούνται τα αγγελάκια του ουρανού να βοηθήσουν το παιδί να κοιμηθεί. Στην τέταρτη στροφή ο «Δρων» απευθύνεται και πάλι άμεσα στο παιδί προτρέποντάς το να ησυχάσει. Παρατηρούμε και αλλαγή στη χρήση του χρόνου καθώς μέσω του μέλλοντα εκφράζονται οι ενέργειες που πρόκειται να κάνει η μητέρα όταν επιστρέψει. Έντονο είναι και το θρησκευτικό στοιχείο με την αναφορά στην πηγή της Βηθλεέμ.

Ως προς το τραγούδι, αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι η γυναικεία φωνή και το έγχορδο μουσικό όργανο, η κιθάρα.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το πλάνο της αναπαριστώμενης οικογένειας είναι μεσαίο, συνεπώς η πραγμάτωση είναι κοινωνική. Η μετωπική γωνία αποσκοπεί στην εμπλοκή των διεπιδραστικών συμμετεχόντων. Η οπτική αναπαράσταση παρέχει πληροφορίες για την ισότιμη σχέση των δύο φύλων στην φροντίδα του παιδιού. Αντιθέτως το γλωσσικό κείμενο αναφέρεται μόνο στη μητέρα ως προς τη φροντίδα του παιδιού. Συνδυάζοντας την εικόνα, το γλωσσικό κείμενο αλλά και τα σχόλια του βιβλίου μετακωδικοποιούμε την πολυτροπική εικόνα και αντιλαμβανόμαστε την επιρροή του καθολικισμού αλλά και των κοινωνικών στερεοτύπων στη δημιουργία του νανουρίσματος. Η κατανόηση όμως, των θρησκευτικών αντιλήψεων μιας κοινωνίας είναι μία σύνθετη διαδικασία, καθώς μέσα από την εκτύλιξη της αντανακλώνται οι ιδιαίτερες σχέσεις και συμπεριφορές, οι αξίες και η παράδοση (Καραμούζης, 2015).

Το χρώμα της εικόνας παρουσιάζει υψηλή τροπικότητα κυρίως στην απεικόνιση της γυναικείας μορφής και του μωρού. Παρατηρούμε εναλλαγές ανάμεσα σε πολλές

αποχρώσεις του μπλε αλλά και χρήση του κίτρινου και του κόκκινου. Το χρώμα λειτουργεί ως πηγή αισθητικής απόλαυσης και συγκινησιακών νοημάτων.

Οι απλότητα και η επανάληψη στις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις βοηθούν στην κατανόηση και την οικειότητα. Η αισθαντική φωνή και το έγχορδο όργανο στοχεύουν στη συναισθηματική φόρτιση του διεπιδραστικού συμμετέχοντα.

Το νόημα της σύνθεσης

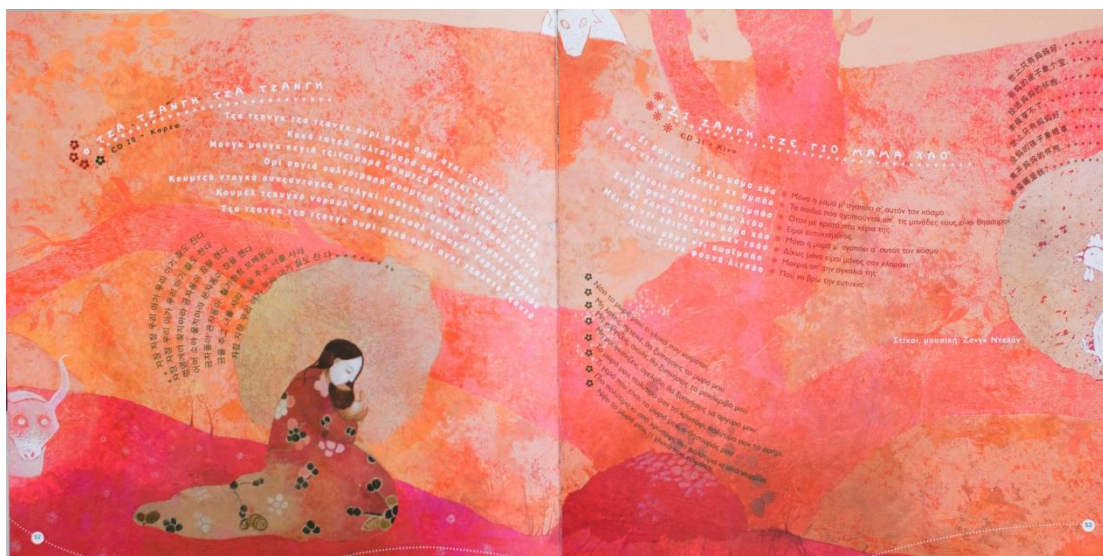
Ο τρόπος με τον οποίο τα αναπαραστατικά και διεπιδραστικά στοιχεία συσχετίζονται μεταξύ τους οδηγεί σε μια αρμονική σύνθεση. Τα στοιχεία που προβάλλονται είναι η οικογένεια και οι μικροί άγγελοι. Επίσης παρατηρούμε προβολή και του τίτλου του τραγουδιού το οποίο είναι γραμμένο με μεγάλη γραμματοσειρά σε κεντρικό σημείο του πολυτροπικού κειμένου. Η πλαισίωση της μετάφρασης του κειμένου γίνεται με τρόπο λειτουργικό καθώς με αυτό το μέσο καθορίζεται οπτικά η εναλλαγή της ημέρας με τη νύχτα.

Στον οριζόντιο άξονα τα κυρίαρχα στοιχεία είναι η οικογένεια και οι μικροί άγγελοι. Το Δεδομένο είναι η εικόνα της οικογένειας στα αριστερά και το Νέο, δηλαδή το κείμενο του νανουρίσματος στα δεξιά. Η κατευθυντικότητα ορίζεται από το βλέμμα της γυναίκας και τη στάση του σώματός της από τα αριστερά προς τα δεξιά, αλλά και από την κίνηση των αγγέλων από κάτω προς τα πάνω, προφανώς και για συμβολικούς λόγους της θρησκευτικής ανάτασης. Το κείμενο δεν χαρακτηρίζεται από αυστηρή γραμμικότητα καθώς οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες μπορούν να επιλέξουν τη σειρά με την οποία θα προσεγγίσουν τα σημεία γλωσσικά, οπτικά και μουσικά.

6^{ος} Σταθμός: Ασία

Κορέα (cd 20)

Τζα τζανγκ τζα νζανγκ (Νάνι το μωρό μου)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Το νανούρισμα της Κορέας παρουσιάζεται σαν μία ενότητα οπτικά με το επόμενο νανούρισμα της ενότητας το οποίο προέρχεται από την Κίνα. Αναπαραριστώμενοι συμμετέχοντες είναι μία μητέρα η οποία έχει αγκαλιά το μωρό της. Η γυναίκα είναι νέα σε ηλικία κι έχει τα μάτια της κλειστά. Το πρόσωπό της έχει αποδοθεί με έντονο λευκό χρώμα και μακριά, μαύρα μαλλιά. Το υπόλοιπο σώμα της είναι καλυμμένο με το χαρακτηριστικό ασιατικό ένδυμα το κιμονό (Victoria and Albert Museum: The world's leading museum of art and design, πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από <https://www.vam.ac.uk/>). Το μακρύ ένδυμα σε αποχρώσεις του κόκκινου και του μπεζ, φέρει ρόζ, λευκά, μαύρα λουλούδια και πράσινα φύλλα.

Από το βρέφος δεν γίνονται ορατές λεπτομέρειες, παρά μόνο τα σκουρόχρωμα μαλλιά. Οι φιγούρες τριών ζώων, ενός κριαριού, ενός κόκορα κι ενός βουβαλιού αποτυπώνονται στο αριστερό, το δεξί άκρο και το πάνω μέρος της εικόνας αντίστοιχα. Οι μορφές των ζώων μοιάζουν να ανήκουν στο φόντο της εικόνας. Το φόντο έχει αποδοθεί με αποχρώσεις του κόκκινου, του πορτοκαλί και του μπεζ.

Ως προς τις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις παρατηρούμε ότι το κείμενο στη γλώσσα προέλευσης αλλά και η προφορά υπάρχουν στη δεξιά σελίδα, σε μια κυκλική διάταξη. Η μετάφραση του νανουρίσματος έχει αποτυπωθεί στην αριστερή σελίδα μαζί με το νανούρισμα της Κίνας.

Στο γλωσσικό κείμενο του οκτάστιχου νανουρίσματος κυριαρχούν οι σύνθετες προτάσεις. Αρχικά εντοπίζουμε τη χαρακτηριστική φράση με την οποία αρχίζουν πολλά νανουρίσματα: «Νάνι το μωρό μου, τι γλυκά που κοιμάται». Παρά την παράληψη του θαυμαστικού, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι πρόκειται για μια επιφωνηματική πρόταση, λόγω της προβολής του συναισθήματος και του θαυμασμού.

Οι επόμενοι τρεις στίχοι είναι αρνητικές προτάσεις κατά τις οποίες ο Δρων απευθύνεται άμεσα στον πετεινό, το σκύλο και την αγελάδα απαγορεύοντάς τους να δημιουργούν θορύβους προκειμένου να μην ξυπνήσουν το μωρό του. Οι λέξεις «μονάκριβο» και «αργυρό» χρησιμοποιούνται μετωνυμικά προκειμένου να αποδώσουν τη λέξη «μωρό».

Ο επόμενος στίχος είναι μια ελλειπτική πρόταση κατά την οποία ο Δρων εκφράζει την αξία του μωρού σε αναλογία με το ασήμι και το χρυσάφι. Ακολουθεί άλλη μια επιφωνηματική πρόταση και μια μετωνυμική χρήση της λέξης «θησαυρός» στη θέση της λέξης «μωρό».

Εν συνεχεία υπάρχουν ακόμα δύο ελλειπτικές προτάσεις. Η ένταση του περιεχομένου του κειμένου αυξάνεται με την περιφραστική χρήση του συγκριτικού βαθμού: «Πιο πολύτιμο από κι από χρυσάφι, πιο πολύτιμο κι από νεφρίτη». Το νανούρισμα ολοκληρώνεται με την επανάληψη της φράσης με την οποία άρχισε. Στο κείμενο παρατηρούμε αδόμητες αναλυτικές διαδικασίες που έχουν σχέση με τα πολύτιμα μέταλλα αλλά και μια ταξινόμηση των ζώων. Εντοπίζουμε επαναλήψεις, χρήση κτητικών και επιθετικών προσδιορισμών.

Ως προς το τραγούδι, αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι οι γυναικείες φωνές και το ξυλόφωνο, τα έγχορδα και τα κρουστά όργανα.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το πλάνο της αναπαριστώμενης μητέρας με το μωρό είναι μεσαίο, συνεπώς η πραγμάτωση είναι κοινωνική. Η γωνία είναι πλάγια, συνεπώς η εμπλοκή του θεατή είναι μικρότερη. Η οπτική αναπαράσταση παρέχει πληροφορίες για τον πολιτισμό της Ασίας. Τα αναπαριστώμενα ζώα θα μπορούσαν να συσχετιστούν με το Σεληνιακό έτος και τη σημασία του για την ασιατική κουλτούρα (The Seoul Times. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.theseoultimes.com/).

Το χρώμα της εικόνας παρουσιάζει υψηλή τροπικότητα κυρίως στην απεικόνιση του παραδοσιακού ενδύματος της γυναικείας μορφής και περιβάλλοντος του φόντου. Παρατηρούμε εναλλαγές ανάμεσα σε πολλές αποχρώσεις του κόκκινου και του μπεζ. Το χρώμα λειτουργεί ως πηγή αισθητικής απόλαυσης και συγκινησιακών νοημάτων.

Η όλη σύνθεση παρουσιάζει μια κυκλικότητα. Ο αναγνώστης προσλαμβάνει οπτικά και λεκτικά πληροφορίες για τον ασιατικό πολιτισμό και την κουλτούρα. Συνεπώς επιτελείται η λειτουργία της «παροχής».

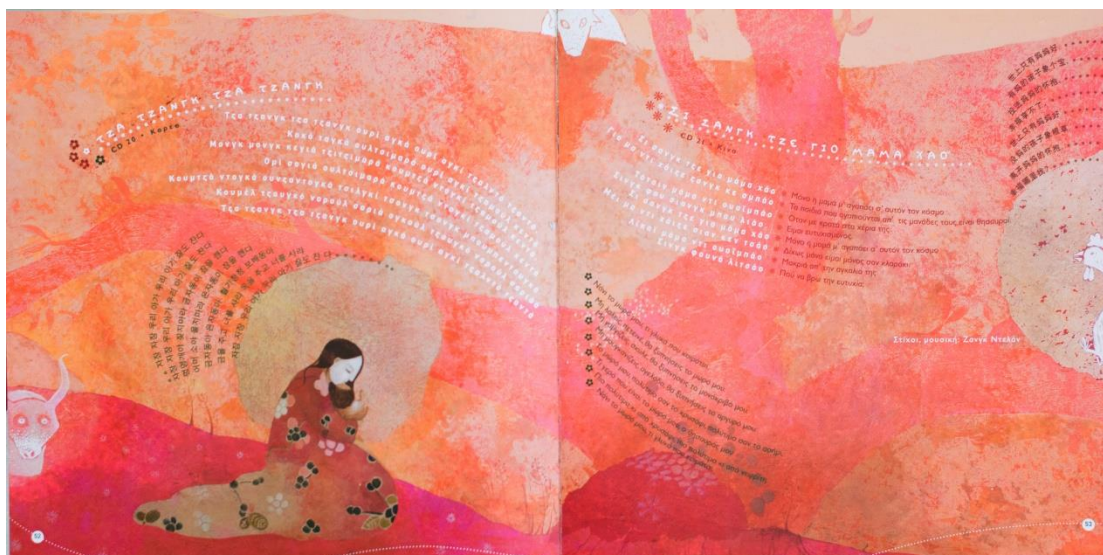
Το νόημα της σύνθεσης

Ο τρόπος με τον οποίο τα αναπαραστατικά και διεπιδραστικά στοιχεία συσχετίζονται μεταξύ τους οδηγεί σε μια αρμονική σύνθεση με συγκεκριμένες πληροφοριακές αξίες που συνδέονται με τον πολιτισμό και την κουλτούρα της Ασίας. Τα στοιχεία που προβάλλονται είναι η μητέρα με το μωρό και το γλωσσικό κείμενο. Η απουσία μηχανισμών πλαισίωσης προσδίδει στο πολυτροπικό κείμενο μια διάσταση ενότητας.

Η σύνθεση χαρακτηρίζεται από κυκλική διάταξη με το Δεδομένο, τη μητέρα, στο κέντρο και τα Νέα, τα ζώα του σεληνιακού ημερολογίου, τα γλωσσικά στοιχεία, στο περιθώριο. Η κατευθυντικότητα ορίζεται κυρίως από την κυκλική διάταξη του κειμένου. Το πολυτροπικό κείμενο δεν χαρακτηρίζεται από αυστηρή γραμμικότητα.

Κίνα (cd 21),

Σι σανγκ τσε γιο μαμα χα (Μόνο η μαμά μ' αγαπάει σ' αυτόν τον κόσμο)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Όπως έχει ήδη ειπωθεί, το νανούρισμα αυτό αποτυπώνεται στο ίδιο δισέλιδο με το νανούρισμα της Κορέας. Συνεπώς στη ανάλυση της οπτικής δομής και τους αναπαριστώμενους συμμετέχοντες έχουμε ήδη αναφερθεί.

Το τραγούδι ανήκει στην ταινία *Μαμά, μη με κάνεις να κλαίω* (1988), πρωτότυπος τίτλος: *Ma ma zai ai wo yi ci*, τους στίχους και τη μουσική του τραγουδιού έχει γράψει ο Ζανγκ Ντελάν, σύμφωνα με τα στοιχεία του βιβλίου.

Το οκτάστιχο νανούρισμα το οποίο είναι γραμμένο στα Μανδαρίνικα, αρχίζει με μια δήλωση: «Μόνο η μαμά μ' αγαπάει σ' αυτόν τον κόσμο» η οποία επαναλαμβάνεται δύο φορές για λόγους έμφασης. Ακολουθεί μια γενικευμένη δήλωση: «Τα παιδιά που αγαπιούνται απ' τις μανάδες τους είναι θησαυροί». Μια παρομοίωση παρμένη από το φυσικό κόσμο «σαν κλαράκι» χρησιμοποιείται για να δηλώσει τη μοναξιά με την απουσία της μάνας. Το γλωσσικό κείμενο ολοκληρώνεται με μια ερώτηση: «Μακριά απ' την αγκαλιά της που να βρω την ευτυχία;»

Στο τραγούδι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες θα μπορούσαν να θεωρηθούν η αντρική φωνή, τα παραδοσιακά έγχορδα όργανα κότο και σαμιζέν και το φλάουτο.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Τα σχετικά με τη οπτική δομή και τη διεπίδραση έχουν ήδη ειπωθεί στην ανάλυση του προηγούμενου νανουρίσματος. Η τροπικότητα του τραγουδιού είναι υψηλή λόγω της χρήσης αρκετών οργάνων.

Το νόημα της σύνθεσης

Η πληροφοριακή αξία, η προβολή και η πλαισίωση του πολυτροπικού κειμένου έχει ήδη αναλυθεί στο προηγούμενο νανούρισμα. Το στοιχείο που παρατηρούμε να προβάλλεται έντονα τόσο στην οπτική όσο και στη γλωσσική δομή είναι αυτό της μητέρας. Από τα σχόλια της εισαγωγής αντλούμε ένα ενδιαφέρον στοιχείο. Η ταινία στην οποία ακούγεται το συγκεκριμένο νανούρισμα προτείνεται για προβολή στα σχολεία της Ασίας.

Καμπότζη (cd 22)

Μπάμπε Κουν (Νάνι το παιδί κοιμάται)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Στο νανούρισμα της Καμπότζης αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι μία γυναίκα, πιθανόν μητέρα και το μωρό της. Η γυναίκα είναι νέα σε ηλικία κι έχει τα μάτια της κλειστά. Το πρόσωπό της έχει αποδοθεί με σκούρο μπεζ χρώμα και φέρει μαύρα μαλλιά. Έχει δοθεί έμφαση στο χέρι της το οποίο αγκαλιάζει το κεφάλι του μωρού. Το μωρό, πιθανότατα αγόρι, έχει αποδοθεί με χαρακτηριστικά αντίστοιχα της μητέρας του, ενώ αποδίδεται χαμογελαστό κι ευτυχισμένο. Φορά μπορντό ρούχο με πολλά, μικρά κουμπιά. Το φόντο έχει αποδοθεί σε αποχρώσεις του μπορντό και ξεχωρίζουν τα ροζ λουλουδία και η σκιά από τα πέταλά τους.

Ως προς τις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις παρατηρούμε το κείμενο στη γλώσσα προέλευσης Χμερ. Η Χμερ (Khmer) είναι η επίσημη γλώσσα της

Καμπότζης. Πρόκειται για μια γλώσσα με μακρά ιστορία η οποία χρησιμοποιείται ως πρώτη ή δεύτερη γλώσσα από πληθυσμούς στο Βιετνάμ, την Ταϊλάνδη, την Κίνα καθώς και σε μικρότερες κοινότητες στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Γαλλία. Ο εκτιμώμενος αριθμός ομιλητών ποικίλλει σημαντικά από 15 έως 21 εκατομμύρια (Khmer Language and Culture Study Program Center for Khmer Studies. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.openuniversity.edu/Languages). Τόσο το προαναφερθέν κείμενο όσο και η προφορά και η μετάφραση υπάρχουν στη δεξιά σελίδα, σε μια ανοδική και καθοδική κίνηση αντίστοιχα.

Στο γλωσσικό κείμενο του εννιάστιχου νανουρίσματος κυριαρχούν οι απλές προτάσεις. Αρχικά εντοπίζουμε τη χαρακτηριστική φράση με την οποία αρχίζουν πολλά νανουρίσματα: «Κοιμήσου, παιδί μου» και την επανάληψη της φράσης με την προσθήκη της χαρακτηριστικής λέξης «νάνι». Ακολουθεί μια επεξηγηματική πρόταση η οποία δηλώνει και την ταυτότητα του αναπαριστώμενου συμμετέχοντα ο οποίος λειτουργεί ως Δρων: «Η μαμά σε νανουρίζει». Οι επόμενοι δύο στίχοι είναι προστακτικές προτάσεις, η πρώτη μάλιστα αρνητική: «Μην κλαις». Ο επόμενος στίχος εκφράζει μια μελλοντική δράση που σχετίζεται με την εκπαίδευση του παιδιού. Στη συνέχεια υπάρχει μια δήλωση η οποία για λόγους έμφασης επαναλαμβάνεται δύο φορές σε τριτοπρόσωπη και πρωτοπρόσωπη αφήγηση. Το νανούρισμα ολοκληρώνεται με μια ακόμα πρόταση κατά την οποία η μητέρα/Δρων περιγράφει την ενέργεια στην οποία προβαίνει με αποδέκτη το μωρό της: «Σε νανουρίζω στην αγκαλιά μου, αγαπημένο μου». Η μετωνυμική χρήση της μετοχής στην προσφώνηση «αγαπημένο μου» δηλώνει την τρυφερή σχέση των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων.

Ως προς το τραγούδι, αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι η γυναικεία φωνή, το πνευστό όργανο και τα κρουστά όργανα.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το πλάνο της αναπαριστώμενης μητέρας με το μωρό είναι κοντινό, συνεπώς η πραγμάτωση είναι οικεία/προσωπική.

Το χρώμα της εικόνας παρουσιάζει σχετικά υψηλή τροπικότητα κυρίως στην απεικόνιση του περιβάλλοντος του φόντου όπου παρατηρούμε εναλλαγές ανάμεσα σε πολλές αποχρώσεις. Η όλη σύνθεση παρουσιάζει μία κίνηση που ακολουθεί την

εξακτίνωση των πετάλων των λουλουδιών, καθώς ο τίτλος και οι στίχοι ακολουθούν την κίνηση από το κέντρο προς τα άκρα. Ο θεατής προσλαμβάνει οπτικά και λεκτικά πληροφορίες τη σχέση μητέρας-παιδιού και την αξία της παροχής εκπαίδευσης. Η χρήση του ρήματος «προσέχω» αντανακλά τη σχέση των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων. Συνεπώς επιτελείται η λειτουργία της «παροχής».

Το νόημα της σύνθεσης

Ο τρόπος με τον οποίο τα αναπαραστατικά και διεπιδραστικά στοιχεία συσχετίζονται μεταξύ τους οδηγεί σε μια αρμονική σύνθεση οικεία στον αναγνώστη από την άποψη των κοινωνικών συμβάσεων και του ρόλου της μητέρας αλλά πλαισιωμένη με στοιχεία του ασιατικού πολιτισμού. Τα στοιχεία που προβάλλονται είναι η μητέρα με το μωρό και το γλωσσικό κείμενο. Η απουσία μηχανισμών πλαισίωσης προσδίδει στο πολυτροπικό κείμενο μια διάσταση ενότητας.

Στο εισαγωγικό σημείωμα δίνονται πληροφορίες για την κουλτούρα της Καμπότζης και τη χρήση της «κράμα», της εσάρπας με την οποία η μητέρες δημιουργούν μια αυτοσχέδια αιώρα για τα μωρά τους και τα νανουρίζουν ενώ συνεχίζουν την εργασία στους ορυζώνες. Οι πληροφορίες αυτές όμως, δεν δηλώνονται στην οπτική ή τη γλωσσική δομή.

Η σύνθεση χαρακτηρίζεται από οριζόντια διάταξη με το Δεδομένο, τη μητέρα, στα αριστερά, το μωρό και τα άνθη στο κέντρο της σύνθεσης και το Νέο, δηλαδή το κείμενο του νανουρίσματος στα δεξιά. Η κατευθυντικότητα ορίζεται κυρίως από το κέντρο όπου συνυπάρχει το μητρικό χέρι, το κεφάλι του μωρού και τα λουλούδια και κινείται προς τις άκρες της σύνθεσης. Το πολυτροπικό κείμενο δεν χαρακτηρίζεται από αυστηρή γραμμικότητα καθώς ο θεατής μπορεί να επιλέξει τη σειρά με την οποία θα προσεγγίσει τα σημεία γλωσσικά, οπτικά και μουσικά.

Νανούρισμα (cd 23), Ιαπωνία

Έντο νο κομοριούτα (Νανούρισμα του Έντο)

Αφηγηματικές/Εννοιολογικές Αναπαραστάσεις

Στο νανούρισμα της Ιαπωνίας αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι ένα κορίτσι το οποίο μοιάζει να κοιμάται πάνω σε έναν σκύλο. Στην εικόνα επίσης εμφανίζεται σε πολύ μικρότερη διάσταση μια νέα γυναίκα που κρατά ένα μωρό. Εντοπίζουμε επίσης στην εικόνα τη μικρογραφία ενός ελέφαντα ο οποίος μεταφέρει τρεις ενήλικες.

Ως προς τις γλωσσικές αφηγηματικές προτάσεις παρατηρούμε η μεταγραφή του κειμένου με ελληνικούς χαρακτήρες και η μετάφραση έχουν αποτυπωθεί στην αριστερή σελίδα, ενώ ο τίτλος και το κείμενο στην Ιαπωνική γλώσσα είναι αποτυπωμένα στη δεξιά σελίδα.

Στο γλωσσικό κείμενο του εξάστιχου νανουρίσματος εντοπίζουμε πέντε απλές προτάσεις και μία σύνθετη. Ο τίτλος του νανουρίσματος είναι δηλωτικός μιας ολόκληρης εποχής της Ιαπωνικής ιστορίας. Πρόκειται για την περίοδο Έντο (Edo Period) 1600-1868 (Nishiyama, 1997).

Αρχικά εντοπίζουμε τη χαρακτηριστική φράση με την οποία αρχίζουν πολλά νανουρίσματα: «Νάνι, μικρό μου, νάνι» και την επανάληψη της λέξης «νάνι» προφανώς για λόγους έμφασης. Ακολουθεί μια εμφιατική πρόταση: «Τι καλό που είσαι, νάνι» και μία ερώτηση: «Από πού έφυγε η νταντά σου;». Η απάντηση επεξηγεί την καταγωγή της τροφού και συνδέεται με τις διαδικασίες ανατροφής των παιδιών

από νεαρές κοπέλες από οικονομικά ασθενείς οικογένειες (Nishiyama,1997). Στη συνέχεια εντοπίζουμε ένα ακόμα σχήμα ερώτησης-απάντησης σχετικά με τα δώρα της τροφού.

Ως προς το τραγούδι, αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες είναι η γυναικεία φωνή και το παραδοσιακό δωδεκάχορδο μουσικό όργανο κότο (Johnson, 2008). Αρχικά στο τραγούδι η γυναικεία φωνή μοιάζει να συνομιλεί με το μουσικό όργανο σε μια ανυσματική σχέση ερώτησης-απόκρισης. Στο τελευταίο μέρος του τραγουδιού το έγχορδο όργανο λειτουργεί ως γέφυρα καθώς οι σύντομες μουσικές δράσεις συνδέουν τους στίχους που τραγουδά α καπέλα (a cappella), δηλαδή χωρίς συνοδεία οργάνου, η γυναικεία φωνή.

Αναπαράσταση και Διεπίδραση

Το πλάνο της αναπαριστώμενης κοπέλας πάνω στο σκύλο είναι κοντινό, συνεπώς η πραγμάτωση είναι οικεία/προσωπική.

Το χρώμα της εικόνας παρουσιάζει υψηλή τροπικότητα κυρίως στην απεικόνιση του περιβάλλοντος του φόντου όπου παρατηρούμε εναλλαγές ανάμεσα σε πολλές αποχρώσεις του πράσινου, του μπλε και του κόκκινου. Το χρώμα λειτουργεί ως πηγή αισθητικής απόλαυσης και συγκινησιακών νοημάτων.

Η οπτική και γλωσσική δομή επιτελεί τη λειτουργία της «παροχής» πληροφοριών σχετικά με την ανατροφή των παιδιών στην Ιαπωνία την εποχή Έντο. Η απεικόνιση του ελέφαντα αποτελεί ένα στοιχείο της εικονογράφησης μη αναμενόμενο. Οι ελέφαντες ήταν γνωστοί στην Ιαπωνία από μια πρώιμη περίοδο μέσω της βουδιστικής λογοτεχνίας και της εικονογραφίας.

Η απεικόνιση του σκύλου πιθανόν να συνδέεται με το Σεληνιακό έτος και τη σημασία του για την ασιατική κουλτούρα (The Seoul Times. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.theseoultimes.com/). Την συγκεκριμένη ιστορική περίοδο στην Ιαπωνία το κυνήγι του σκύλου αποτελούσε μια δημοφιλή άσκηση για τη βελτίωση των πολεμικών δεξιοτήτων το οποίο μάλιστα έγινε ένα επίσημο άθλημα με καθορισμένους κανόνες ήδη από τον 14ο αιώνα (Dog chasing (article), Japan, Khan Academy. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από <https://www.khanacademy.org/...japan/edo.../dog-chasin...>). Οι απεικονίσεις των

ζώων πιθανόν να συνδέονται με τον ξεριζωμό της νεαρής τροφού από την οικογένειά της.

Το νόημα της σύνθεσης

Τα στοιχεία που προβάλλονται είναι η νεαρή κοπέλα πάνω στον μεγάλο σκύλο, ο οποίος παρουσιάζεται με μεγάλο διασκελισμό σαν να τρέχει. Το πλάνο είναι κοντινό συνεπώς πρόκειται για οικεία πραγμάτωση. Σε μακρινό πλάνο αποδίδεται η μορφή του ελέφαντα στοιχείο που προσδίδει στην πραγμάτωση απρόσωπο χαρακτήρα. Το ίδιο ισχύει και για τη γυναίκα με το μωρό στην αγκαλιά.

Παρατηρούμε ότι υπάρχει πλαισίωση στη γυναίκα με το μωρό. Παρόλα αυτά το βεραμάν χρώμα που χρησιμοποιείται για την πλαισίωση, το εντοπίζουμε και στο πρόσωπο της κοπέλας που βρίσκεται πάνω στον σκύλο. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνεται ένα είδος σύνδεσης των στοιχείων της σύνθεσης.

Η σύνθεση χαρακτηρίζεται από οριζόντια διάταξη με το Δεδομένο, τη νεαρή κοπέλα πάνω στο σκύλο να απεικονίζεται στα αριστερά μαζί με τη μετάφραση και το Νέο, δηλαδή το κείμενο του νανουρίσματος στα Ιαπωνικά μαζί με τον τίτλο, να βρίσκονται στα δεξιά. Η κατευθυντικότητα ορίζεται από την κίνηση του σκύλου η οποία καθορίζει και την κίνηση του μεταφρασμένου κειμένου. Ωστόσο παρατηρούμε ότι υπάρχει και μια κάθετη διάταξη που συνδέει τον ελέφαντα με την γυναίκα στην οποία το κείμενο του νανουρίσματος λειτουργεί ως ενδιάμεσος.

Το πολυτροπικό κείμενο δεν χαρακτηρίζεται από αυστηρή γραμμικότητα καθώς οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες μπορούν να επιλέξουν τη σειρά με την οποία θα προσεγγίσουν τα σημεία γλωσσικά, οπτικά και μουσικά. Σε κάθε περίπτωση αντλεί μαζί με την αισθητηριακή απόλαυση, στοιχεία για την ιαπωνική κουλτούρα. Η απεικόνιση μάλιστα του κοριτσιού πάνω στον σκύλο παραπέμπει στην εικόνα του εξωφύλλου του βιβλίου, με τα παιδιά πάνω στην λύκαινα. Με αυτόν τον τρόπο πιθανόν να επιδιώκεται η ολοκλήρωση μια κυκλικής πορείας του «ταξιδιού στον κόσμο».

Συμπεράσματα - Συζήτηση

Ολοκληρώνοντας την παρούσα μελέτη περίπτωσης αποπειραθήκαμε να προσεγγίσουμε το υλικό γλωσσικό, οπτικό και ηχητικό, ενός πολυτροπικού κειμένου το οποίο αποτελείται από είκοσι τρία νανουρίσματα διαφορετικών πολιτισμών. Ως εργαλείο για την ανάλυση των κειμένων χρησιμοποιήθηκε η Κοινωνική Σημειωτική προσέγγιση των Kress & Van Leeuwen (2010). Έγινε μια προσπάθεια ανίχνευσης των τρόπων με τον οποίο συνδυάζονται τα στοιχεία των κειμένων σε νοηματοδοτούμενα σύνολα με συνδηλώσεις ταυτότητας.

Συνοψίζοντας διαπιστώνουμε ότι ανεξαρτήτως εθνικών, πολιτισμικών και γεωγραφικών χαρακτηριστικών, η ενδοοικογενειακή και πολιτισμική κουλτούρα των λαών περιλαμβάνει νανουρίσματα, τα οποία αποτελούν μια ενδιαφέρουσα προσέγγιση της ταυτότητας του πολιτισμικά «άλλου».

Δεκατρία από τα είκοσι τρία νανουρίσματα του υλικού το οποίο μελετήθηκε παρουσιάζουν στην οπτική δομή το παιδί και τη μητέρα, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να συνδεθεί με τον παραδοσιακό ρόλο της γυναίκας στην οικογένεια σε σχέση με την ανατροφή των παιδιών. Ένα μόνο νανούρισμα, αυτό της Πορτογαλίας παρουσιάζει στην οπτική απεικόνιση και τους δύο γονείς με το παιδί, ενώ ένα εβραϊκό νανούρισμα παρουσιάζει ένα ερωτευμένο ζευγάρι. Δύο νανουρίσματα, το εβραϊκό το οποίο αναφέρεται στη γενοκτονία των Εβραίων και το νανούρισμα της Βραζιλίας-Πορτογαλίας προβάλλουν στην οπτική δομή αναπαριστώμενους συμμετέχοντες άντρες αλλά όχι σε πατρικό ρόλο. Τα υπόλοιπα νανουρίσματα παρουσιάζουν εικόνες με ζώα ή τροφές.

Τα χρώματα στις οπτικές απεικονίσεις ποικίλουν αλλά παρατηρούμε ότι χαρακτηρίζονται από υψηλή τροπικότητα την οποία θα μπορούσαμε να συσχετίσουμε με την αισθητική απόλαυση στην οποία πιθανόν προσβλέπουν οι δημιουργοί και όχι στην ψυχρή, εννοιολογική αναπαράσταση. Τα κείμενα τα οποία περιλαμβάνονται στην ενότητα κάθε σταθμού παρουσιάζουν πολλά κοινά στοιχεία τόσο στις χρωματικές επιλογές, όσο και στην απόδοση των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων και του περιβάλλοντος. Το γεγονός αυτό δικαιολογείται αν λάβουμε υπόψη ότι ο/η εικονογράφος είναι ίδιος/ια σε όλα τα νανουρίσματα του σταθμού.

Οι επιλογές των σημειωτικών πόρων των οπτικών δομών τείνουν να έχουν χαρακτηριστικά τα οποία σχετίζονται με τον πολιτισμό και την κουλτούρα του κάθε λαού με λεκτικά αλλά κυρίως μη λεκτικά συγκείμενα. Ας μην ξεχνάμε ότι οι συντελεστές των κειμένων προέρχονται από τις αντίστοιχες χώρες. Συνεπώς τα γλωσσικά και οπτικά τους κείμενα είναι λογικό να φέρουν στοιχεία της ταυτότητας του λαού τους. Σε καμία περίπτωση όμως δεν θα μπορούσαμε να παραβλέψουμε τα ατομικά χαρακτηριστικά καθώς και τις αλληλεπιδράσεις στο πλαίσιο της καλλιτεχνικής έκφρασης και δημιουργίας, θέση η οποία υποστηρίζεται και από τους Kress & Van Leeven (2010)

Οι οπτικές δομές των κειμένων, όπως προκύπτει από τη σημειωτική ανάλυση δεν αποτελούν αναπαράσταση του γλωσσικού κειμένου. Παρατηρούμε σημεία στις οπτικές δομές που δείχνουν να αγκυρώνουν στο κείμενο αλλά η ανάλυση έδειξε ότι οι οπτικές δομές μένοντας στο νοηματικό πλαίσιο, προβαίνουν στις πραγματώσεις με τα δικά τους μέσα, όπως υποστηρίζεται από τους Kress & Van Leeven (2010). Σε κάποια μάλιστα οπτικά κείμενα παρατηρήθηκαν σημεία που ανήκουν στις εκφραστικές κι επικοινωνιακές επιλογές του/της εικονογράφου χωρίς να εντοπίζεται αντίστοιχη αναφορά στο γλωσσικό κείμενο. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι μορφολογικές κι ενδυματολογικές αναπαραστάσεις των συμμετεχόντων. Επιπροσθέτως, τα κοντινό και μεσαία πλάνα των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων υπερτερούν έναντι των μακρινών πλάνων. Προφανώς για την δημιουργία οικείας και κοινωνική πραγμάτωσης (Kress & Van Leeuven, 2010).

Ως προς το γλωσσικό κείμενο τα δεκαοκτώ νανουρίσματα είναι λαϊκά δημιουργήματα, ενώ τα πέντε είναι έντεχνα, προερχόμενα από συγκεκριμένους στιχουργούς οι οποίοι κατάγονται από τις αντίστοιχες χώρες. Στα λαϊκά νανουρίσματα παρατηρούνται απλοί στίχοι και επαναλήψεις. Συχνή είναι άλλωστε και η επανάληψη των λέξεων «νάνι». «ησύχασε, μωρό μου», «μην κλαις», ανεξαρτήτως προέλευσης των νανουρισμάτων (Unyk, et al., 1992 & Ράπτης, 2008).

Η θεματολογία στρέφεται γύρω από την τροφή, την ανατροφή, τη θρησκεία, τα συναισθήματα, τις γονεϊκές προσδοκίες και υποσχέσεις. Παράλληλα, παρατηρούμε ότι τα νανουρίσματα συνδέονται με γεγονότα που απασχολούν ή απασχόλησαν στο παρελθόν τον κάθε λαό. Εντοπίζουμε πάντως, ένα είδος ελέγχου πάνω στα νοήματα που προέρχεται από τα σχόλια τα οποία προηγούνται των νανουρισμάτων. Το

γεγονός αυτό θεωρούμε ότι οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη οι διεπιδραστικοί συμμετέχοντες, προκειμένου να αποφευχθεί ο εγκλωβισμός και η αναπαραγωγή στερεότυπων αντιλήψεις για τους πολιτισμικά «άλλους» οι οποίες πιθανόν να αναιρέσουν στον αρχικό στόχο της αλληλεπίδρασης (Chauveau, Rogovas-Chauveau, 1995). Ενώ τα ίδια τα κείμενα φαίνεται να επιτρέπουν την «ελευθερία ανάγνωσης» καθώς δεν χαρακτηρίζονται από αυστηρή γραμμικότητα.

Ένα ενδιαφέρον αλλά μάλλον σπάνιο στοιχείο είναι αυτό της αναγραφής των στίχων στη γλώσσα προέλευσης καθώς και η μεταγραφή της προφοράς τους στην ελληνική γλώσσα. Η συνειδητή αυτή επιλογή προβάλλει τις επίσημες γλώσσες αλλά και τις ανάμεικτες διαλέκτους που αναπτύχθηκαν και επικράτησαν (κρεολικές). Γεγονός το οποίο μάλλον επιβεβαιώνει την άποψη των Kress & Van Leeuwen (2010) σχετικά με την ομογενοποίηση των γλωσσών από τα εκπαιδευτικά συστήματα και τα ΜΜΕ από τη μία πλευρά και την έμφυτη τάση των ανθρώπων να συνδυάζουν στοιχεία των γλωσσών που γνωρίζουν προκειμένου να γίνουν κατανοητοί.

Ως προς τη μουσική, οι περιορισμοί της έρευνας δεν μας επέτρεψαν να αναλύσουμε επαρκώς τα σημεία της φόρμας, της τονικότητας, της σύνθεσης καθώς αυτό θα αποτελούσε μία ξεχωριστή μελέτη μεγάλης έκτασης. Περιοριστήκαμε στον εντοπισμό των αναπαριστώμενων συμμετεχόντων, εν προκειμένω των οργάνων και των φωνών. Παρατηρήσαμε συχνή χρήση των παραδοσιακών οργάνων των λαών καθώς και των εγχόρδων οργάνων, η οποία θα είχε ενδιαφέρον να αναλυθεί περεταίρω. Ως προς την ερμηνεία σε είκοσι νανουρίσματα οι ερμηνεύτριες είναι γυναίκες. Μόνο σε τρία νανουρίσματα, της Ρωσίας, της Πορτογαλίας και της Κίνας οι ερμηνευτές των τραγουδιών είναι άντρες, γεγονός το οποίο συνδέεται με τον παραδοσιακό ρόλο της γυναίκας στην ανατροφή των παιδιών. Θα μπορούσε όμως, να συσχετιστεί και με το φύλο των διεπιδραστικών συμμετεχόντων στους/στις οποίους/ες απευθύνονται οι δημιουργοί. Άλλωστε τα πολυτροπικά κείμενα απευθύνεται πάντοτε σε έναν αναγνώστη «πρότυπο», με έναν δομημένο κώδικα επικοινωνίας αντίστοιχο με τον κώδικα του αναγνώστη.

Ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των σταθμών του βιβλίου, παρατηρούμε ότι δίνεται έμφαση σε κάποια στοιχεία κατά περίπτωση. Στα νανουρίσματα της Αφρικής και της Κρεόλ δίνεται έμφαση στην πρόσληψη της τροφής και τη φροντίδα. Η έννοια της «κοινότητας» είναι εξάλλου, εμφανής. Στις Σλάβικες χώρες παρατηρείται

προβολή του φυσικού περιβάλλοντος, της ιστορικής παράδοσης και του θρησκευτικού στοιχείου. Στον Σταθμό «ο Κήπος της Εδέμ» επίσης, παρατηρούμε πολλά στοιχεία της εβραϊκής θρησκείας και κουλτούρας, ενώ δεν λείπει και η αναφορά στη Γενοκτονία των Εβραίων. Τα θρησκευτικά στοιχεία είναι έντονα και στα νανουρίσματα της Βραζιλίας και της Πορτογαλίας. Στα νανουρίσματα της Ασίας τέλος, παρατηρούμε αναφορά στο ρόλο της γυναίκας στην ανατροφή των παιδιών. Παρόλα αυτά, σχεδόν σε όλα τα κείμενα εντοπίζεται συχνή χρήση του χρόνου Μέλλοντα καθώς επίσης έκφραση προσδοκιών κι υποσχέσεων. Παρατηρήθηκαν επίσης, σύντομες φράσεις, επαναλήψεις όπως υποστηρίζεται και βιβλιογραφικά (Unyk, et al., 1992).

Σε κάθε σταθμό του βιβλίου τα σημεία συνθέτουν ένα κείμενο με ιστορικές, πολιτικές, γεωγραφικές και πολιτιστικές δηλώσεις. Οι εικόνες παρέχουν τα δικά τους μηνύματα στους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες τοποθετημένα με τέτοιο τρόπο στο προσκήνιο ή στο φόντο ώστε να πραγματώνεται η αντίστοιχη πληροφοριακή αξία και προβολή. Το γεγονός ότι σε κάθε σταθμό η εικονογράφηση προέρχεται από τον ίδιο δημιουργό, δημιουργείται η αίσθηση μιας ενότητας με κοινά χαρακτηριστικά, ένα είδος κοινωνικής ομαδοποίησης, όπως ορίζεται και από τους Kress & Van Leeven (2010). Οι χάρτες και τα σχόλια λειτουργούν υποβοηθητικά αλλά ταυτοχρόνως επηρεάζουν την διαπροσωπική μεταλειτουργία. Η καλλιτεχνική τους απεικόνιση αμβλύνει την πληροφοριακή αξία χωρίς όμως να την ακυρώνει.

Θα ήταν άστοχο να παραβλέψουμε ότι η επιλογή των συγκεκριμένων έναντι κάποιων άλλων νανουρισμάτων αποτελεί μια συνειδητή και σκόπιμη πράξη η οποία είναι επίσης, φορτισμένη με κοινωνικά μηνύματα. Το ίδιο ισχύει και για την επιλογή των σχολιαστών, μουσικών και εικονογράφων. Μολονότι, όπως προαναφέρθηκε, οι ταυτότητες είναι ή μπορεί να είναι πολλαπλές (Cuche, 2001), εντούτοις παρατηρούμε στα κείμενα στοιχεία που συνδέονται με την πολιτιστική, ιστορική και κοινωνική κουλτούρα των λαών. Δεν παραγνωρίζουμε βεβαίως, και το γεγονός ότι πιθανόν να υπάρχει παράλειψη ή ωραιοποίηση στοιχείων λόγω της επιλογής των συγκεκριμένων προβαλλόμενων σημείων, με χαρακτηριστικό το παράδειγμα του Νανουρίσματος της Καμπότζης στο Σταθμό της Ασίας. Τα ενδιαφέροντα και τα κίνητρα των δημιουργών υπόκεινται στους περιορισμούς των πλαισίων εντός των οποίων παράγονται κι αντανακλούν τις σχέσεις, τις συμφωνίες αλλά και τις συγκρούσεις της κοινωνικής ζωής. Μολονότι είναι κοινωνικά προδιαμορφωμένοι, ταυτοχρόνως

αναδιαμορφώνονται λόγω της αλληλεπίδρασης με τους διεπιδραστικούς συμμετέχοντες.

Οι αναγνώστες λαμβάνουν ποικίλα μηνύματα για τον πολιτιστικά «άλλο» τα οποία σαφώς δεν είναι μόνο λεκτικά. Οι αναπαριστώμενοι συμμετέχοντες, οι χρωματικές επιλογές, οι χάρτες, η μουσική και οι ερμηνείες συνθέτουν ένα πολυτροπικό κείμενο με πολλαπλά μηνύματα, η αποκωδικοποίηση των οποίων αποτελεί μια σύνθετη διαδικασία και η οποία προϋποθέτει σε αρκετές περιπτώσεις, εκπαίδευση και εξοικείωση (Kress & Van Leeuwen, 2010).

Συνεπώς, η μελέτη τέτοιων κειμένων αποτελεί ενδιαφέρον υλικό αλλά και πρόκληση για την εκπαιδευτική διαδικασία. Η κατανόησή τους προϋποθέτει υιοθέτηση νέων στρατηγικών μάθησης οι οποίοι θα τους οδηγήσουν σε μεταγνωστικές ικανότητες και δεξιότητες οικοδόμησης νοητικών εικόνων της πραγματικότητας και της κοινωνικής διάδρασης. Αποδεχόμενοι το αξίωμα των Kress & Van Leeuwen (2010) ότι η σχέση ανάμεσα στο σημαίνον και το σημαινόμενο είναι εμπρόθετη και συμβατική τα άτομα από διαχειριστές συμβάσεων, καθίστανται δημιουργοί νοημάτων.

Οι μαθητές για να κατανοήσουν και να υιοθετήσουν πρακτικές κριτικών πολυγραμματισμών χρειάζεται να κατανοήσουν και να αποκωδικοποιήσουν τους τρόπους με τους οποίους οι διάφοροι πόροι χρησιμοποιούνται ανεξάρτητα αλλά και διεπιδραστικά στο πλαίσιο ενός κειμένου. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι αφενός να διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί ανάλογες δεξιότητες αφετέρου να έχουν γνωρίζουν τρόπους με τους οποίους θα αναπτύξουν δεξιότητες κριτικού πολυγραμματισμού στους μαθητές τους.

Συνεπώς, μέσω των κειμένων που επιλέγονται και χρησιμοποιούνται στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν μεταδίδονται μόνο γνώσεις στους μαθητές, αλλά καλλιεργούνται στάσεις οι οποίες επηρεάζουν τις απόψεις, τις πεποιθήσεις, και τη συμπεριφορά του ατόμου. Ένα σχολείο οποίο προσβλέπει στην ανοιχτότητα απέναντι στον πολιτισμικά «άλλο» οφείλει, ξεφεύγοντας από τη μονοσημεία του ενός εγχειριδίου, να παρέχει ευκαιρίες για προσέγγιση πολλών και μάλιστα πολυτροπικών κειμένων. Θεωρούμε ότι οι εκπαιδευτικοί είναι χρήσιμο, αν όχι επιβεβλημένο, να λαμβάνουν πρωτοβουλία για την εφαρμογή διαπολιτισμικά προσανατολισμένων διδακτικών προσεγγίσεων πολυγραμματισμού στην τάξη, στο πλαίσιο μιας

εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης «κάτωθεν» (Καψάλης, Μπονίδης και Σιπητάνου, 2000).

Πολυτροπικά κείμενα του είδους που αναλύσαμε, αφενός παρουσιάζουν στοιχεία πολιτισμικής ταυτότητας μέσω των γλωσσικών, οπτικών και μουσικών δομών, διαφόρων και σημείων αφετέρου συνδέονται με διαφορετικά γνωστικά πεδία και μπορούν να αξιοποιηθούν στην τάξη διαθεματικά και διεπιστημονικά. Η αξιοποίηση των χαρτών, τα ιστορικά στοιχεία, τα ήθη, οι συνήθειες, η παραδοσιακή μουσική, η γλώσσα και η κουλτούρα των λαών διαπνέει τα κείμενα παρέχοντας ευκαιρίες για ενασχόληση και μελέτη αναπαραστάσεων οι οποίες ξεφεύγουν από το αυστηρό εννοιολογικό πλαίσιο.

Η ανάλυση των πολυτροπικών κειμένων του είδους εξάλλου, ενεργοποιεί δεξιότητες όπως η κρίση, η παρατηρητικότητα, η σύγκριση, η ταξινόμηση. Τα παραπάνω αποτελούν στόχους των Πολιτιστικών Προγραμμάτων όπως καθορίζεται από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων (Εγκύκλιος Υλοποίησης Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων του Σχολικού Έτους 2017-18 (Δραστηριότητες) Εκπαιδευτικά Προγράμματα. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από <https://edu.klimaka.gr>).

Θεωρούμε ότι θα είχε ενδιαφέρον μία μελλοντική έρευνα η οποία να αφορά στην εφαρμογή και αξιολόγηση της ενασχόλησης ενός πολιτιστικού προγράμματος με θέμα τον πολιτιστικό «άλλο» όπως αυτός προβάλλεται σε νανουρίσματα διαφόρων λαών σε πολυτροπικά κείμενα του είδους που προσεγγίσαμε. Ενδιαφέρουν θα είχε εξάλλου, να μελετηθεί η ικανότητα των μαθητών/τριών στην παραγωγή αντίστοιχων κειμένων με νανουρίσματα της ιδιαίτερης πατρίδας τους. Παράλληλα, συμπεραίνουμε ότι η πολυπολυτισμικότητα αλλά και η πολυτροπικότητα είναι χαρακτηριστικά της σύγχρονης πραγματικότητας τα οποία η εκπαίδευση δεν μπορεί να αγνοεί. Αναδεικνύεται λοιπόν, αφενός η ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και αφετέρου η δημιουργία κινήτρων για την υλοποίηση προγραμμάτων με ανάλογο περιεχόμενο στο σχολείο, αν βεβαίως στοχεύουμε πραγματικά στον μετασχηματισμό της κοινωνικής πραγματικότητας σε μια κατεύθυνση αποδοχής του πολιτισμικά «άλλου».

Εν κατακλείδι, στην ταχύτατα εξελισσόμενη σύγχρονη κοινωνία οι μαθητές/τριες είναι χρήσιμο αν όχι απαραίτητο, να αναπτύξουν μια κριτική, μεταγλωσσική

προσέγγιση εμβαθύνοντας στην κοινωνική και πολιτιστική διάσταση των πολυτροπικών κειμένων αλλά και των κοινωνικών πρακτικών (Core & Kalantzis, 2000). Μια τέτοιου είδους προσανατολισμένη διδακτική πρακτική πιθανόν να οδηγήσει σε κοινωνική ενδυνάμωση, κατανόηση κι αποδοχή του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα των κοινωνιών.

Πηγές-Βιβλιογραφικές Αναφορές

Α. Πηγές

Aaron Zeitlin - *Museum of Family History* Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.museumoffamilyhistory.com/yt/.../zeitlin-aaron.ht.

Διαθεματικό Ενιαίο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο. Φ.Ε.Κ. (1376). Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.pi-schools.gr > Έρευνες – Προγράμματα.

Dog chasing (article), Japan, Khan Academy. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από <https://www.khanacademy.org/...japan/edo.../dog-chasin>.

Doja, (2014): «*Socializing Enchantment: a socio-anthropological approach to infant-directed singing, music education and cultural socialization. International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*», JSTOR, 115-147. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από <http://www.jstor.org/stable/23758170>.

Εγκύκλιος Υλοποίησης Προγραμμάτων Σχολικών Δραστηριοτήτων του Σχολικού Έτους 2017-18 (Πρόσβαση στις 11 Νοεμβρίου, 2017 από <https://edu.klimaka.gr>> Δραστηριότητες> Εκπαιδευτικά Προγράμματα.

Η Ζωή των Εβραίων στην Ευρώπη Πριν το Ολοκαύτωμα. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από <https://www.ushmm.org/outreach/el/article.php?ModuleId=10007689>).

Jewish Virtual Library. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.jewishvirtuallibrary.org/.

Hector Poulet, *Potomitan écrivain guadeloupéen*, Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.potomitan.info/poulet/.

Μ. Καβαδά (2015): *Η καταστροφή των Εβραίων της Ελλάδας (1941-1944)* Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου 2017 από ΥΙΒΟ Ινστιτούτο Εβραϊκών Ερευνών https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/4437/.../15562_02_MasterDocument.pdf.

Khmer Language and Culture Study Program Center for Khmer Studies. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.openuniversity.edu/Languages).

The Seoul Times. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από www.theseoultimes.com/TheSeoulTimes.

Victoria and Albert Museum: The world's leading museum of art and design, πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από <https://www.vam.ac.uk/>.

Χατζησαβίδης, Σ.: *Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού: θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη*. Πρακτικά 6ου Πανελληνίου Συνεδρίου ΟΜΕΡ. Πρόσβαση 11 Νοεμβρίου, 2017 από niria-larisa.gr/wp-content/uploads/2012/09/praktika.pdf.

B. Βιβλιογραφικές Αναφορές

Barthes, R. (1988/1961) *Εικόνα Μουσική Κείμενο*, Μετάφραση: Σπανός Γ., Αθήνα: Πλέθρον.

Baynham, M. (2002). *Πρακτικές γραμματισμού*, μετάφραση: Αραποπούλου, Μ., Αθήνα: Μεταίχμιο.

Boklund-Λαγοπούλου, Κ & Λαγόπουλος, Α.(1980). *Κοινωνικές δομές και σημειωτικά συστήματα: θεωρία, μεθοδολογία, μερικές εφαρμογές και συμπεράσματα. Ελληνική Σημειωτική Εταιρία. Σημειωτική και κοινωνία*. Αθήνα: Οδυσσέας.

Braudel, F. (2007). *Γραμματική των Πολιτισμών*, μτφρ. Άρης Αλεξάκης. Αθήνα: Μ.Ι.Ε.Τ.

Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Ατροπός, Αθήνα.

Γκότοβος, Α. Ε. (2002). *Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα διαπολιτισμικής παιδαγωγικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Cuche, D. (2001). *Η έννοια της κουλτούρας στις κοινωνικές επιστήμες*, μτφρ.

Σιάτσιτας, Φ. Αθήνα: Τυποθήτω/Δαρδανός.

Καψάλης, Α./Μπονίδης, Κ./Σιπητάνου, Α. (επιμ.) (2000), *Η εικόνα του «άλλου»/γείτονα στα σχολικά βιβλία των βαλκανικών χωρών*, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Αθήνα: Τυποθήτω.

Kress, G. & Van Leeuwen T. (2010). *Η ανάγνωση των εικόνων. Η Γραμματική του Οπτικού Σχεδιασμού*, Μτφρ. Κουρμεντάλα, Γ. Αθήνα: Επίκεντρο.

Levi- Strauss C., (1987), *Φυλές και Ιστορία*, 4η έκδοση, Μπάιρον, Αθήνα.

Καψάλης, Α./Μπονίδης, Κ./Σιπητάνου, Α. (επιμ.) (2000), *Η εικόνα του «άλλου»/γείτονα στα σχολικά βιβλία των βαλκανικών χωρών*, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Αθήνα: Τυποθήτω.

Μέγας, Γ. (1939) *Ζητήματα ελληνικής λαογραφίας*.

Μπονίδης, Κ. (2004). *Το περιεχόμενο του σχολικού βιβλίου ως αντικείμενο έρευνας: Διαχρονική εξέταση της σχετικής έρευνας και μεθοδολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα:

Μεταίχμιο.

Νόβα- Καλτσούνη Χ. (1998). *Κοινωνικοποίηση, Η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Ράπτης, Θ. (2008), *Τα νανουρίσματα και η επίδραση τους στα παιδιά*, Πολυφωνία, 13,102-116.

Σέρρη Γ. (2000), *Νεοελληνικά λαϊκά ναναρίσματα και ταχταρίσματα*, Αθήνα: Φιλιππότης.

Σπυροπούλου, Δ., Αναστασάκη, Α., Δελιγιάννη, Δ., Κούτρα, Χ. και Μπούρας, Σ. (2008). *Καινοτόμα προγράμματα στην Εκπαίδευση*. Στο: Δ. Βλάχος, Ι. Δαγκλής & Α. Ζουγανέλη (επιμ.). *Η ποιότητα στην Εκπαίδευση*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Στυλινίδης, Δ., Σιμώνης, Α., Σωτηρόπουλος, Θ. & Κουκουρικού Πετρίδου, Μ. (2009). *Το δέντρο της ροδιάς: Ιστορία, Μύθοι, Λαϊκή παράδοση*. *Γεωργία-Κτηνοτροφία*, 3, 30-34.

Τσαούσης Δ. (1984). *Χρηστικό λεξικό κοινωνιολογίας*. Αθήνα: Εκδ. Gutenberg.

Χοντολίδου, Δ. (1999). *Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας*, *Γλωσσικός Υπολογιστής 1*, 115 – 118.

Berelson, in Ball, Michael S. and Smith, Gregory W.H., “*Analysing Visual Data*”, Sage Publications, New York, 1992, p. 20.

Bornstein, M. Arterberry, M. Lamb, M. (2013): *Development in Infancy: “A Contemporary Introduction”*. Psychology Press.

Campbell, A., (2000), «Cultural Identity as a Social Construct», στο *Intercultural Education*, Vol. II, Nr.1.

Chauveau, G., Rogovas-Chauveau, E., (1995). “L’*école, la culture, et les cultures*”, στο *Migrants Formation - Identités et cultures à l’ école*, no 102, CNDP, pp. 6-19.

Colleen, O’Neill, Laurel J. Trainor, Trehub: «*Infants’ Responsiveness to Fathers’ Singing*», 409-25.

Cope, B & Kalantzis, M. (2000). *Multiliteracies “Literacy Learning and the Designing of Social Futures”*. London: Routledge.

Jullien, F.(2016): “ *Il n’y a pas d’identité culturelle*”. Paris, L’Herne.

Kress, G. (2011). *Discourse Analysis and Education: A Multimodal Social Semiotic Approach*. In R. Rogers (Ed.), *An Introduction to Critical Discourse Analysis in Education*. New York: Routledge.

Lomax, A. (1968). *Folk Song Style and Culture*, Transaction Publishers.

Matsunosuke, N. (1997). *Edo Culture: Daily Life and Diversions in Urban Japan, 1600-1868*, University of Hawai ‘i Press, Honolulu.

Seelye H. N., (1991), *Teaching Culture: Strategies for intercultural communication*,

Lincolnwood, IL: National Textbook Company.

Trehub, S., Trainor, L., & Unyk, A. (1993). *Music and speech processing in the first year of life*. *Advances in Child Development and Behavior*, 24, 1–34.

Unyk, A., Trehub, S., Trainor, L., (1992), *Lullabies and simplicity: A cross cultural perspective* , *Infant behavior and development*, 16, 193-211.

ΑΙΤΗΣΗ

ΕΠΩΝΥΜΟ: Μπιρμπίλη

ΟΝΟΜΑ: Μαρία

ΠΑΤΡΩΝΥΜΟ: Χρήστος

Α.Ε.Μ.: 576

Τηλέφωνα: 6947685251 & 2294064057

Email: mpirmpili.maria@gmail.com

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Κατεύθυνση:

Πολιτισμικές Σπουδές

Σημειωτική & Επικοινωνία

Έτος εισαγωγής: 2015

Φλώρινα, 16 /12 /2017

Προς

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Τμήμα Νηπιαγωγών

Γ. Σ. Ε.Σ.

Παρακαλώ να κάνετε δεκτή την αίτηση για έγκριση του θέματος της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας «Ο πολιτιστικά άλλος όπως προβάλλεται σε νανουρίσματα του βιβλίου "Τα πιο όμορφα νανουρίσματα του κόσμου". Ταυτότητα και ετερότητα.

Πολυγραμματισμός και πολυτροπικότητα.

Αξιοποίηση του υλικού σε ένα Πολιτιστικό Πρόγραμμα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.»

με επιβλέποντα καθηγητή τον Αργύρη Κυρίδη

Β' βαθμολογήτρια την Ευαγγελία Καλεράντε

και Γ' βαθμολογητή τον Νίκο Φωτόπουλο

Με εκτίμηση

Μπιρμπίλη Μαρία

